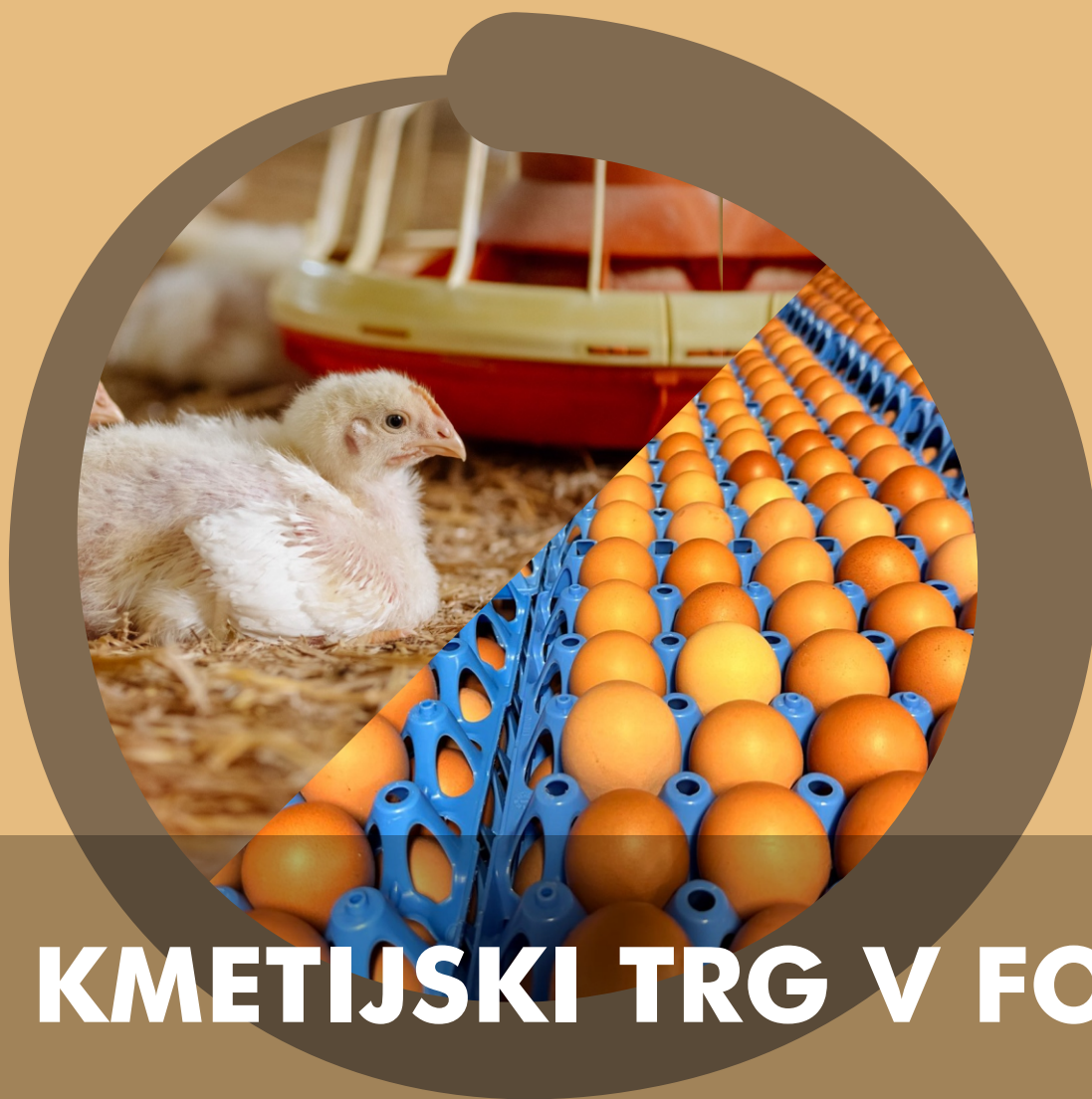

KMETIJSKI TRG V FOKUSU

2024

PERUTNINSKO
MESO IN JAJCA

Kmetijski inštitut Slovenije
Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano

Kmetijski trg v fokusu:
PERUTNINSKO MESO IN JAJCA

Ljubljana, februar 2026

Publikacija Kmetijski trg v fokusu: Perutninsko meso in jajca je pripravljena v okviru
strokovne naloge Spremljanje razvoja kmetijstva v Sloveniji v letu 2025

Avtor

mag. Ben MOLJK

dr. Tanja TRAVNIKAR

Publikacija bo izšla v elektronski obliki in bo objavljena na spletni strani Kmetijskega inštituta
Slovenije: https://www.kis.si/Porocila_o_stanju_v_kmetijstvu/

Ljubljana, februar 2026

Kazalo vsebine

PERUTNINSKO MESO

1	POMEN PRIREJE PERUTNINSKEGA MESA	9
2	PORABA PERUTNINSKEGA MESA IN STOPNJA SAMOOSKRBE	13
2.1	Svetovna poraba, trgovina in trendi za prirejo perutninskega mesa.....	15
3	ZNAČILNOSTI REJE PERUTNINE ZA MESO	17
3.1	Struktura kmetijskih gospodarstev s pitovnimi piščanci	18
3.2	Stalež pitovnih piščancev	19
3.3	Objekti za rejo piščancev	22
3.4	Tehnologija pitanja piščancev	23
4	PRIREJA IN ZAKOL PERUTNINE.....	25
4.1	Prireja perutnine	25
4.2	Zakol perutnine	25
5	BLAGOVNA MENJAVA S PERUTNINO IN PERUTNINSKIM MESOM.....	27
6	CENE PERUTNINSKEGA MESA	32

JAJCA

7	POMEN PRIREJE JAJC.....	37
8	ORGANIZIRANOST PRIREJE JAJC.....	43
8.1	Struktura kmetijskih gospodarstev s kokošmi nesnicami	43
8.2	Število kokoši nesnic.....	45
8.3	Objekti za rejo matičnih jat in kokoši nesnic	48
8.4	Tehnologija reje matičnih jat in kokoši nesnic.....	50
9	PRIREJA IN PRODAJA JAJC.....	52
9.1	Prireja jajc	52
9.2	Odkup jajc.....	52
10	BLAGOVNA MENJAVA Z JAJCI.....	55
11	PORABA JAJC IN STOPNJA SAMOOSKRBE	Error! Bookmark not defined.
12	CENE JAJC	60
13	VIRI IN LITERATURA	64

Kazalo preglednic

Preglednica 1: Število kmetijskih gospodarstev s piščanci.....	18
Preglednica 2: Število piščancev (popisi kmetijstva).....	19
Preglednica 3: Prireja perutnine (000 ton); 2000–2024.....	25
Preglednica 4: Zakol perutnine v klavnicah; 2000–2024.....	26
Preglednica 5: Cene perutnine za meso (EUR/t).....	34
Preglednica 6: Število kmetijskih gospodarstev s kokošmi nesnicami.....	44
Preglednica 7: Število kokoši nesnic (popisi kmetijstva).....	45
Preglednica 8: Število objektov po načinih reje nesnic in prijavljeni maksimalni kapaciteti (2023).....	49
Preglednica 9: Odkup jajc (000); 2000–2024.....	53
Preglednica 10: Masa odkupljenih konzumnih jajc in deleži po načinih reje; 2021–2024	54
Preglednica 11: Cene jajc.....	62

Kazalo slik

Slika 1: Prireja piščančjega mesa; leta 2023	9
Slika 2: Delež prireje perutninskega mesa v celotni kmetijski proizvodnji; 2000–2024	10
Slika 3: Struktura vrednosti živinorejske proizvodnje (%); 2000–2024	10
Slika 4: Vrednost perutninske proizvodnje (brez jajc; 2001–2024; mio EUR; tekoče cene).....	11
Slika 5: Vrednost perutninske proizvodnje (brez jajc; mio EUR; stalne cene)	12
Slika 6: Prireja in poraba perutninskega mesa (000 t; ekvivalent klavne mase); 2000–2024	13
Slika 7: Stopnja samooskrbe s perutninskim mesom v Sloveniji (%); 2000–2024	14
Slika 8: Stopnja samooskrbe s perutninskim mesom v EU-27 (%); 2000–2024	14
Slika 9: Poraba perutninskega mesa (maloprodajna teža; kg/prebivalca); povp. 2021–2023	15
Slika 10: Prostorska razdelitev rej s pitovnimi piščanci (leto 2023)	17
Slika 11: Število kmetijskih gospodarstev po velikostnih razredih pitovnih piščancev	19
Slika 12: Število perutnine, piščancev in puranov (000); 2000–2024	20
Slika 13: Delež števila perutnine po kategorijah, Slovenija (%).....	20
Slika 14: Pitovni piščanci - povprečje živali v turnusu; leto 2023.....	21
Slika 15: Purani - povprečje živali v turnusu; leto 2023	22
Slika 16: Struktura pridobljene mase perutninskega mesa v zakolu; 2000 in 2024 (%).....	26
Slika 17: Uvoz in izvoz perutnine (ekvivalent mesa); 2000–2024.....	27
Slika 18: Uvoz in izvoz perutnine (ekvivalent mesa); povprečje 2019–2023	28
Slika 19: Število perutnine (žive živali; v mio) v uvozu in izvozu; 2000–2024	29
Slika 20: Regionalna menjava v uvozu in izvozu po kategorijah; povprečje 2019–2023	31
Slika 21: Gibanje cen pitovnih piščancev, krme za piščance in kurilnega olja; Slovenija, 2000–2024 (leto 2010=100)	32
Slika 22: Struktura stroškov v lastni ceni vzreje pitovnih piščancev	33
Slika 23: Gibanje cen odkupnih in drobnoprodajnih cen piščancev (EUR/t); 2000–2024	34
Slika 24: Prireja jajc (leto 2024)	37
Slika 25: Delež prireje jajc v celotni kmetijski proizvodnji; 2000–2024	38

Slika 26: Struktura vrednosti živinorejske proizvodnje (%); 2000–2024	39
Slika 27: Vrednost prireje jajc (2001–2024; mio EUR; tekoče cene)	40
Slika 28: Vrednost prireje jajc (2001–2024; mio EUR; stalne cene)	40
Slika 29: Prireja in poraba jajc (000 t; ekvivalent svežih jajc); 2000–2024	41
Slika 30: Stopnja samooskrbe s prirejo jajc v Sloveniji (%); 2000–2024	42
Slika 31: Prostorska porazdelitev rej s kokošmi nesnicami (leto 2024)	43
Slika 32: Število kmetijskih gospodarstev po velikostnih razredih kokoši nesnic	44
Slika 33: Število perutnine, kokoši nesnic ter petelinov in jarkic (000); 2000–2024	46
Slika 34: Delež števila perutnine po kategorijah, Slovenija (%)	46
Slika 35: Kokoši nesnice (za jedilna jajca) - število živali na dan 1. 2. 2023	47
Slika 36: Matične kokoši (valilna jajca za kokoši nesnice) - število živali na dan 1. 2. 2023	48
Slika 37: Prireja jajc, število vseh znesenih jajc (000); 2000–2024	52
Slika 38: Evidentirana prodaja jajc, skupaj in po kategorijah (000); 2000–2024	53
Slika 39: Uvoz in izvoz jajc (t); 2000–2024	55
Slika 40: Uvoz in izvoz jajc in jajčnih proizvodov (v masi); povprečje 2020–2024	57
Slika 41: Regionalna menjava jajc v uvozu in izvozu; povprečje 2020–2024	59
Slika 42: Gibanje cen jajc, krme za nesnice in kurilnega olja; Slovenija, 2001–2024 (leto 2010=100)	60
Slika 43: Struktura stroškov v lastni ceni prireje konzumnih jajc	61
Slika 44: Primerjav cen jajc; Slovenija in EU, 2003–2024	62

Okrajšave in simboli

%	odstotek
ARSKTRP	Agencija Republike Slovenije za kmetijske trge in razvoj podeželja
EK	Evropska komisija
EU	Evropska unija
EIRŽ	Evidenca imetnikov rejnih živali
ERK	Ekonomski račun za kmetijstvo
EUR	evri
kg	kilogram
KIS	Kmetijski inštitut Slovenije
mio	milijon
MKGP	Ministrstvo Republike Slovenije za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano
PRP	Program razvoja podeželja
Si-STAT	Podatkovna baza Statističnega urada Republike Slovenije
SURS	Statistični urad Republike Slovenije
t	tona
TIS	Tržno informacijski sistem
UVHVVR	Urad Republike Slovenije za varno hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin

Spremna beseda in vsebinski uvod k publikaciji *Perutninsko meso in jajca*

Publikacija *Kmetijski trg v fokusu: perutninsko meso in jajca* prikazuje razvoj, stanje in pomen prireje perutninskega mesa in jajc v Sloveniji.

Trga s perutninskim mesom in z jajci se sicer vsako leto spremljata in analizirata v okviru Poročila o stanju kmetijstva, živilstva, gozdarstva in ribištva - Pregled po kmetijskih trgih (<https://www.kis.si/raziskovalno-in-strokovno-delo/strokovno-delo/stanje-v-kmetijstvu/>), medtem ko je poudarek v tokratni publikaciji na podrobnem pregledu trga s perutninskim mesom in trga z jajci v daljšem časovnem obdobju.

V poročilu so uporabljeni zadnji razpoložljivi podatki, dostopni do 31. maja 2025. Časovna obdobja se med poglavji ponekod razlikujejo, kar je predvsem posledica različne dostopnosti podatkov.

Znotraj prireje perutninskega mesa se publikacija osredotoča predvsem na rejo pitovnih piščancev, saj ima ta v Sloveniji bistveno večji pomen od reje puranov, ki jo zaradi majhnega obsega in zaupne narave podatkov navajamo le občasno.

Tržna prireja perutninskega mesa in jajc se je po drugi svetovni vojni v Sloveniji vzpostavila kot vertikalno organizirani sistem, kjer so bila perutninarska podjetja prodajno usmerjena na trg nekdanje skupne države Jugoslavije. Reja piščancev je temeljila na prireji v hlevih podjetij, kasneje pa tudi pri zasebnikih (t. i. kooperantih), medtem ko je prireja jajc potekala predvsem v okviru perutninarskih podjetij. Po razpadu nekdanje države in izgubi pomembnega trga se je perutninski sektor v Sloveniji soočil s težavami, ki so zahtevale prestrukturiranje sektorja. Tako so glavno jedro prireje ob kmetijskih podjetij postale tudi manjše kmetije in drugi samostojni rejci. Še ne povsem preoblikovan sektor perutninskega mesa se je po vstopu Slovenije v Evropsko unijo soočil tudi s cenovnimi pritiski. Hkrati so se s pojavom novih trgov odprle tudi nove priložnosti, ki pa jih brez napredka v produktivnosti in cenovne učinkovitosti ne bi mogli izkoristiti.

Glavnino prireje perutninskega mesa v Sloveniji predstavlja prireja mesa piščancev. Med letoma 2000 in 2007 je bila prireja mesa piščancev bolj ali manj konstantna. Po tem obdobju pa je zaradi čedalje večjih domačih potreb, tudi zaradi zmanjšane obsega prireje mesa v prašičereji, sledila hitra rast. Drugačen trend pa je bil v prireji puranega mesa. Po letu 2005 se je reja puranov začela zmanjševati in je skozi nadaljnji dve desetletji ostala prisotna le še v okviru kooperacijske reje enega perutninarskega podjetja. Količina prirejenega puranega mesa se je v tem obdobju skoraj prepolovila.

Slovenija na področju perutninskega mesa presega stopnjo samooskrbe, presežke prireje pa uspešno izvozi, največ v obliki svežega mesa. Vse bolj živahna je tudi blagovna menjava na strani uvoza perutninskega mesa, vendar kljub medletnim nihanjem beležimo trgovinski presežek. Na velik pomen sektorja pričajo tudi podatki o prireji piščančjega mesa na prebivalca, kjer Slovenija zaseda šesto mesto med državami EU.

Rast sektorja, ki smo mu priča po uspešnem preoblikovanju, pa utegne biti v bližnji prihodnosti omejena. Spremembe v starostni strukturi rejcev, zahteve sodobnega

perutninarstva in z njimi povezana visoka investicijska vlaganja, zakonske in okoljske omejitve, pričakovanja potrošnikov ter različna tveganja, kot so bolezni ter geopolitične razmere, vodijo v počasno upadanje števila rejcev, ki so pripravljeni nadaljevati z rejo piščancev. Tako je pridobivanje novih rejcev oziroma dodatnih rejnih kapacitet zaradi številnih predpisov in omejitev močno oteženo. Na drugi strani se povečuje prireja mesa piščancev v okviru perutninarskih podjetij v Sloveniji tudi izven meja naše države, medtem ko pri nas domače reje zaradi počasnih vlaganj postajajo tehnološko zastarele in manj učinkovite.

Podobno kot pri prireji perutninskega mesa, je glavna konzumna jajc prirejena v perutninarskih podjetjih in po prestrukturiranju sektorja tudi pri nekaterih večjih zasebnih rejcih. Nekoliko drugače je na področju valilnih jajc, kjer so matične jate kokoši nesnic domena le podjetij, ki razpolagajo z valilniki. Po upadu prireje jajc v kriznem obdobju po osamosvojitvi ter obdobju prestrukturiranja v letih 2004 in 2005 se je število nesnic povečalo, razmere pa so se ustalile.

Zunanja trgovina z jajci je bila živahna še pred vstopom Slovenije v EU, pri čemer je prevladoval uvoz jajc. Z vstopom se je sprva povečal izvoz jajc in se kmalu tudi ustalil, z zamikom pa se je začel povečevati tudi uvoz, ki se je v dveh desetletjih več kot podvojil. Neglede na zunanje trgovinske tokove je za trg z jajci značilno regionalno delovanje, skladno z razmerami na regionalni ravni pa se oblikujejo tudi cene jajc.

Posebnost prireje jajc je tudi prireja v številnih manjših rejah, ki jajca, ob lastni potrošnji, prodajajo pretežno na mestu prireje. Trend alternativnih načinov reje se, predvsem zaradi številnih pritiskov nestrokovne javnosti, prenaša tudi na tržne reje. S tem so povečana tveganja pri zagotavljanju zdravstvene neoporečnosti jajc, večje so izgube pri živalih, prireja jajc pa postaja prostorsko potratna (potrebno je več prostora za enak obseg proizvodnje) in cenovno manj učinkovita.

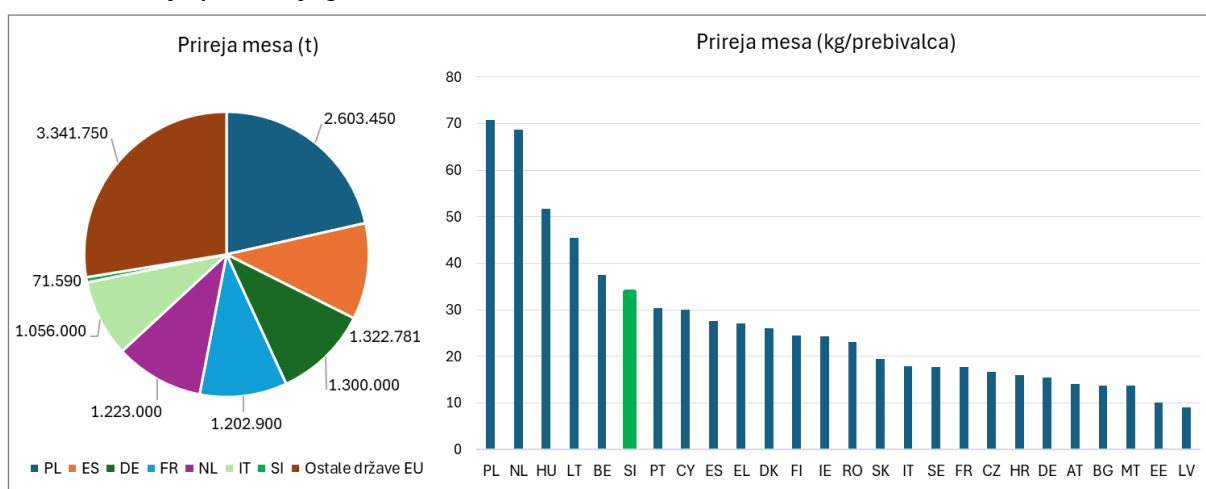
PERUTNINSKO MESO

1 POMEN PRIREJE PERUTNINSKEGA MESA

Slovenija s prirejo perutninskega mesa ne sodi med večje proizvajalke perutninskega mesa v EU. Po zadnjih podatkih je prireja v Sloveniji v letu 2023 predstavljala le 0,6 % skupne prireje perutninskega mesa v EU. Med največje proizvajalke sodijo Poljska, ki je v zadnjem desetletju izvedla velik napredek v prireji in se povzpela na prvo mesto, ter Španija, Nemčija, Francija, Nizozemska in Italija, ki letno vsaka proizvede več kot milijon ton piščančjega mesa. Skupaj so te države v letu 2023 proizvedle 8,7 milijona ton piščančjega mesa oziroma preko 70 % skupne količine prirejenega piščančjega mesa v EU.

Slika 1: Prireja piščančjega mesa; leta 2023

Vir: EK, preračuni KIS

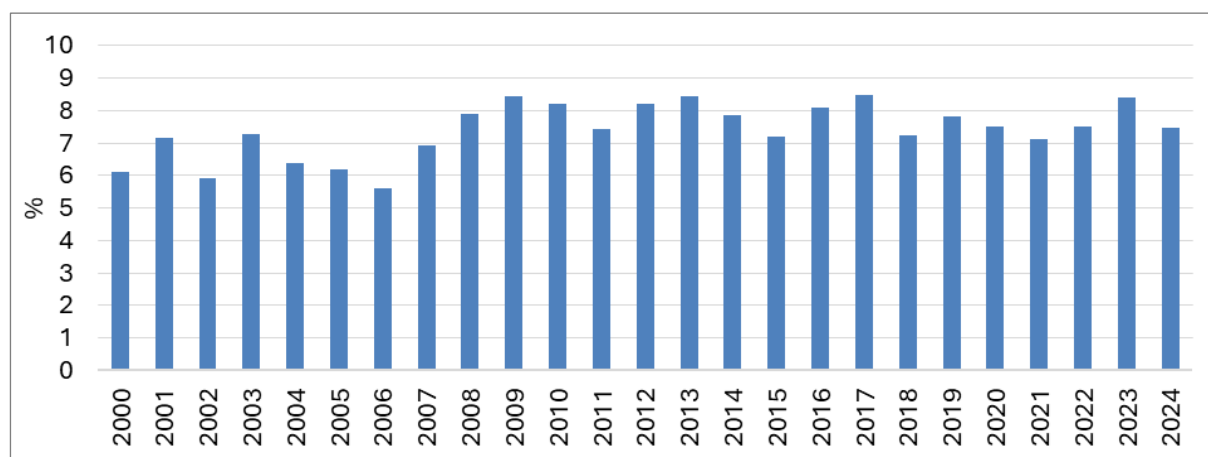
Po drugi strani pa po količini prirejenega mesa piščancev na prebivalca Slovenija s 33,8 kg mesa zaseda relativno visoko šesto mesto med državami članicami EU (za Poljsko, Nizozemsko, Madžarsko, Litvo in Belgijo). To potrjuje velik pomen sektorja v Sloveniji, ki je tudi močno vpet v mednarodno trgovino.

Državi, kot sta Poljska in Nizozemska, priredita dvakrat več mesa, okoli 70 kg na prebivalca, kot Slovenija. Madžarska priredi za 50 %, Litva za 35 % in Belgija za 10 % več mesa na prebivalca kot Slovenija. Iz teh podatkov je tako jasno razvidno, katere države lahko nudijo presežke piščančjega mesa na evropskem ali celo na svetovnem trgu.

Perutninarški sektor se je po osamosvojitvi Slovenije soočal s precejšnjim upadom proizvodnje, saj je izgubil pomembne trge na območju nekdanje Jugoslavije. Kljub temu je sektor v zadnjih dveh desetletjih okrevljal in pridobival na pomenu v slovenskem kmetijstvu, skupaj z vertikalno povezanimi člani prehranske verige pa tudi v gospodarstvu na sploh.

Leta 2000 je prireja perutninskega mesa prispevala k vrednosti celotne kmetijske proizvodnje 6 %, nato se je prispevek, kljub občasnim nihanjem, povečeval in po letu 2008 presegel 8 %. Kasneje se je gibal na ravni med 7 in dobrih 8 %. Pri tem opozarjamo, da na te nihljaje v strukturi prispevka k vrednosti kmetijske proizvodnje vpliva tudi razvoj drugih sektorjev.

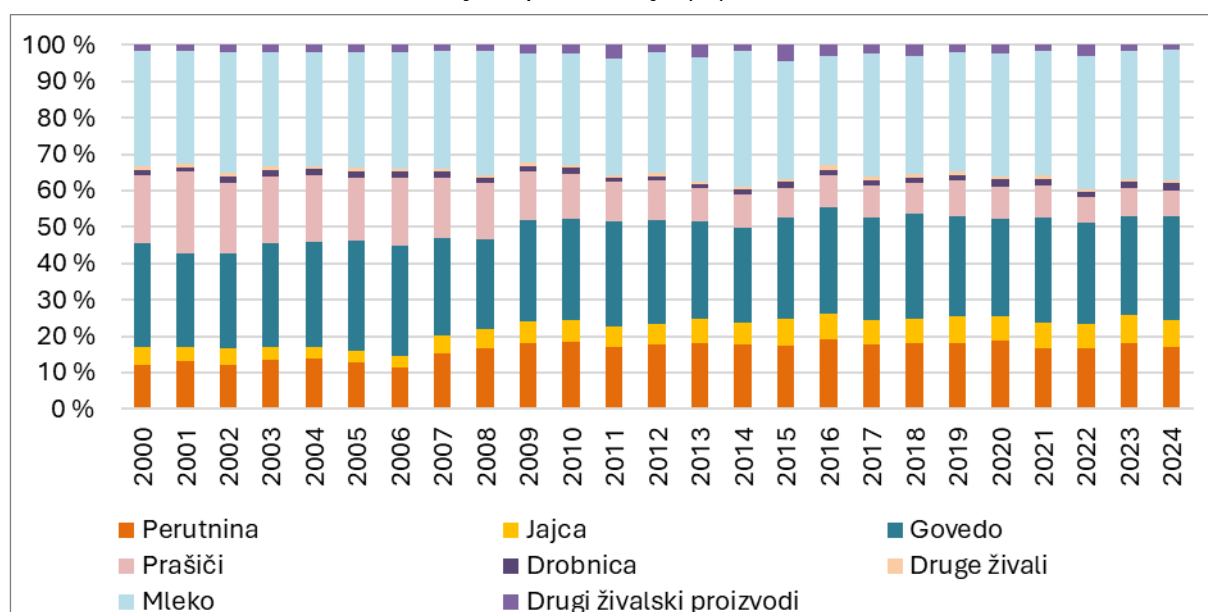
Slika 2: Delež prireje perutninskega mesa v celotni kmetijski proizvodnji; 2000–2024

Vir: SURS (ERK), preračuni KIS

Tudi znotraj živilorejskih panog je sektor prireje perutninskega mesa pridobival na pomenu. Leta 2000 je prispeval 12 % k vrednosti živiloreje, od takrat pa je delež vztrajno naraščal in v posameznih letih dosegal tudi 19 %. V okviru živiloreje vrednost prireje perutninskega mesa v zadnjih letih sledi naraščanju vrednosti prireje mleka in govejega mesa.

Slika 3: Struktura vrednosti živilorejske proizvodnje (%); 2000–2024

Vir: SURS - ERK, preračuni KIS

Do leta 2008 je bila vrednost perutninske proizvodnje med živilorejskimi panogami na četrtem mestu, za govedorejo, prirejo mleka in prašičerejo, z letom 2008 pa jo uvrščamo kot tretjo najpomembnejšo živilorejsko panogo (nazadovanje prašičereje).

Pred dobrima dvema desetletjema je vrednost prireje perutninskega mesa predstavljala okoli 60 % vrednosti prireje prašičjega mesa in okoli 45 % vrednosti prireje govejega mesa.

Tekom let se je razmerje med vrednostjo perutninskega in prašičjega mesa izenačevalo in se leta 2008 preobrnilo v prid perutninskega mesa. Od takrat dalje se je razlika v vrednostih le še

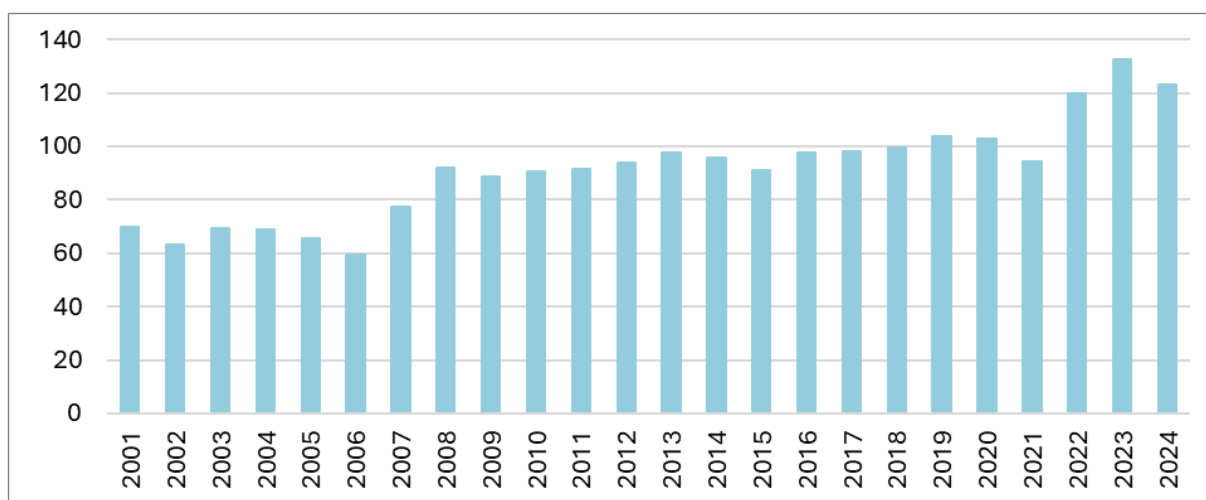
povečevala. Tako je z letom 2015 vrednost prireje perutninskega mesa prvič presegla dvakratnik vrednosti prireje prašičjega mesa. Ob težavah v prašičereji je ta trend tudi posledica povečanja produktivnosti v sektorju perutninskega mesa, kar se kaže v precejšnjem povečanju prireje ob hkratnem, sicer počasnem, zmanjšanju števila rej.

V primerjavi z vrednostjo prireje govejega mesa je vrednost prireje perutninskega mesa po letu 2008 v konstantnem razmerju in se giblje na ravni 65 % vrednosti prireje govejega mesa. Tako že sama primerjava vrednosti prireje medsebojnih konkurentov na področju mesa nakazuje na spremembe v potrošnji posamezne vrste mesa, kar prehranske bilance za te proizvode tudi dokazujejo (t. i. povečevanje porabe perutninskega mesa na prebivalca).

Podobno razmerje kaže tudi primerjava vrednosti prireje perutninskega mesa z vrednostjo prireje mleka. Do leta 2008 je vrednost prireje perutninskega mesa znašala okoli 40 % vrednosti prireje mleka, z letom 2009 pa se giblje med 50 in 60 % vrednosti prireje mleka.

Vrednost proizvodnje perutninskega mesa v Sloveniji kaže izrazit nominalni trend rasti, kar je predvsem posledica povečevanja obsega prireje in ugodnih tržnih razmer v zadnjih letih. Leta 2019 je vrednost proizvodnje prvič presegla 100 milijonov EUR (104 mio EUR), leta 2023 pa je dosegla najvišjo raven doslej, 133 milijonov EUR. Visoke vrednosti proizvodnje v obdobju 2022–2024 pa so v veliki meri posledica povišanih cen perutninskega mesa na domačem in mednarodnem trgu, ki so odražale rast vhodnih stroškov (predvsem energenti in krma; energetska draginja zaradi začetka vojne v Ukrajini v letu 2022).

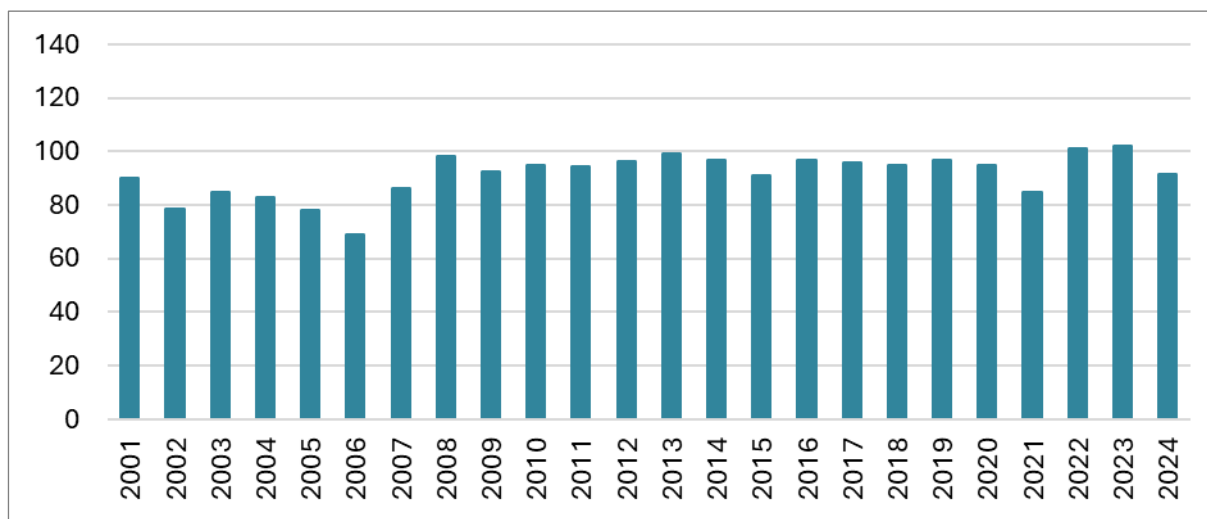
Slika 4: Vrednost perutninske proizvodnje (brez jajc; 2001–2024; mio EUR; tekoče cene)

Vir: SURS-ERK, preračuni KIS

Če vrednost proizvodnje perutninskega mesa preračunamo v stalne cene, ugotovimo, da je realna proizvodnja razmeroma stabilna. To pomeni, da nominalna rast v veliki meri izhaja tudi iz cenovnih dejavnikov. Sektor je po letu 2008 doživel pomemben strukturni preobrat - konsolidacijo pridelave, tehnološko posodobitev, večjo specializacijo in povečanje obsega prireje, kar je prispevalo k njegovi dolgoročni stabilnosti in odpornosti na cenovna nihanja.

Slika 5: Vrednost perutninske proizvodnje (brez jajc; mio EUR; stalne cene)

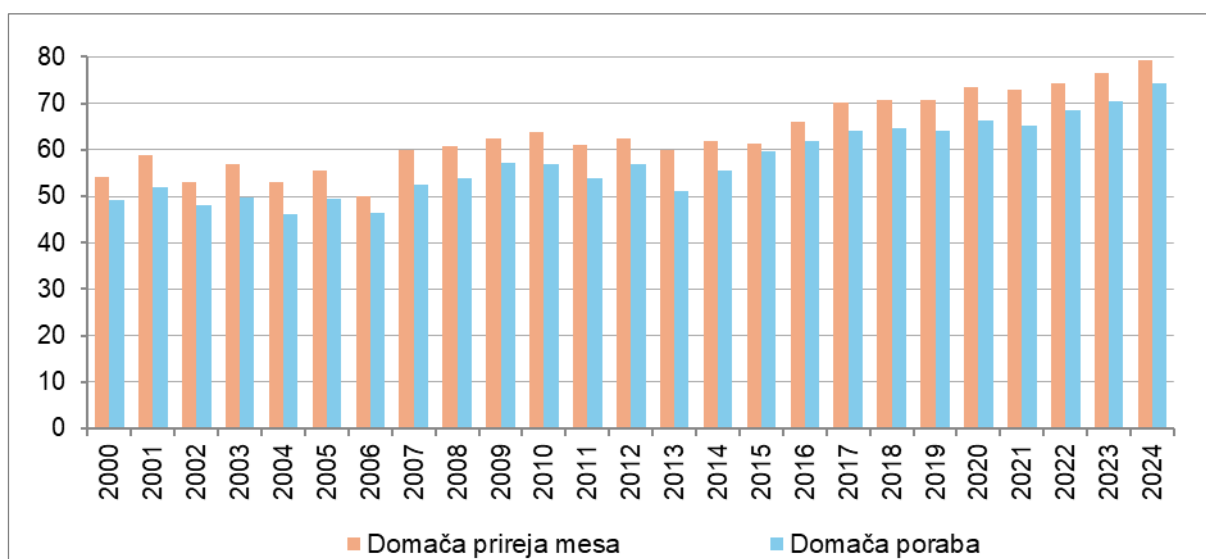
Vir: SURS-ERK, preračuni KIS

2 PORABA PERUTNINSKEGA MESA IN STOPNJA SAMOOSKRBE

V obdobju 2000–2024 je imela Slovenija ves čas večjo domačo prirejo mesa od domače porabe. Uspešen in intenziven izvoz perutninskega mesa in izdelkov je logična posledica, ki se odraža v pozitivnem saldu zunanje trgovine perutnine (v ekvivalentu klavne mase). Z izjemo leta 2015, ko je bil izvoz perutnine večji od uvoza le za 2 tisoč ton, se je razlika izvoza in uvoza gibala med 4 in 8 tisoč ton (leta 2021 celo 8,4 tisoč ton).

Medtem ko se je domača prireja perutninskega mesa iz 54 tisoč ton v letu 2000, intenzivno povečala na dobrih 79 tisoč ton v letu 2024, se je tudi domača poraba perutninskega mesa povečevala podobno intenzivno (opazen je trend večje porabe perutninskega mesa pri potrošnikih, nekoliko pa se povečuje tudi število prebivalcev). Po letu 2000, ko je znašala domača poraba 49 tisoč ton, je sledila strma rast, tako da je domača poraba v letu 2023 prvič presegla mejo 70 tisoč ton, v letu 2024 pa je presegla 74 tisoč ton.

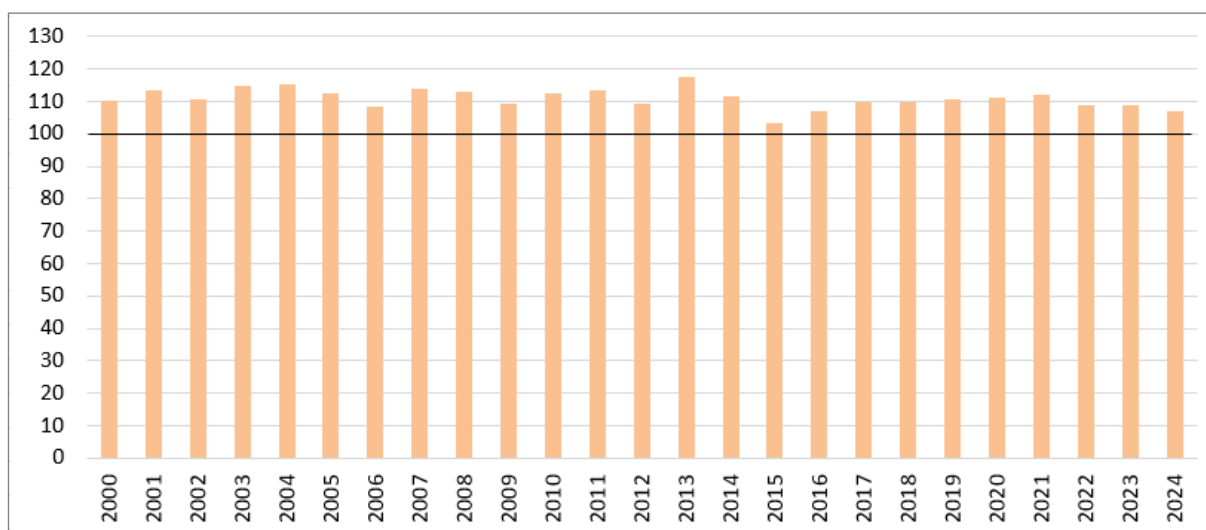
Slika 6: Prireja in poraba perutninskega mesa (000 t; ekvivalent klavne mase); 2000–2024

Vir: SURS, preračuni KIS

Večja domača prireja perutninskega mesa od domače porabe pomeni, da je Slovenija več kot samooskrbna s perutninskim mesom. Povprečna raven samooskrbe v obdobju 2000–2024 znaša preko 110 %. Zaradi trenda povečane porabe perutninskega mesa pri potrošnikih se stopnja samooskrbe s perutninskim mesom v zadnjih letih zmanjšuje, kar pa je posledica večje domače porabe in ne zmanjšanja proizvodnje.

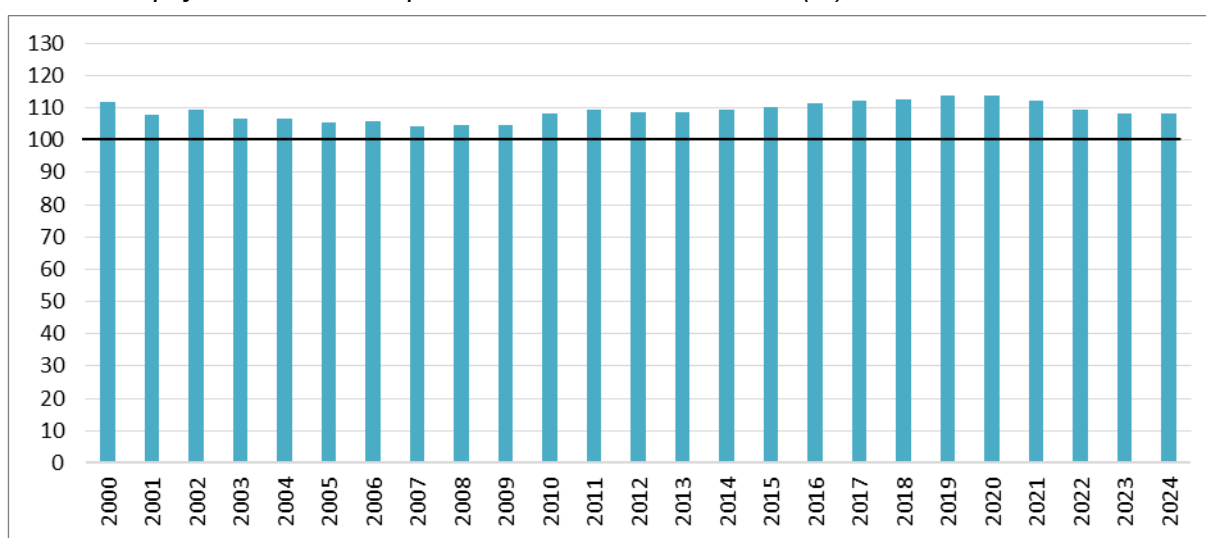
Slika 7: Stopnja samooskrbe s perutninskim mesom v Sloveniji (%); 2000–2024

Vir: SURS, preračuni KIS

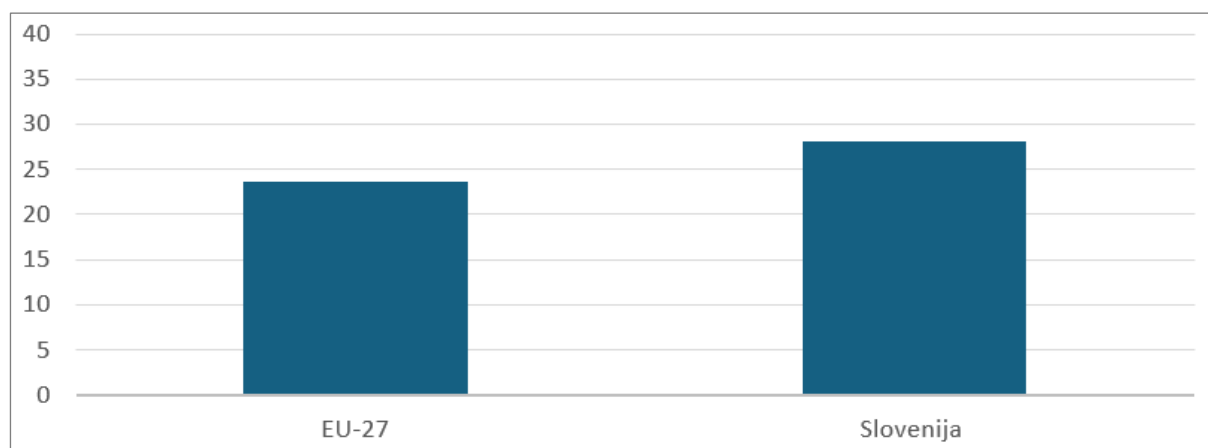
Na podobni ravni je tudi povprečna stopnja samooskrbe na evropski ravni, kar potrjuje uvrščanje EU med pomembne svetovne izvoznice perutninskega mesa.

Slika 8: Stopnja samooskrbe s perutninskim mesom v EU-27 (%); 2000–2024

Vir: Evropska komisija

Za omenjeno obdobje je tudi značilno, da se, tako v Sloveniji kot tudi v drugih državah članicah EU, razpoložljiva količina perutninskega mesa na prebivalca povečuje.

Slika 9: Poraba perutninskega mesa (maloprodajna teža; kg/prebivalca); povp. 2021–2023

Opomba: Podatki po državah se razlikujejo po metodologiji izračuna, zato niso neposredno primerljivi. Rezultati so predstavljeni kot orientacijske vrednosti in ne kot natančne primerjave.

Vir: EC (2023), SURS, preračuni KIS

2.1 Svetovna poraba, trgovina in trendi za prirejo perutninskega mesa

Ocenjuje se, da se je svetovna proizvodnja vsega mesa v letu 2024 povečala za 1,3 % in dosegla 365 milijonov ton (EC, 2023). To rast je v veliki meri povzročila rast prireje perutninskega mesa, delno pa je tudi povečana proizvodnja govejega mesa. Proizvodnji prašičjega in ovčjega mesa sta ostali stabilni. Do znatne rasti proizvodnje mesa je prišlo v Avstraliji, Braziliji, Evropski uniji in Združenih državah Amerike. Med njimi je Brazilija zabeležila največjo rast v vseh glavnih kategorijah mesa, kar je posledica močnega svetovnega povpraševanja, ki so ga podprli tudi višji neto donosi zaradi ugodnega menjalnega tečaja in nižjih stroškov krme ter nadaljnjega statusa brez bolezni.

Svetovni izvoz mesa si je leta 2024 opomogel in se po dveh letih upada povečal na 40,2 milijona ton. Rast je spodbudilo naraščajoče povpraševanje po uvozu v Združenih državah Amerike in državah Bližnjega vzhoda, ki so ga spodbudile omejene domače zaloge in večje povpraševanje po govejem in perutninskem mesu. Tudi države, kot so Filipini, Združeni arabski emirati in Mehika, so povečale uvoz, kar je posledica naraščajočega povpraševanja potrošnikov in prilagoditev tarif, ki omogočajo večji uvoz. Tudi avstralski izvoz mesa se širi, k čemur prispevajo konkurenčne cene in močno povpraševanje. Nasprotno pa je Kitajska zmanjšala uvoz zaradi povečane domače proizvodnje in šibkejšega domačega povpraševanja, kar odraža umirjeno potrošnjo. Zmanjšana odvisnost Kitajske od uvoza svinjine in perutninskega mesa je privedla do zmanjšanja proizvodnje svinjine pri glavnih izvoznikih.

Skupna rast porabe mesa naj bi v naslednjem desetletju znašala 47,9 milijona ton. Do leta 2034 naj bi se za 0,9 kg povečala tudi letna poraba mesa na prebivalca (v ekvivalentu užitne maloprodajne mase). V večini držav z visokimi dohodki (ki so leta 2024 predstavljale 35 % svetovne porabe mesa, vendar le 17 % svetovnega prebivalstva) se bo rast porabe mesa na prebivalca še naprej upočasnjevala. Potrošniki spreminjajo preference, pogosto zmanjšujejo porabo govedine in svinjine, povečujejo pa porabo perutninskega mesa. Potrošniki z višjimi dohodki so vse bolj pozorni na dobrobit živali, okoljske in zdravstvene vidike, kar ponekod vodi

v stagnacijo ali celo upad porabe mesa na prebivalca. Na primer, v Kanadi in Evropski uniji napovedi kažejo na nadaljnjo nadomeščanje govejega, prašičjega in ovčjega mesa s perutninskim mesom, medtem ko bo skupna poraba mesa na prebivalca stagnirala.

Svetovna poraba perutninskega mesa, ovčjega mesa, govedine in svinjine naj bi se do leta 2034 povečala za približno 21 %, 16 %, 13 % oziroma 5 %. Zaradi hitre rasti prebivalstva in dohodkov bo 45 % rasti svetovne porabe v državah z višjimi dohodki. Na ravni posameznih držav naj bi bila rast porabe mesa, razen Kitajske in Indije zaradi njune velike populacije, največja v Braziliji, Indoneziji, na Filipinih, v Združenih državah Amerike in Vietnamu. Rast prebivalstva v Afriki, ki se bo v naslednjem desetletju povečala z 1,5 milijarde na 1,8 milijarde, bo povzročila znatno 33-odstotno povečanje porabe mesa v tej regiji.

Svetovna poraba perutnine – naj bi do leta 2034 dosegla 173 milijonov ton mesa, pripravljenega za kuhanje, kar predstavlja 62 % dodatnega mesa, porabljenega po svetu. Povečana poraba perutninskega mesa v zadnjem desetletju je posledica naraščajoče porabe v Aziji, zlasti na Kitajskem, v Indiji, Indoneziji, Pakistanu in Vietnamu. Pričakuje se, da se bo ta trend nadaljeval, hitra rast porabe pa se napoveduje tudi v drugih državah, kot so Brazilija, Egipt, Mehika, Filipini in Združene države Amerike. Do leta 2034 bo perutninsko meso tako zagotavljalo 45 % porabljenih beljakovin iz vseh virov mesa.

Kljub temu bo rast perutninskega sektorja omejevalo več dejavnikov. Zlasti pogostost izbruhov aviarne influence. Večja gostota perutninske proizvodnje povečuje tveganje za izbruhe bolezni in čeprav lahko boljši nadzor in zadrževanje širjenja bolezni omejita vplive, hkrati zvišujeta tudi stroške v perutninarstvu (npr. naložbe v biološko varnost, kampanje cepljenja). Perutninska proizvodnja se, globalno gledano, sooča tudi z okoljskimi in zdravstvenimi izzivi, zlasti glede uporabe antibiotikov in skrbi za dobrobit živali.

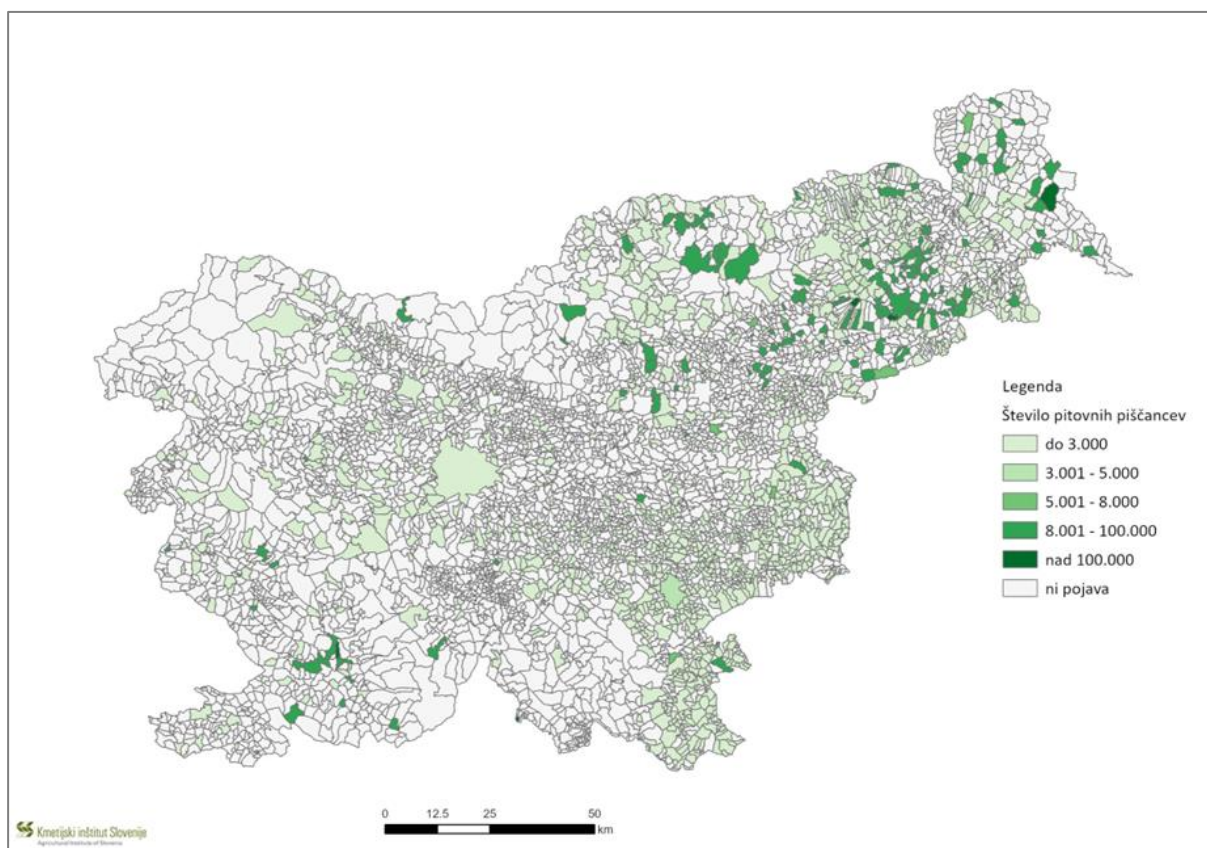
3 ZNAČILNOSTI REJE PERUTNINE ZA MESO

Prireja perutninskega mesa v Sloveniji je v primerjavi z drugimi živinorejskimi panogami organizirana na drugačen način. Glavnina prireje mesa se priredi v okviru t. i. kooperacijske reje, pri čemer gre za vertikalno organiziran sistem. Ta sistem zajema rejo perutnine, in sicer rejo matičnih jat za prirejo valilnih jajc ter rejo pitovnih kategorij. Slednja se najpogosteje izvaja pri zunanjih izvajalcih - kooperantih, v manjšem obsegu pa tudi v rejah, ki so povezani del perutninskih podjetij, torej naročnikov kooperacijske reje.

Poleg reje so del sistema tudi valilnice, veterinarske ambulante, mešalnice krme, klavnice in predelave mesa ter druge storitve (administrativne, nabavno-prodajne, skupine za izhlevljanje jat, prevozniki krme, živali ter izdelkov, itd.).

V Sloveniji je reja pitovnih piščancev v organizaciji peščice podjetij (pred leti je bilo med njimi tudi podjetje s sedežem v Avstriji). Nasprotno pa je v primeru reje puranov, kjer se je v zadnjih dveh desetletjih število podjetij močno skrčilo in na tem področju v zadnjih letih deluje le še eno podjetje. Tako se, zaradi zaupne narave nekaterih podatkov in manjšega pomena reje puranov v primerjavi s pitovnimi piščanci, v nadaljevanju publikacije osredotočamo le na rejo pitovnih piščancev, podatke o reji puranov pa navajamo le mestoma.

Slika 10: Prostorska razdelitev rej s pitovnimi piščanci (leto 2023)

Vir: UVHVV-EIRŽ, preračuni KIS

Manjši del prireje perutninskega mesa se priredi v manjših rejah z občasnimi turnusi v letu, prikaz prostorske razdelitve teh rej v letu 2023 pa kaže na precejšno prostorsko razpršenost.

Glavnina tržno usmerjene slovenske prireje mesa piščancev se v pretežni meri nahaja na območjih blizu sedežev perutninskih podjetij in obratov za klanje in predelavo piščančjega mesa. Največ rej, ki v turnusu redijo več kot 5.000 piščancev, se nahaja v Podravju, v Prekmurju, na Koroškem ter na področju spodnjega Krasa, Vipavske doline in območja okoli Pivke z obronki Brkinov.

3.1 Struktura kmetijskih gospodarstev s pitovnimi piščanci

Podatki iz Popisa kmetijskih gospodarstev (Statistični urad Republike Slovenije) so prikazani za leto 2020, ki je bilo ob pripravi te publikacije zadnje leto z razpoložljivimi podatki. Po podatkih Popisa kmetijskih gospodarstev se je število rej s pitovnimi piščanci od leta 2000, kljub medletnim nihanjem, zmanjševalo.

Ob tem se zdi nekoliko nenavadno, da je bilo v letu 2020 zabeleženih 392 rej, ki so redila do 50 piščancev, medtem ko je bilo štiri leta pred tem dobrih 4.700 kmetijskih gospodarstev.

Preglednica 1: Število kmetijskih gospodarstev s piščanci

	2000	2003	2005	2007	2010	2013	2016	2020
Število piščancev v reji/turnusu								
1 - 49	5.622	4.324	3.949	2.621	2.459	4.009	4.764	392
50 - 99	303	242	172	102	156	400	343	97
100 - 499	133	100	82	71	91	73	N	77
500 - 999	10	18	12	8	13	7	z	7
1.000 - 2.999	14	8	10	12	13	z	z	10
3.000 - 4.999	25	15	7	8	9	z	z	9
5.000 - 9.999	79	49	33	45	35	27	25	17
>= 10.000	177	138	91	137	135	127	151	149
SKUPAJ	6.363	4.894	4.355	3.003	2.911	4.652	5.514	758

z - zaupni podatek.

N - ni podatka.

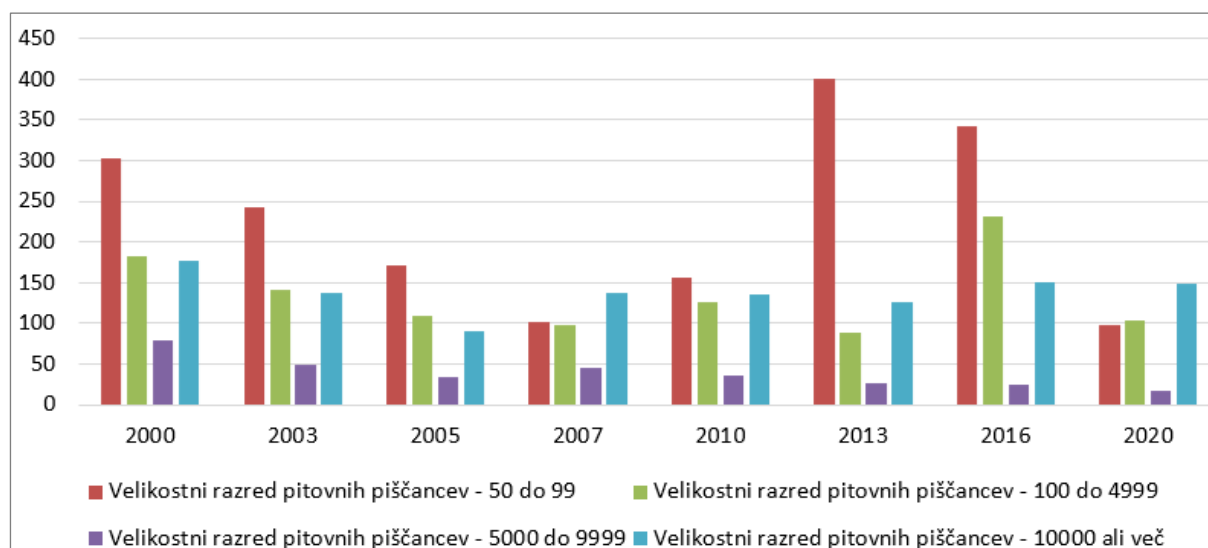
Vir: SURS

Daleč največ je kmetijskih gospodarstev, ki redijo manjše število živali (manj kot 49 pitovnih piščancev); takih je v vseh popisnih letih v povprečju skoraj 90 %. Sledijo kmetijska gospodarstva z 50 do 99 pitovnimi piščanci, ki predstavljajo približno 5 % vseh gospodarstev. Preostala gospodarstva (z več kot 100 pitovnimi piščanci) se s prirejo piščančjega mesa ukvarjajo na višji ravni, v okviru večjih čred. Takih kmetijskih gospodarstev je bilo v povprečju okoli 300, med njimi pa približno 150 takih, ki redijo več kot 10.000 pitovnih piščancev.

Z izjemo majhnih rej (do 49 pitovnih piščancev) v nobeni velikostni kategoriji ni opaziti izrazitejših strukturnih trendov rasti ali upada. Največja medletna nihanja, ki so precej izrazita, so značilna prav za te najmanjše reje, kar povzroča, da se skupno število kmetijskih gospodarstev s pitovnimi piščanci med leti močno spreminja.

Če pa se osredotočimo na manj izrazite trende, potem opazimo, da je med popisnima letoma 2000 in 2020 prišlo do zmanjševanja števila kmetijskih gospodarstev, ki so redila piščance v velikostnem razredu 5–10 tisoč piščancev, kar bi lahko povezali predvsem z opustitvijo reje zaradi upokožitev in neprimernosti objektov za današnje potrebe in zahteve za rejo.

Slika 11: Število kmetijskih gospodarstev po velikostnih razredih pitovnih piščancev

Vir: SURS

Po podatkih Evidence imetnikov rejnih živali (EIRŽ) pri Upravi za varno hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin (UVHVVR) je bilo v letu 2023 rejcev z do 100 piščancev 2.534, od tega 2.118 rejcev z manj kot 50 piščanci. Le 236 rej je v letu 2023 poročalo, da ima v reji med 100 in 3.000 piščancev. 241 rej pa ima v reji več kot 3.000 piščancev, pri čemer prevladujejo tisti z obsegom nad 10.000 piščancev (196 rej). Slednji v letu 2023 predstavljajo manj kot 7 % vseh rej.

3.2 Stalež pitovnih piščancev

Enako kot v predhodnem poglavju tudi tukaj opozarjamo, da so podatki iz Popisa kmetijskih gospodarstev (Statistični urad Republike Slovenije) prikazani za leto 2020, ki je bilo ob pripravi te publikacije zadnje leto z razpoložljivimi podatki.

Preglednica 2: Število piščancev (popisi kmetijstva)

	2000	2003	2005	2007	2010	2013	2016	2020
Število piščancev v reji/turnusu								
1 - 49	87.727	70.312	59.388	40.025	37.733	69.065	80.891	8.478
50 - 99	17.420	13.992	9.715	5.499	9.033	22.694	19.205	5.585
100 - 499	22.573	18.474	13.158	12.133	15.882	12.116	32.536	13.600
500 - 999	6.020	12.712	9.557	5.314	8.150	3.738	z	4.050
1.000 - 2.999	20.840	15.242	18.715	20.551	17.950	z	11.097	17.950
3.000 - 4.999	96.700	58.900	26.924	28.595	34.500	z	z	31.600
5.000 - 9.999	556.600	349.830	248.178	301.956	246.800	201.469	187.893	124.800
>= 10.000	3.445.931	2.064.842	1.329.144	3.016.615	2.427.159	2.521.984	3.596.081	3.959.246
SKUPAJ	4.253.811	2.604.304	1.714.779	3.430.688	2.797.207	2.855.129	3.941.612	4.165.309

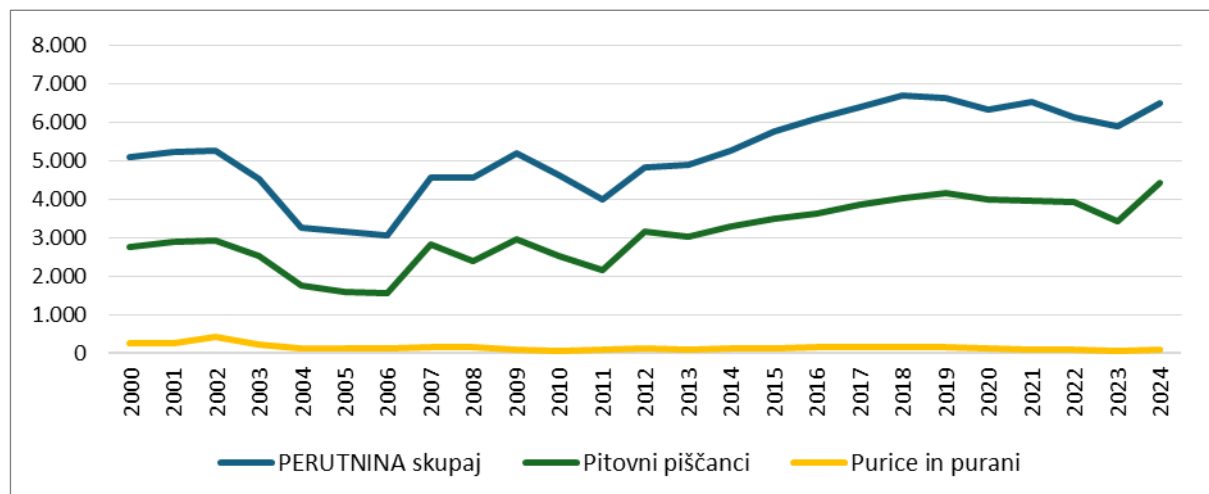
z - zaupni podatek.

Vir: SURS

Ne glede na veliko število rej v manjših velikostnih razredih, pa podatki o številu živali po velikostnih razredih jasno prikazujejo, katere skupine gospodarstev so glavno jedro prireje pitovnih piščancev v Sloveniji.

Največ pitovnih piščancev spita okoli 150 rejcev z več kot 10.000 živali v turnusu. V letu 2000 se je na 177 rejah pitalo okoli 80 % piščancev. Do popisnega leta 2007 je bil ta delež bolj ali manj stabilen, s tem letom pa se je začel opazno povečevati in v letu 2016 presegel 90 % ter v letu 2020 dosegel že 95 %. Kot že uvodoma napisano, je zaradi neobveznega in pomanjkljivega evidentiranja manjših jat, tudi izven okvirja kmetijskih gospodarstev, realni delež piščancev v velikih jatah verjetno nekoliko manjši, vseeno pa preko 90-odstotni.

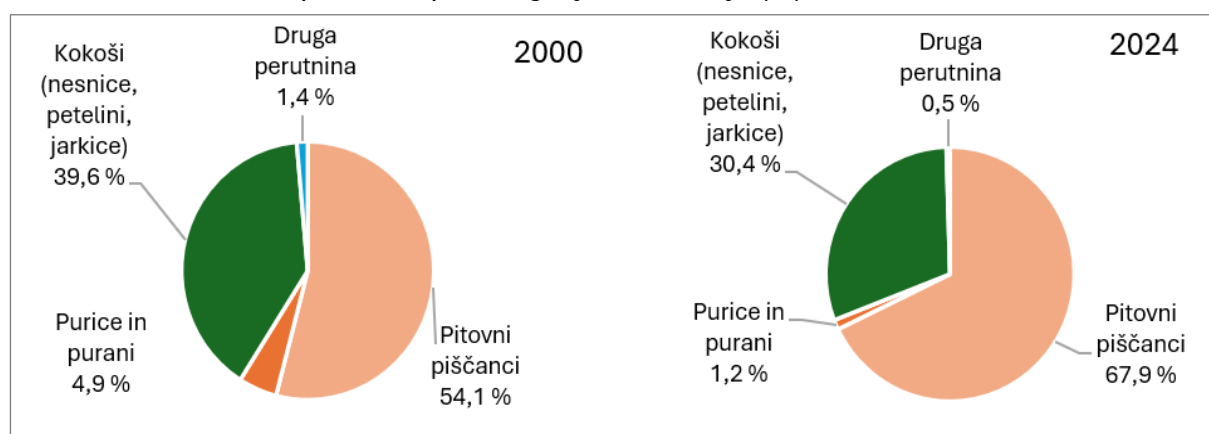
Slika 12: Število perutnine, piščancev in puranov (000); 2000–2024

Vir: SURS, preračuni KIS

Tudi po rednem statističnem raziskovanju ob koncu leta (poročanje o številu živali na dan 1. december tekočega leta) se kljub nezanesljivosti podatkov v posameznih letih in medletnim nihanjem kaže stabilnost in pa krepitev sektorja ter trend rasti števila pitovnih živali.

Slika 13: Delež števila perutnine po kategorijah, Slovenija (%)

Vir: SURS

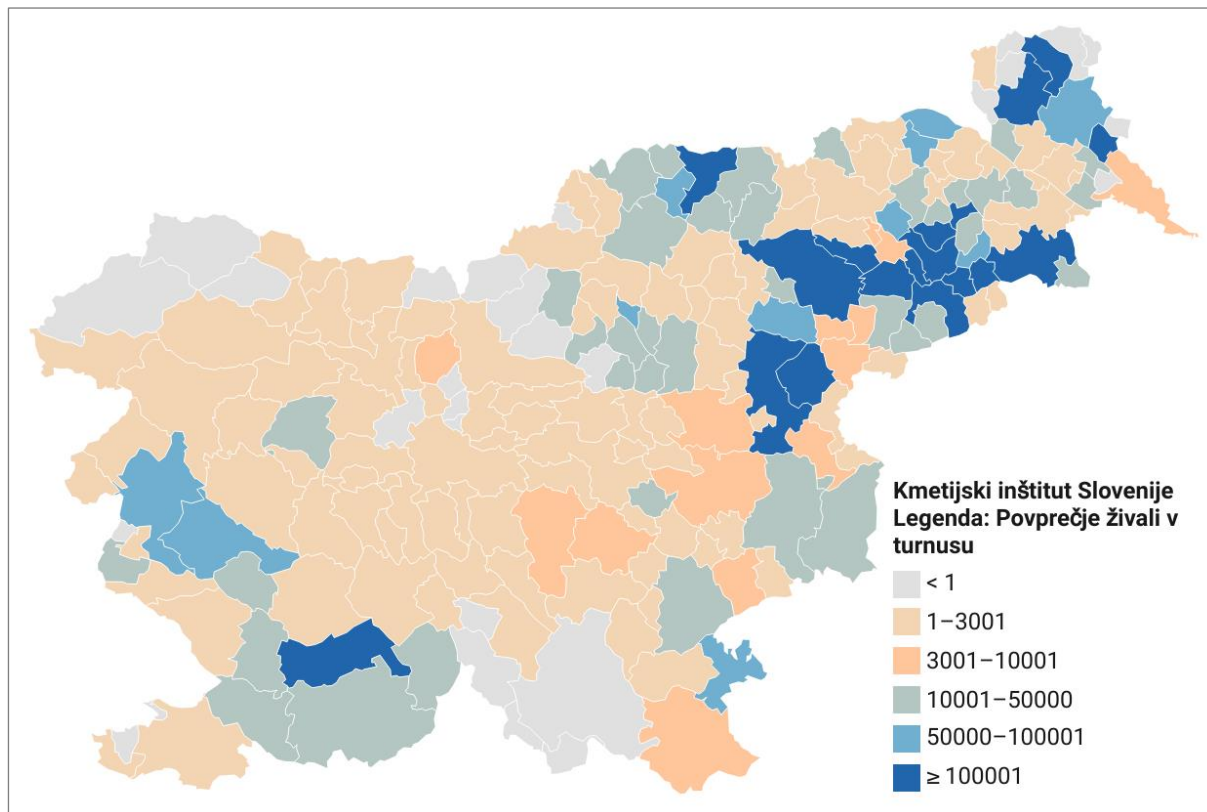
Delež pitovnih piščancev v strukturi števila perutnine zajema največji delež, preko polovice. V dobrih dveh desetletjih je število piščancev naraščalo. Po letu 2000, ko je bilo v pitanju 2,8 milijonov piščancev, se je število povečalo celo na več kot 4 milijone (leta 2018–2020), v letu 2023 pa je bilo v pitanju 3,4 milijona piščancev, kar je v primerjavi z letom 2000 za 25 % več. Medtem je skupno število kokoši nesnic za konzumna jajca in nasad v matičnih jatah (skupaj z jarkicami in petelini) kljub občasnim nihanjem stabilno (2 mio kljunov).

Delež piščancev se je v strukturi števila perutnine v obdobju 2000–2024 povečal zaradi zmanjšanja števila drugih kategorij perutnine in zaradi večje prireje pitovnih piščancev.

Iz prostorske razporeditve je razvidno, da se reja pitovnih piščancev izvaja v večini slovenskih občin (v 184 od skupno 212 občin). Reja puranov pa je razširjena precej manj, saj poteka le v približno polovici občin (v 109 občinah). Na spodnjih dveh zemljevidih je prikazan skupni obseg reje perutnine po občinah, torej seštevek števila pitovnih piščancev in puranov. Pomembno je poudariti, da prikaz ne odraža intenzivnosti reje, saj ne prikazuje povprečnega števila živali na rejca znotraj posamezne občine.

Iz zemljevida za pitovne piščance je razvidno (občine s skupnim številom živali nad 100.000), da se večina živali nahaja v 18 občinah. Z izjemo občin Pivka se večina teh občin nahaja v severovzhodnem delu Slovenije. V omenjenih 18 občinah se je v letu 2023 redilo skoraj 70 % vseh pitovnih piščancev v Sloveniji.

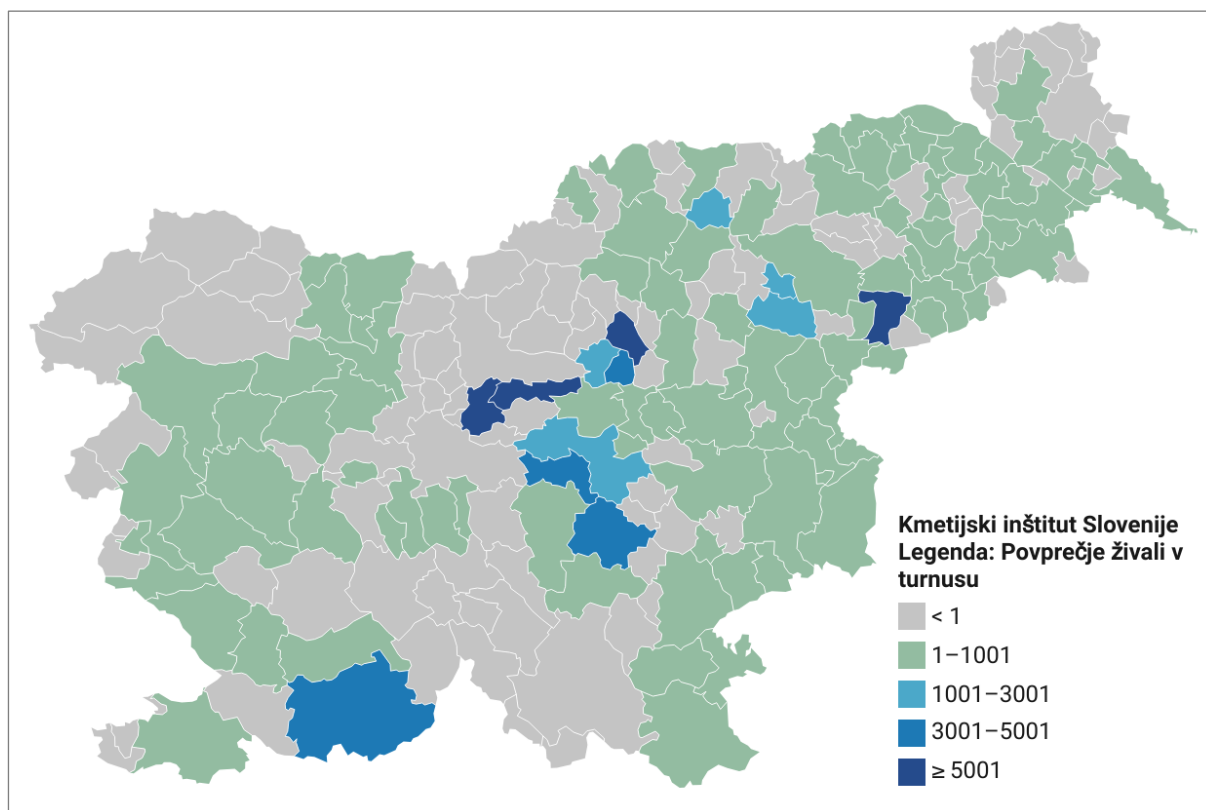
Slika 14: Pitovni piščanci - povprečje živali v turnusu; leto 2023

Vir: UVHVV-EIRŽ, preračuni KIS

Pri reji puranov pa po obsegu reje izstopajo štiri občine - Domžale, Lukovica, Braslovče in Majšperk. V teh občinah, kjer število puranov presega 5.000, se je v letu 2023 redilo kar 64 % vseh puranov v Sloveniji.

Slika 15: Purani - povprečje živali v turnusu; leto 2023

Vir: UVHVVIR-EIRŽ, preračuni KIS

3.3 Objekti za rejo piščancev

Ob manjših rejah pitovnih piščancev v opuščenih hlevih za druge vrste živali ali drugih objektih oziroma prostorih, ki prvenstveno niso bile oblikovane za rejo živali, je glavnina piščancev vzrejena v objektih, ki so bili zgrajeni mnogo let pred osamosvojitvijo Slovenije.

Po podatkih EIRŽ pri UVHVVIR je bilo leta 2023 prijavljenih 196 rej, ki so imele v turnusu več kot 10.000 živali. Prevladujejo reje do 50.000 pitovnih piščancev v turnusu, kar pomeni 176 rej oziroma 90 % vseh rejcev. Te reje temeljijo predvsem na lastni delovni sili.

Med preostalimi rejami večjega obsega pa so rejne kapacitete, ki so v lasti perutninarskih podjetij, pri čemer nekatere oddajajo kapacitete v najem več zasebnikom, v evidencah pa so zabeležene kot enovita reja na isti lokaciji. Nekaj največjih rej izhaja še iz časov pred osamosvojitvijo, medtem ko jih je nekaj nastalo kasneje, in sicer z ukinitvijo prašičereje pri enem izmed kmetijsko-živilskih podjetij, kjer so preuredili prašičje hleve v hleve za rejo perutnine. Največja reja v Sloveniji je s 646 tisoč piščanci v Občini Videm.

Pomemben doprinos k razvoju katerekoli panoge nedvomno pripomorejo tudi pomoči v obliki sofinanciranja naložb. Po podatkih MKGP je bilo v obdobju 2007–2023 v okviru dveh programskih obdobj PRP podprtih 30 naložb v prirejo perutninskega mesa, od tega 28 investicij v novogradnjo ali rekonstrukcijo hlevov za pisanje piščancev in 2 investiciji v objekte za rejo puranov. Skupna višina izplačanih sredstev je znašala 3,5 milijona EUR, kar je glede

na potrebe po rejnih kapacitetah in posodobitvah objektov občutno premalo. Povprečen znesek na investicijo namreč znaša le 117 tisoč EUR, kar kaže na prevladovanje vlaganj v zamenjavo opreme oziroma obnavljanje že obstoječih objektov, medtem ko je bilo novih investicij malo. Razlog za slabo izkazan interes po sofinanciranju investicij verjetno ni v nezainteresiranosti ali kapitalske šibkosti posameznikov ali podjetij po gradnji novih kapacitet ali širitvi in obnovi obstoječih, temveč v številnih administrativnih ovirah, strogih standardih na razpisih (npr. ekološka reja) in odklonilnemu odnosu lokalnih skupnosti do tovrstne panoge. Razloge bi lahko iskali tudi pri relativno majhnemu deležu sofinanciranja investicij.

Podatki jasno kažejo na razvojni trend in razvojne potrebe pri pitanju piščancev. Čedalje večje potrebe po piščančjem mesu narekujejo samostojno in profesionalno predanost dejavnosti pitanja piščancev. Tako je na primer največje perutninarsko podjetje v Sloveniji po letu 2005 prenehalo s prašičerejsko proizvodnjo in hleve preuredilo za rejo piščancev, pred kratkim pa se je tudi odločilo da preneha z vzrejo matičnih jat in kapacitete izkoristi za rejo piščancev.

Pri tem se sektor sooča s spremembami v starostni strukturi rejcev in pomanjkanju rejcev, zahtevami sodobnega perutninarstva ter drugimi zahtevami (zakonske in okoljske omejitve, pričakovanja potrošnikov itd.). Pridobivanje novih rejcev oziroma novih rejnih kapacitet z dobrimi pogoji za živali in skrbnike živali je tako močno oteženo tudi zaradi številnih predpisov in omejitev. Poleg tega, pritiski za prehod na alternativne sisteme reje v perutninarstvu še dodatno povečujejo potrebe po prostoru, kar pogosto vodi v neracionalno rabo prostora. Alternativni sistemi pomenijo tudi slabšo izrabo resursov in slabšo produktivnost, vse skupaj pa vodi k dražji prireji, ki pa je potrošnik v pretežni meri ni pripravljen plačati.

3.4 Tehnologija pitanja piščancev

Ob manjših rejah pitovnih piščancev v opuščenih hlevih za druge vrste živali ali drugih objektih, ki niso namenjeni reji živali, je glavnina piščancev vzrejena v objektih, ki so bili za ta namen zgrajeni mnogo let pred osamosvojitvijo Slovenije. Številni med njimi so bili v vmesnem času temeljito obnovljeni in opremljeni s sodobno opremo, kar nekaj takšnih pa na sodobno računalniško vodeno opremo še čaka. To pa seveda ne pomeni, da so pogoji za rejo piščancev slabši, le produktivnost dela je manjša.

Prireja perutninskega mesa poteka v zaprtih in kontroliranih pogojih na polnih tleh z nastiljem. Kot nastilj se uporabljajo suha žagovina, rezana ali mleta slama ali kombinacija obojega. Najpomembnejša oprema hlevov za rejo piščancev so sistem za krmljenje (silos, verižni sistem za transport krme in krmilniki), sistem za napajanje (zalagovnik za prilagajanje temperature vode pred napajanjem, sistem za dovajanje vode, niplji za pitje), osvetljevalni in ogrevalni sistem ter sistem prezračevanja (sodobnejši omogočajo pametno prezračevanje s toplotnimi izmenjevalnikom-rekuperatorjem, kateri omogoča ogrevanje ali hlajenje zraka z mešanjem svežega zraka z izrabljenim, medtem pa se izrabljen zrak prečisti).

Krmo piščancev sestavljajo žita in beljakovinska krma (najpogosteje iz oljnih tropin in lucernine moke), krmi pa so dodani še olja (najpogosteje rastlinska), maščobne- in aminokisline, vitamini in minerali ter kalcijev karbonat (apnenec) za čvrste kosti. Piščance se krmi s popolnimi

krmnimi mešanicami oziroma kombinacijo žita in dopolnilnimi krmnimi mešanicami v obliki drobljenca ali v obliki moke.

4 PRIREJA IN ZAKOL PERUTNINE

4.1 Prireja perutnine

Rast in krepitev perutninskega sektorja kažejo tudi podatki prirasta perutnine v živi masi. Ta je od leta 2000 dalje, ko je znašal 75 tisoč ton bolj ali manj konstantno naraščal. Po letu 2006, ko je bil prirast z 69 tisoč tonami najmanjši v celotnem obdobju 2000–2024, je prirast perutnine desetletje konstantno presegal 80 tisoč ton, v letu 2017 pa prvič presegel 90 tisoč ton (97 tisoč). Rast prirasta se je nadaljevala in že v letu 2020 presegla 100 tisoč ton (102 tisoč), pri čemer je prirast ostal nad to ravniyo tudi v letih 2021–2024.

Preglednica 3: Prireja perutnine (000 ton); 2000–2024

	2000	2005	2010	2015	2020	2021	2022	2023	2024
Prirast v živi masi	75,2	76,4	86,4	82,5	102,2	101,1	103,0	105,1	108,9
Domača prireja mesa (klavna masa)	54,1	55,0	63,6	61,3	73,3	72,8	74,2	76,6	78,4
Vse pridobljeno meso	54,1	55,0	62,2	59,4	73,6	72,8	74,2	75,7	78,4
Zakol v klavnicah	52,1	53,4	61,4	58,8	72,9	72,2	73,7	75,3	78,0
- delež od vsega pridobljenega mesa (%)	96,3	97,1	98,8	98,9	99,1	99,2	99,3	99,4	99,4
Zakol izven klavnic	2,0	1,6	0,8	0,6	0,7	0,6	0,5	0,4	0,4

Vir: SURS

V letu 2024 so bile dosežene rekordne vrednosti do sedaj, poleg prirasta tudi pri doseženi domači prireji mesa in količini domačega zakola perutnine. Tudi domača prireja mesa je v obdobju 2000–2024 podobno intenzivno naraščala. Iz 54 tisoč ton, kolikor je znašala v letu 2000, je naraščala in v letu 2017 presegla 70 tisoč ton. Nad to mejo je ostala tudi vsa leta po tem. Največ pridobljenega mesa se pridobi v klavnicah, kar je glede na organiziranost perutninarskega sektorja razumljivo in pričakovano. Okoli leta 2000 je bilo 3,7 % mesa pridobljenega izven klavnic, nato pa se je delež zmanjšal. V letu 2013 je znašal le slaba 2 %, po letu 2017 pa že manj kot odstotek.

4.2 Zakol perutnine

Zakol pitovnih piščancev se je v dobrih dveh desetletjih povečal za 66 %, iz 25 tisoč ton v letu 2000 na 42,6 tisoč ton v letu 2024. Pri tem se je masa pridobljenega mesa (masa trupov) v enakem obdobju povečala za dobri dve tretjini (68 %).

Na drugi strani pa se je količina pridobljenega mesa odraslih puranov in kokoši zmanjševala. Pri puranih je po letu 2000 sprva sledil porast iz slabih 8 tisoč ton na skoraj 11 tisoč ton pridobljenega mesa v letu 2003, nato pa je sledilo zmanjševanje do leta 2018. Zmanjšanje je tudi posledica umika tujega naročnika kooperacijske reje iz slovenskega trga in prenehanja z rejo puranov enega izmed slovenskih podjetij. Po letu 2018 se je količina pridobljenega mesa puranov ustalila na okoli 5,5 tisoč ton, kar je za 30 % manj kot v letu 2000 in polovico manj kot v letu 2003.

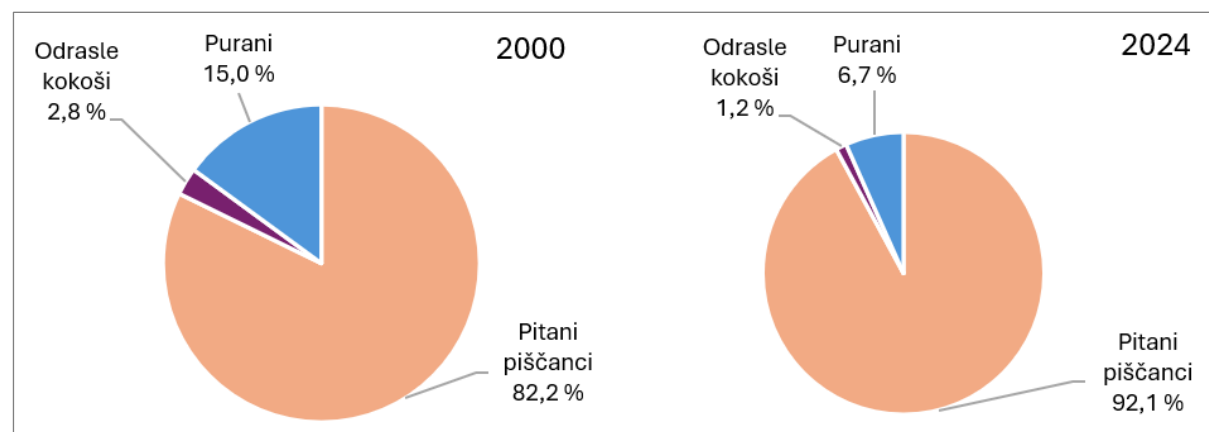
Preglednica 4: Zakol perutnine v klavnicah; 2000–2024

	2000	2005	2010	2015	2020	2021	2022	2023	2014
ŠTEVILO (tisoč)									
PERUTNINA, skupaj	26.353	27.777	32.678	33.322	40.137	39.610	41.386	42.269	43.453
Pitani piščanci	25.016	26.645	31.887	32.662	39.348	38.801	40.551	41.446	42.633
Odrasle kokoši	685	366	320	243	280	314	365	312	359
Purani	651	745	472	417	509	495	470	511	460
MASA TRUPOV (t)									
PERUTNINA, skupaj	52.090	53.417	61.431	58.761	72.943	72.205	73.661	75.254	77.960
Pitani piščanci	42.838	42.978	53.478	53.618	66.359	65.760	67.504	68.741	71.777
Odrasle kokoši	1.460	1.133	1.147	637	685	842	933	920	973
Purani	7.791	9.215	6.806	4.506	5.899	5.602	5.224	5.594	5.210

Vir: SURS

Pridobljena masa odraslih kokoši v primerjavi s puranjim mesom po letu 2000 ni naraščala, temveč je ob občasnih nihanjih upadala. V obdobju 2021–2024 je bilo v slovenskih klavnicah pridobljeno v povprečju 940 ton mesa odraslih kokoši, kar pomeni dve tretjini (64 %) količine, pridobljene v letu 2000 (1,5 tisoč ton).

Povprečna masa pitovnih piščancev (masa trupov) se je v obdobju 2000–2024 konstantno gibala med 1,6 in 1,7 kg, medtem ko se je povprečna masa trupov puranov tekom obdobja nekoliko zmanjšala. Do leta 2005 je znašala okoli 12,5 kg, nato pa se je zmanjšala na okoli 11 kg, kolikor znaša v zadnjem desetletju. Zaradi pretežnega dela pitovnih piščancev v zakolu se povprečna masa trupov perutnine po letu 2005 giblje okoli 1,8 kg.

Slika 16: Struktura pridobljene mase perutninskega mesa v zakolu; 2000 in 2024 (%)

Vir: SURS

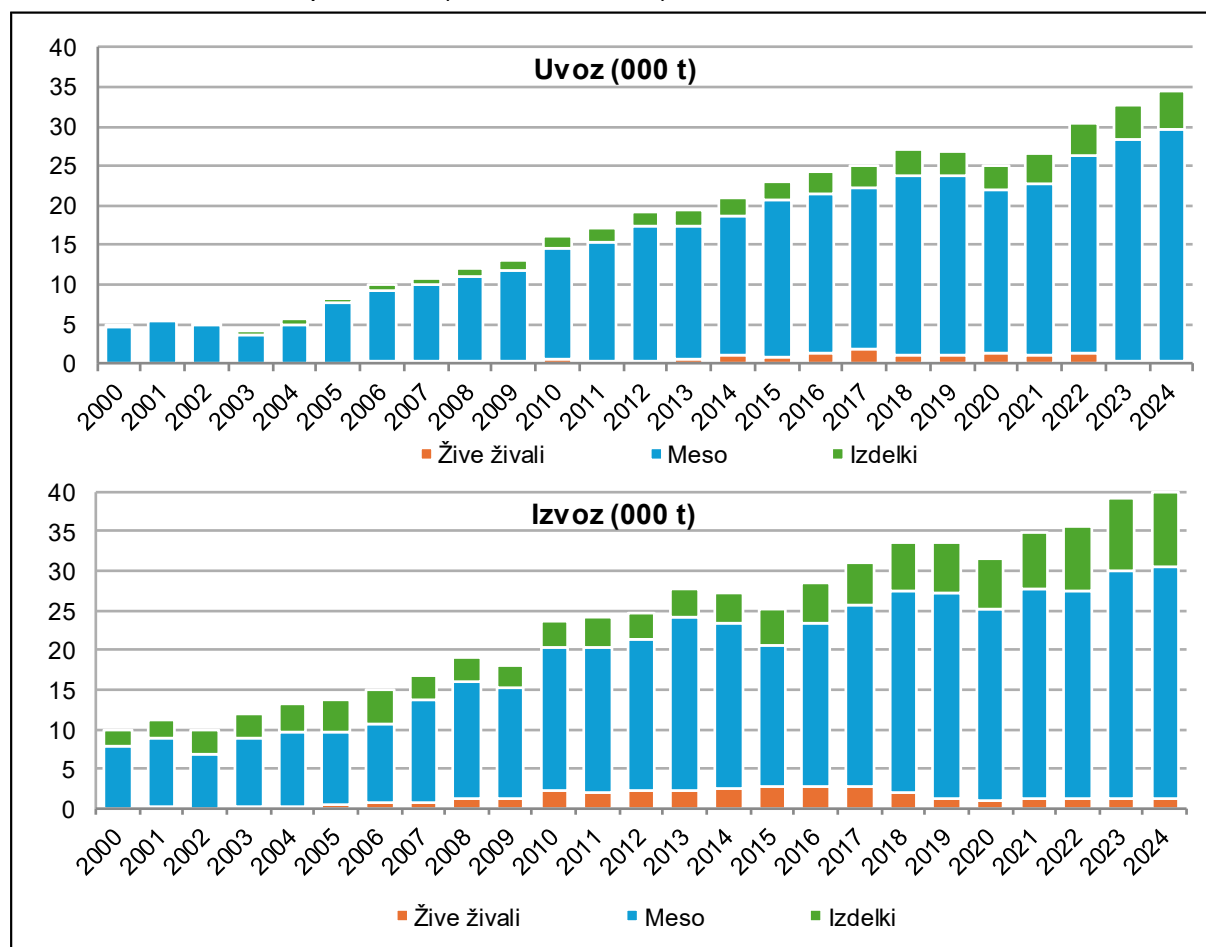
V strukturi pridobljenega perutninskega mesa prevladuje meso pitovnih piščancev, pri čemer se njegov delež dolgoročno povečuje (leta 2000: 82 %; leta 2024: 92 %). Količina puranjega mesa se, kot je bilo navedeno na začetku poglavja, zmanjšuje in v letu 2024 predstavlja le še slabih 7 % celotne strukture perutninskega mesa. Na ravni držav EU-27 (EC, 2025) so razmerja nekoliko drugačna: leta 2024 prav tako prevladuje meso pitovnih piščancev (84 %), sledijo purani z 12-odstotnim deležem, opaznejši pa je tudi delež račjega mesa (3 %).

5 BLAGOVNA MENJAVA S PERUTNINO IN PERUTNINSKIM MESOM

Po osamosvojitvi Slovenije je zunanja trgovina v okvirju perutninarstva temeljila na uvozu in izvozu mesa ter izdelkov iz perutninskega mesa ter se iz leta v leto opazno povečevala.

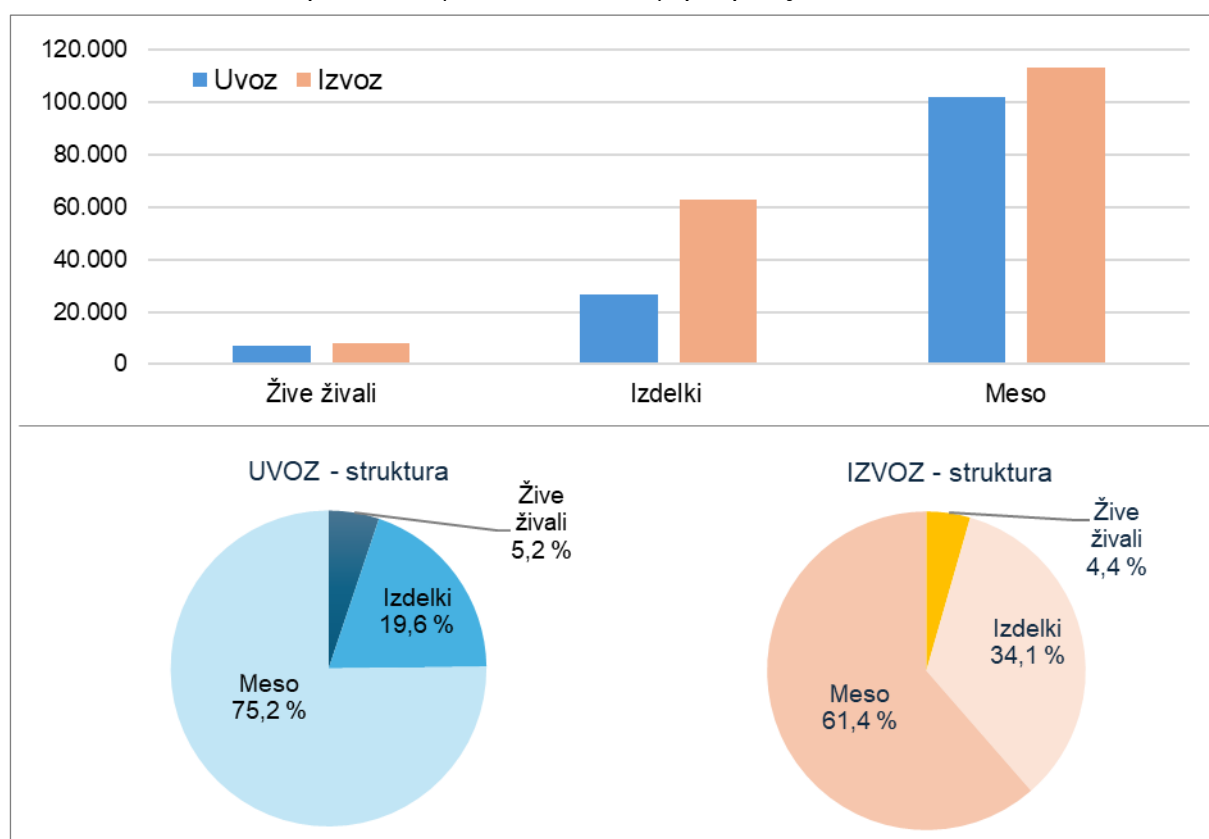
Na drugi strani, zunanja trgovina z živimi živalmi perutnine do leta 2007 ni bila živahna, po tem letu pa se je pričela povečevati. Kljub temu je masa živih živali (v ekvivalentu mesa) v izvozu in uvozu majhna, kar se kaže v majhnem deležu v strukturi skupnega izvoza in uvoza perutnine (v ekvivalentu mesa); ta delež v povprečju znaša približno 5 %.

Slika 17: Uvoz in izvoz perutnine (ekvivalent mesa); 2000–2024

Vir: SURS, preračuni KIS

Slika 18: Uvoz in izvoz perutnine (ekvivalent mesa); povprečje 2019–2023

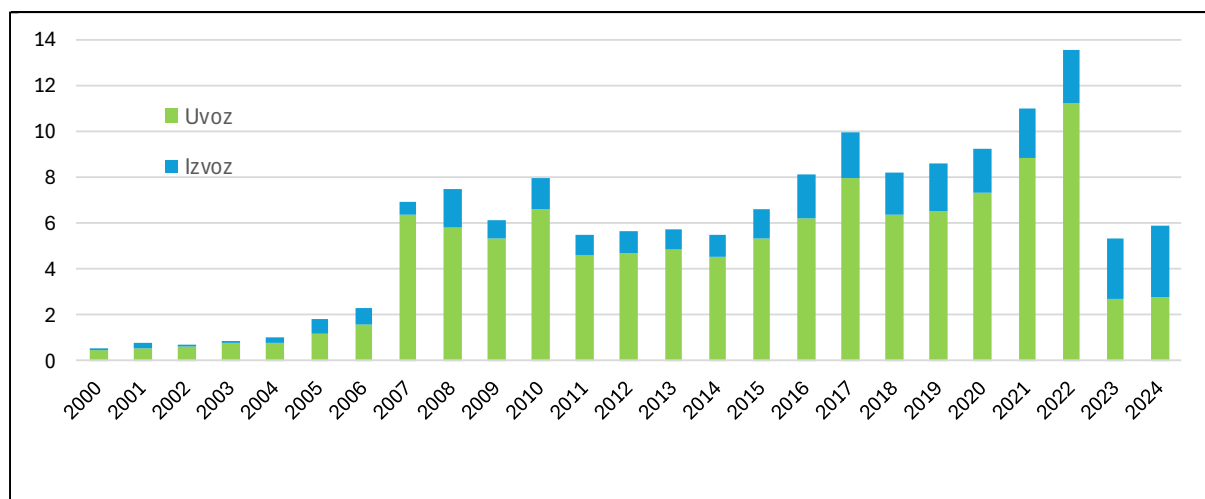
Vir: SURS, preračuni KIS

Žive živali – Uvoz žive perutnine je v dobrih dveh desetletjih hitro naraščal in v letu 2014 prvič presegel milijon ton. Ob podobnem številu uvoženih živali v letih pred tem je k skoku uvožene mase prispeval uvoz težjih živali, kar kaže na pokrivanje domačih potreb po spitanih piščancih in puranih iz rej v soseščini, predvsem iz Hrvaške, Avstrije in Madžarske. V obdobju 2000–2005 je v skupnem uvozu žive perutnine prevladoval uvoz dan starih piščancev za naselitev v matičnih jatah za prirejo pitovnih piščancev.

Z leti 2004 in 2009 so po podatkih zunanje trgovine opazne spremembe pri reji puranov. V razmaku nekaj let sta dve podjetji prenehali z lastno vzrejo dan starih puranov, eno podjetje pa je celo ukinilo prirejo in hleve preusmerili v vzrejo piščancev. V tem obdobju je delež dan starih puranov v skupnem uvozu žive perutnine znašal med 15 in 40 %.

Od leta 2007 naprej je opazen skokovit porast uvoza dan starih piščancev za pitanje, medtem ko se je uvoz dan starih puranov in dan starih piščancev za nasad zmanjšal. Delež teh se je v skupnem uvozu žive perutnine povečal iz slabih 4 % na 79 % (iz 58 tisoč živali v letu 2006 na 5 mio živali). Prevladujoč delež uvoza dan starih piščancev za prirejo mesa je bil naslednja leta vseskozi velik. Podatki tako kažejo, da en del slovenskih perutninarjev predvsem uvaža iz okoliških držav živali za nadaljnjo rejo v lastnih proizvodnih kapacitetah, medtem ko drugi, manjši, del slovenskih perutninarjev izvaža dan stare piščance v rejo izven Slovenije, nato pa jih ponovno uvozi kot odrasle piščance.

Slika 19: Število perutnine (žive živali; v mio) v uvozu in izvozu; 2000–2024

Vir: SURS, preračuni KIS

V letu 2023 se je uvoz perutnine močno skrčil, na 2,7 milijona živali, kar je manj kot četrtna uvoza živali v letu 2022. Zmanjšanje uvoza živali za 8,6 milijona sovpada s podatki TIS (ARSKTRP), ki kažejo, da je bilo v letu 2023 izvaljenih 8,3 milijona piščancev za prirejo mesa več kot v letu 2022. Ker je prišlo tudi do občutnega zmanjšanega uvoza živih živali, manjši pa je bil tudi uvoz valilnih jajc, je edino logično sklepanje povečanje števila kokoši nesnic valilnih jajc v letu 2023 ter povečanje števila vloženih jajc v predvalilnike.

V letu 2024 so se razmere ponovno močno spremenile. Medtem ko je bil obseg zunanje trgovine z živimi živalmi še nekoliko manjši kot leto prej, se je uvoz valilnih jajc povečal za skoraj 8-krat, izvoz valilnih jajc pa je bil precej manjši (večje potrebe na domačem trgu). Precejšnje povečanje uvoza valilnih jajc sovpada z napovedjo največjega perutninarskega podjetja v Sloveniji, da ukinja prirejo matičnih jat, valilna jajca pa bodo nadomestili z nakupi v tujini. Posledično se je zaradi tega tudi zmanjšal izvoz valilnih jajc. Po opaznem zmanjšanju uvoza dan starih piščancev v letu 2023, se utegne tudi ta v bodoče ravno zaradi reorganizacije proizvodnje največjega perutninskega podjetja ponovno povečati.

Tudi izvoz žive perutnine je bil v začetku stoletja praktično zanemarljiv (leto 2000: 20,3 tisoč kljunov), z leti pa se je povečeval. V letu 2010 je znašal že 1,3 milijona kljunov, v letu 2023 dosegel skoraj 2,7 milijonov kljunov, v letu 2024 pa je s 3,1 milijonov kljunov dosegel rekordno vrednost. V obdobju let 2000–2007 je v izvozu živih živali prevladoval izvoz odrasle perutnine (pitovni piščanci in izločene odrasle živali). Kasneje se je delež izvoza odraslih živali hitro zmanjšal in se do leta 2023 večinoma gibal med 30 in 40 %. V letih 2009–2015 je bilo več tudi izvoza odraslih puranov. Po letu 2007 se je precej krepil izvoz dan starih piščancev, med katerimi so prevladovali piščanci za pisanje. Krepitev dan starih piščancev za pisanje sovpada s povečevanjem rečnih kapacitet perutninarskih podjetij izven meja Slovenije, predvsem na Hrvaškem.

Perutninsko meso – Trgovina s perutninskim mesom prevladuje v skupni trgovini s perutnino tako pri uvozu, kot tudi pri izvozu. V strukturi izvoza obdobja 2000–2024 delež perutninskega mesa predstavlja v povprečju 75 % skupnega izvoza. V strukturi uvoza pa se je v enakem obdobju delež mesa najpogosteje gibal med 80 in 90 %.

Slovenija največ perutninskega mesa izvozi v Avstrijo ter na trge nekdanje skupne države, med katerimi prednjačita Hrvaška in Makedonija. Za slovenske izvoznike perutninskega mesa so pomembni tudi posamezni trgi držav v regiji, med katerimi izstopata Italija.

Slovenija je prvih nekaj let obdobja 2000–2024 največ perutninskega mesa uvozila iz Madžarske in Italije, nato so se z vstopov v EU začeli na našem trgu pojavljati tudi ponudniki perutninskega mesa iz drugih članic. Posledično se je začel povečevati uvoz perutninskega mesa iz Poljske in Avstrije, po vstopu Hrvaške v EU pa tudi iz te države.

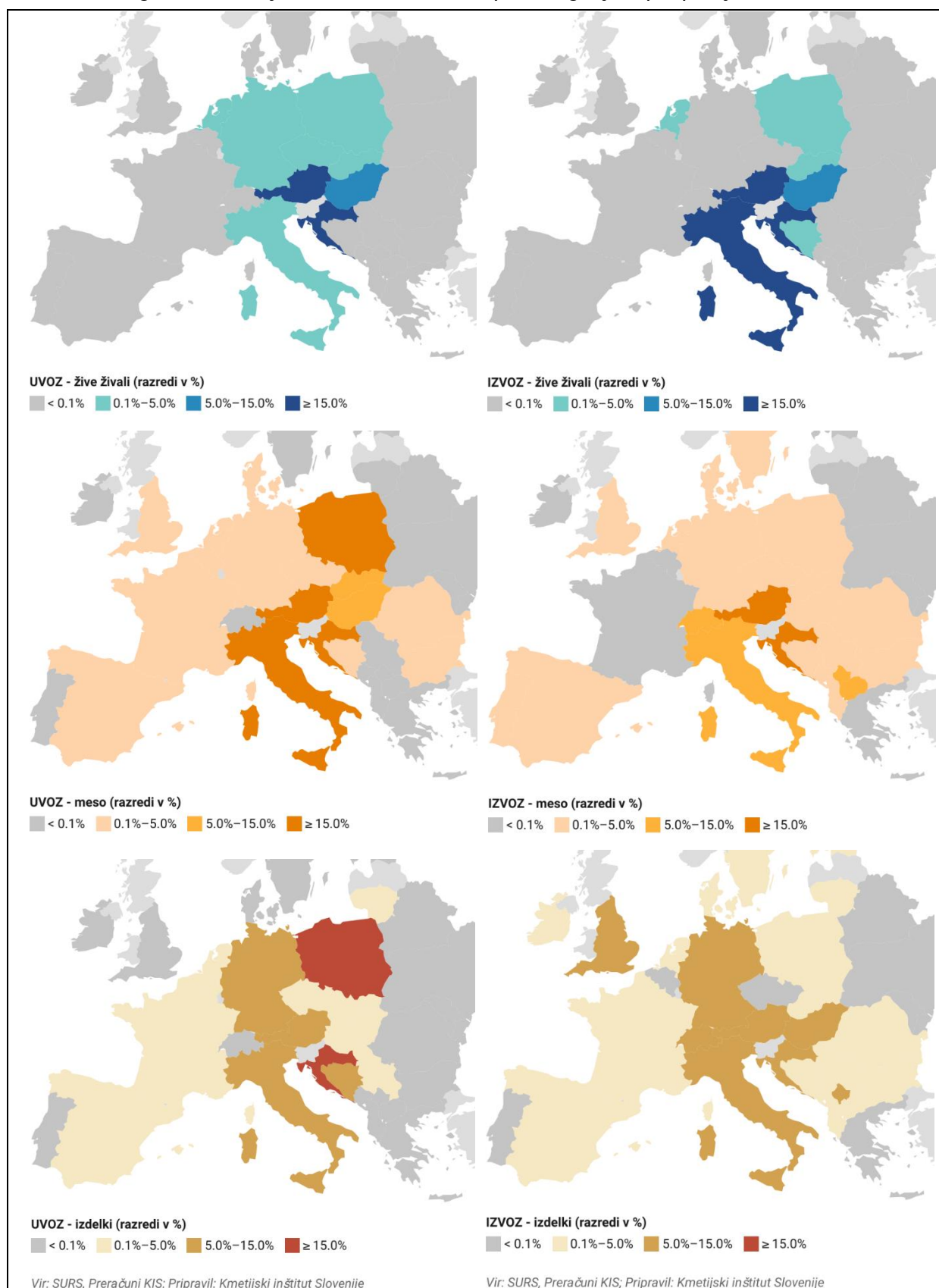
Izdelki iz perutninskega mesa – V zadnjih letih v strukturi zavzema izvoz izdelkov iz perutninskega mesa okoli tretjino skupnega izvoza.

Nabor držav, v katere Slovenija izvozi perutninske izdelke, je skozi celotno obdobje 2000–2024 pester. Na začetku tega obdobja je bil največji izvoz v Bosno in Hercegovino, Makedonijo, Veliko Britanijo in Srbijo in Črno Goro (takrat še kot skupna država). Kasneje se je izvoz v Bosno in Makedonijo zmanjšal, medtem ko je izvoz v Veliko Britanijo ostal konstantno velik. Na drugi strani se je začel krepiti izvoz izdelkov v Avstrijo, Italijo, na Kosovo in Hrvaško. Pomembne zunanje trgovinske partnerice pri izvozu izdelkov iz perutninskega mesa so tudi Švedska in Srbija.

Uvoz izdelkov iz perutninskega mesa je bil po letu 2000 največji iz Hrvaške, Madžarske in Francije. Od leta 2005 dalje je skokovito porasel uvoz izdelkov iz Avstrije, z letom 2007 pa je opazen tudi porast perutninskih izdelkov iz Poljske in Nemčije. Potem, ko se je uvoz perutninskih izdelkov iz Hrvaške v obdobju let 2005–2015 izrazito zmanjšal, se je z letom 2015 ponovno povzdignil in v zadnjih letih znaša približno petino.

Regionalna menjava – Preskoki v povečanju uvoza iz Avstrije, Nemčije in Hrvaške sovpadajo z letnicami vstopa in hitre širitve na trgu avstrijske trgovske družbe Hofer in nemške Lidl na slovensko tržišče in pa s spremembo lastništva Mercatorja. Delno so se spremembe v uvozu odrazile s povečanim uvozom iz Italije, in sicer z vstopom trgovske verige Eurospin, vendar ta učinek zaradi slabše razvejanosti prodajne mreže ni tako velik kot v prej omenjenih primerih.

Slika 20: Regionalna menjava v uvozu in izvozu po kategorijah; povprečje 2019–2023

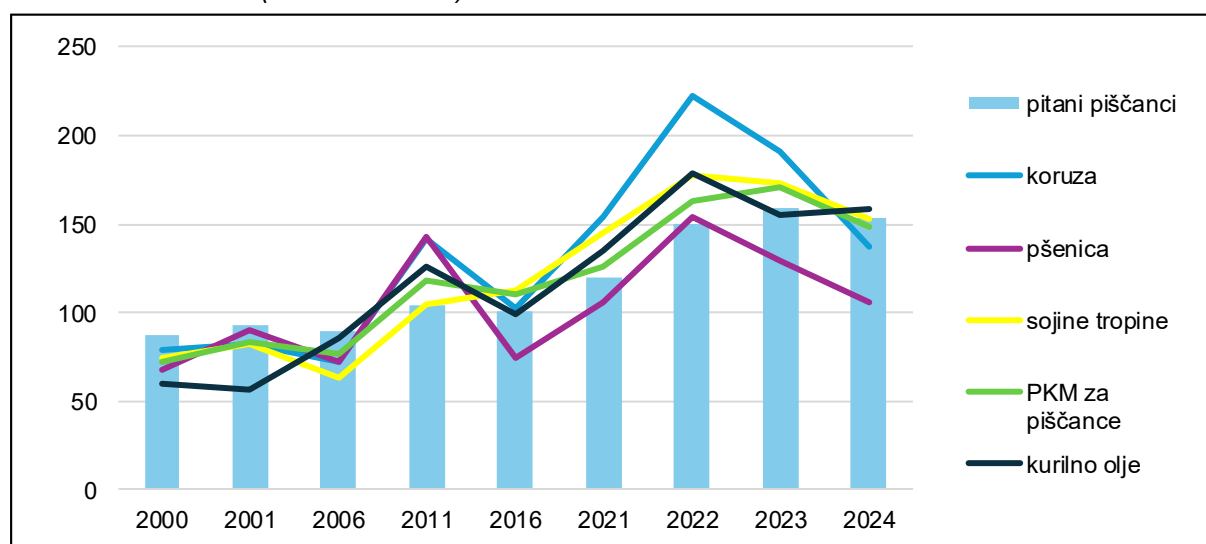
Vir: SURS, preračuni KIS

6 CENE PERUTNINSKEGA MESA

Zaradi vpetosti na mednarodni trg, obsega zunanje trgovine in odvisnosti od nabave ter gibanja cen surovin na tujih trgih se odkupne cene perutnine pri nas gibajo podobno kot v EU. Občutljivost trga s perutninskim mesom na spremembe cen surovin se najbolj odraža pri krmi, saj ta v skupnih stroških prireje obsega okoli 60 %.

Cene surovin za krmo so po letu 2020 naraščale, med leti pa so bila občasno precejšnja nihanja. Globalno so cene koruze in sojinih tropin, nekoliko manj pa tudi pšenice, pod precejšnjim vplivom gibanja cen energentov. Dodatno na cene koruze in pšenice vplivajo pridelovalne in tržne razmere na regionalnih in lokalnih trgih, tako da cene v regiji ne sledijo vedno enako intenzivno svetovnim.

Slika 21: Gibanje cen pitovnih piščancev, krme za piščance in kurilnega olja; Slovenija, 2000–2024 (leto 2010=100)

Vir: SURS, preračuni KIS

Sektor prireje perutninskega mesa sodi med sektorje, ki najbolj obvladujejo tveganja. Med dejavnike obvladovanja tveganja sodi tudi zelo organiziran nakup surovin, ki pretežno temelji na terminskih pogodbah. To se na koncu odraža tudi v manj skokovitem gibanju cen in v zmernejši rasti ter zamiku cen piščancev. Zmernejša rast slednje je posledica tudi omejenosti prenašanja porasta stroškov po vertikalni verigi do končnega potrošnika.

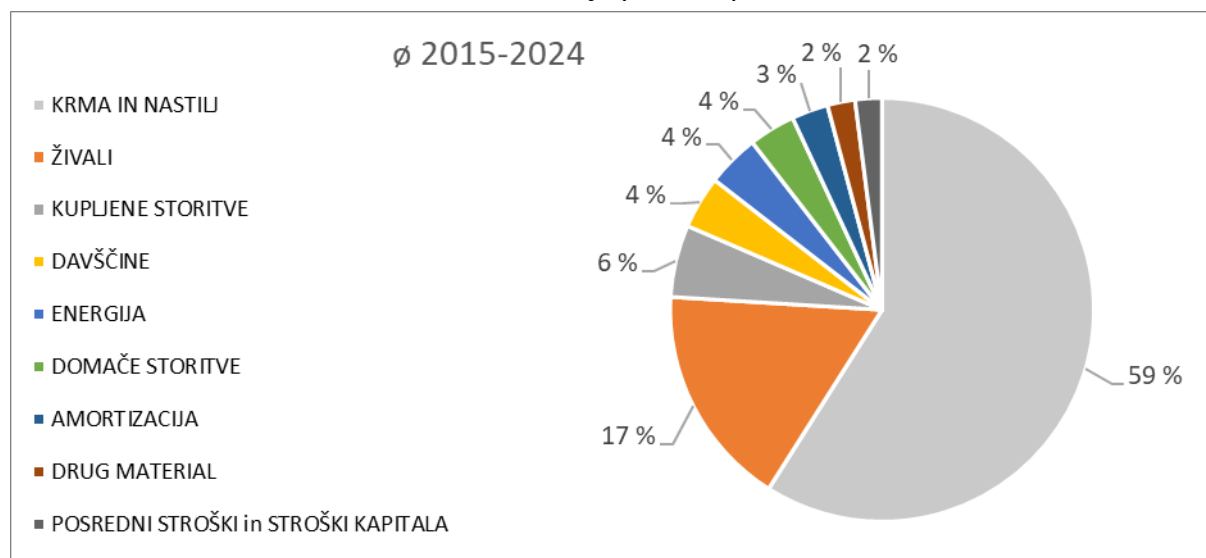
Poleg cen surovin za krmo na stroške prireje pomembno vpliva tudi gibanje cen dan starih piščancev. Ti v skupnih stroški predstavljajo med 15 in 20 %. V obdobju 2000–2016 so se cene dan starih piščancev za pitanje gibale med 420 in 530 EUR/t, z letom 2017 pa so bile do leta 2022 nižje od 400 EUR/t (v povprečju 380 EUR/t). Zaradi znane draginje v letih 2022–2024 so cene dan starih piščancev ponovno pomembno porasle na povprečnih 460 EUR/t, se pa že nakazuje popuščanje cenovnih pritiskov na surovine in druge vložke v prireji perutninskega mesa.

Razrez lastne cene – Več kot polovica skupnih stroškov reje pitovnih piščancev predstavlja strošek krme in nastilja (okoli 60 %), sledi pa mu strošek vhlavljanja dan starih piščancev,

kateri se giblje med 15 in 20 %. Strošek kupljenih oziroma najetih storitev se medletno giblje okoli 6 % skupnih stroškov, mednje pa sodijo veterinarske storitev, izlov jate in prevoz živali.

Glavnino stroška domačih storitev predstavlja plačilo za delo rejca (vključno s plačo dodatno zaposlenih), manjši del pa so tudi lastne strojne storitve (nastiljanje, čiščenje ipd.). Iz obveznosti iz dela izhaja tudi poglavitni del davščin.

Slika 22: Struktura stroškov v lastni ceni vzreje pitovnih piščancev

Vir: modelne kalkulacije KIS

Tržno usmerjeni rejci perutnine so z vidika obdavčitve dohodka rejcev obravnavani drugače kot je obravnavana glavnina kmetijske in gozdarske dejavnosti, med katere sicer sodi tudi reja manjšega obsega perutnine, za katero je večina krme pridelana na kmetijskem gospodarstvu. Večji rejci perutnine so tako obdavčeni po sistemu ugotavljanja davčne osnove po dejanskih prihodkih in odhodkih.

Med stroške z manjšim deležem (pod 5 %) v skupnih stroških spadajo tudi strošek amortizacije, strošek vzdrževanja in drobnega materiala, posredni stroški in stroški kapitala ter strošek energije.

Strošek energije za same rejce ne predstavlja velike neposredne obremenitve (v primerjavi s stroškom krme ali dan starih piščancev), ima pa velik posreden vpliv na skupne stroške reje. Cene energentov pomembno vplivajo na gibanje cen surovin za krmo, tako zaradi vpliva na strošek mineralnih gnojil, na strošek strojnih storitev in na strošek sušenja, kot tudi vpliv na borzne cene. Energenti so zelo pomembna stroškovna postavka v proizvodnji krme, zato pomembno vplivajo tudi na stroške prireje valilnih jajc. Nadalje, pod močnim vplivom cen energentov so tudi strošek valjenja jajc ter nekatere storitve (transport, veterinarske storitve). Če strnemo, se cene energentov posredno najbolj odražajo v ceni krme in ceni dan starih piščancev, manj pa tudi v cenah storitev.

Preglednica 5: Cene perutnine za meso (EUR/t)

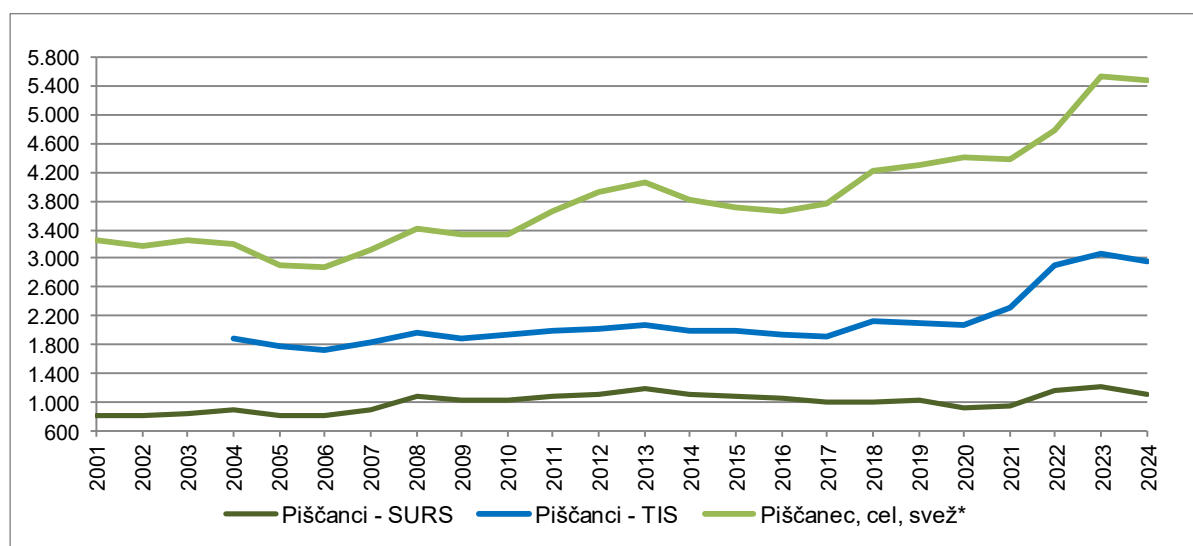
	Ø 2000–04	Ø 2005–09	Ø 2010–14	Ø 2015–19	2020	2021	2022	2023	2024
Perutnina za zakol – živa, SURS									
- Pitani piščanci	822,7	931,9	1.099,3	1.030,6	908,3	954,3	1.150,1	1.227,0	1.097,8
- Pitani purani	1.082,7	1.183,8	1.400,5	1.341,3	1.310,0	1.308,4	1.310,0	1.784,5	1.556,8
Perutnina za nadaljnjo rejo, SURS									
- Enodnevní piščanci za pítanje	432,9	477,9	499,7	415,3	z	z	z	z	z
Piščanci (65 %) - cene v klavnicah, TIS									
- Slovenija	1.914,0*	1.835,9	2.007,3	2.014,7	2.079,3	2.311,4	2.892,4	3.071,3	2.945,0
- EU	1.450,7	1.652,6	1.870,1	1.859,2	1.839,0	1.998,5	2.551,3	2.713,8	2.710,7

* Povprečje Ø 2003–2004.

Vir: SURS, EK

Po podatkih ARSKTRP (TIS) so bile cene piščancev pred vstopom Slovenije k EU leta 2004 precej nad ravni povprečja EU. Po vstopu se je začela razlika med povprečno odkupno ceno piščancev v Sloveniji in povprečjem EU zmanjševati. Po letu 2006 je v bila v povprečju višja za 7 %, vse do leta 2018, ko je cena v Sloveniji v povprečju višja za okoli 12 %.

Slika 23: Gibanje cen odkupnih in drobnoprodajnih cen piščancev (EUR/t); 2000–2024

* Za obdobje 2018–2024 simulacija drobnoprodajne cene svežega (celega) piščanca z indeksiranjem porasta cen življenjskih potrebščin; perutninsko meso.

Vir: SURS, preračuni KIS

Gibanje cene zaklanih piščancev iz podatkov reprezentativnih klavnic (TIS) za t. i. 65 % piščance v obdobju let 2000–2024 vsa leta bolj ali manj sovpada z gibanjem odkupnih cen po SURS. To velja za gibanje cen do leta 2019, po tem letu pa je gibanje odkupnih cen piščancev, pa tudi puranov, ki jih za zadnja leta prikazujejo statistični podatki, nenavadno. Še posebno, ker gibanje cen ni bilo skladno z gibanjem stroškov prireje.

Po navajanju SURS so se odkupne cene perutnine za zakol v letih 2017–2019 le malo spreminjale. V letu 2020 je zabeležen občuten padec (–12 % glede na leto 2019) odkupnih cen za pitovne piščance, ki ga TIS skorajda ni zaznal, čeprav je glavšina zajema poročanja s strani odkupovalcev pri obeh podatkovnih zbirkah enaka. Obe podatkovni zbirki za leti 2021 in 2022 kažeta na zviševanje cen, pri čemer so cene po podatkovni zbirki TIS naraščale precej intenzivneje kot po SURS. V letu 2023 je intenzivnost porasta cen med podatkovnima bazama

ponovno podobna, za leto 2024 pa statistični podatki kažejo na precej večje zmanjšanje odkupnih cen piščancev kot to prikazuje podatkovna zbirka TIS.

Skladno z gibanjem cen TIS so se pričakovano gibale tudi drobnoprodajne cene celih svežih piščancev, katere je do leta 2018 zbiral in v podatkovni bazi Si-STAT objavljala Statistični urad Slovenije. Po letu 2018 ti podatki niso več na voljo. Tudi s simulacijo drobnoprodajne cene celih piščancev z indeksi cen življenjskih potrebščin SURS za perutninsko meso za obdobje 2018–2024 kaže na primerljivo, celo nekoliko bolj intenzivno, gibanje drobnoprodajnih cen piščančjega mesa v primerjavi z gibanjem odkupnih cen piščancev.

Drobnoprodajne cene so bile v obdobju 2003–2024 v povprečju 1,8-kratnik povprečne odkupne cene po TIS. Posamezni letni razponi so bolj odstopali od povprečja in sicer od 1,6- do 2,1-kratnik odkupne cene. Skupna primerjava gibanja odkupnih cen ter gibanja stroškov dela in energentov kaže na prilagajanje marž mesnopredelovalne industrije in trgovcev gibanju stroškov, občasno pa tudi rezultatom poslovanja.

Napovedi EU trgov glede cen (EC, 2023) – Kratkoročno se pričakuje, da se bodo nominalne cene mesa, predvsem goveda, občutneje zvišale, saj se bodo zaloge obnavljale, kar bo omejilo rast ponudbe. Nasprotno pa se pričakuje, da se bodo cene mesa prašičev in perutnine znižale zaradi zmerne širitve proizvodnje in manjšega povpraševanja po uvozu s strani Kitajske. Čeprav se pričakuje, da se bodo realni stroški krme znižali, bodo drugi realni obratovalni stroški ostali visoki, kar bo upočasnilo rast ponudbe mesa. Srednjeročno se pričakuje, da se bodo realne cene mesa znižale, na kar bodo vplivali upočasnjevanje povpraševanja, zmanjšanje realnih stroškov krme in nenehno izboljševanje produktivnosti.

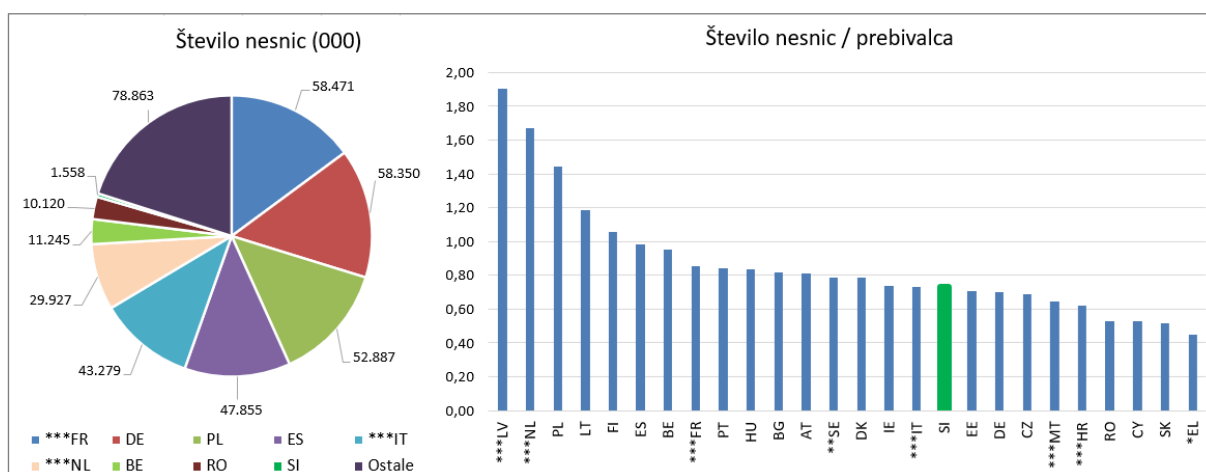
JAJCA

7 POMEN PRIREJE JAJC

Tudi na področju prireje jajc Slovenija ne sodi med večje proizvajalke, v nasprotju s perutninskim mesom pa je trg z jajci precej lokalno omejen. Prireja jajc v Sloveniji predstavlja manj kot pol odstotka skupne prireje jajc v EU. Med največje proizvajalke, ki letno vhlevljajo več kot 30 milijonov nesnic, sodijo Francija, Nemčija, Poljska, slednja je v zadnjem desetletju izvedla zelo velik napredek v prireji, ter Španija, Italija in Nizozemska. Z okoli 11 milijoni nesnic sodita med velike proizvajalke jajc tudi Belgija in Romunija. Omenjene države skupaj v zadnjih letih vhlevljajo 80 % kokoši nesnic v EU.

Slika 24: Prireja jajc (leto 2024)

* 2020; ** 2022; *** 2023

Vir: EK, preračuni KIS

Nekoliko drugačen vrstni red držav članic pa kaže preračun števila nesnic na prebivalca. Z 1,9 kokoši nesnic na prebivalca prednjači Latvija, katera pa s 3,6 milijona nesnic ne sodi med velike proizvajalke jajc. Od velikih proizvajalk jajc izstopata predvsem Nizozemska z nekaj manj kot 1,7 nesnic/prebivalca ter Poljska z 1,4 nesnicami/prebivalca. Med države z več kot eno nesnico na prebivalca sodita še Finska in Litva.

Obseg prireje jajc ni povezan le s številom prebivalcev in potreb po konzumnih jajcih v posamezni državi, temveč tudi z obsegom in razvitostjo prireje perutninskega mesa (potreba po valilnih jajcih) ter razvitostjo in pomenom živilsko-predelovalne industrije, vključno z zmožnostjo predelave jajc za potrebe predvsem pekarske industrije (melanž, jajca v prahu, itd.) in prodaje na oddaljenejših trgih. Tako razumljivo najbolj izstopata Poljska in Nizozemska.

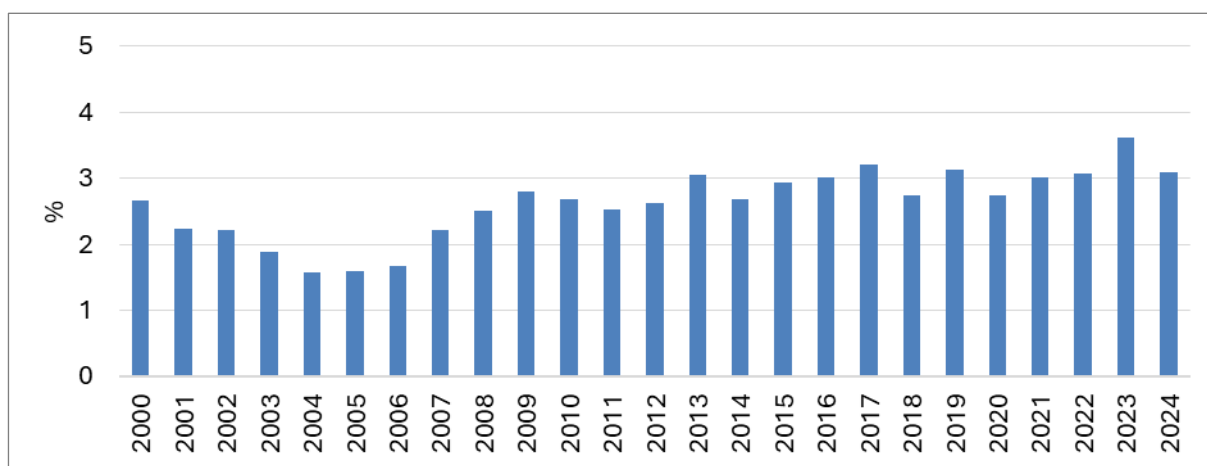
V Sloveniji je v reji okoli 0,7 nesnice na prebivalca, pri čemer pa število med leti zaradi pomanjkljivega statističnega zajema števila nesnic precej niha. Ne glede na to lahko iz podatkov razberemo, da Slovenija s številom nesnic na prebivalca sodi v zadnjo tretjino držav članic EU.

Perutninarški sektor se je po osamosvojitvi Slovenije soočal s precejšnjim upadom proizvodnje, saj je izgubil pomembne trge v republikah nekdanje Jugoslavije. Ta vpliv se je najbolj kazal v precejšnjem zmanjšanju potreb po prireji valilnih jajc v obdobju 1994–2000,

manjše pa so bile tudi potrebe po konzumnih jajcih. Kljub temu je panoga v zadnjih dveh desetletjih okrevala.

Podobno kot pri vrednosti priraje perutninskega mesa se je gibal tudi smer vrednosti priraje jajc. Leta 2000 je priraje jajc prispevala k vrednosti kmetijske proizvodnje 2,7 %, nakar se je prispevek skladno z upadom priraje jajc zmanjševal in v letih 2004 in 2005 znašal le 1,6 %. Po prestrukturiranju sektorja priraje jajc se je prispevek k kmetijski proizvodnji z letom 2007 začel ponovno povečevati. V letu 2023 je dosegel 3,6-odstotni delež, kar je tudi največ v obravnavanem obdobju.

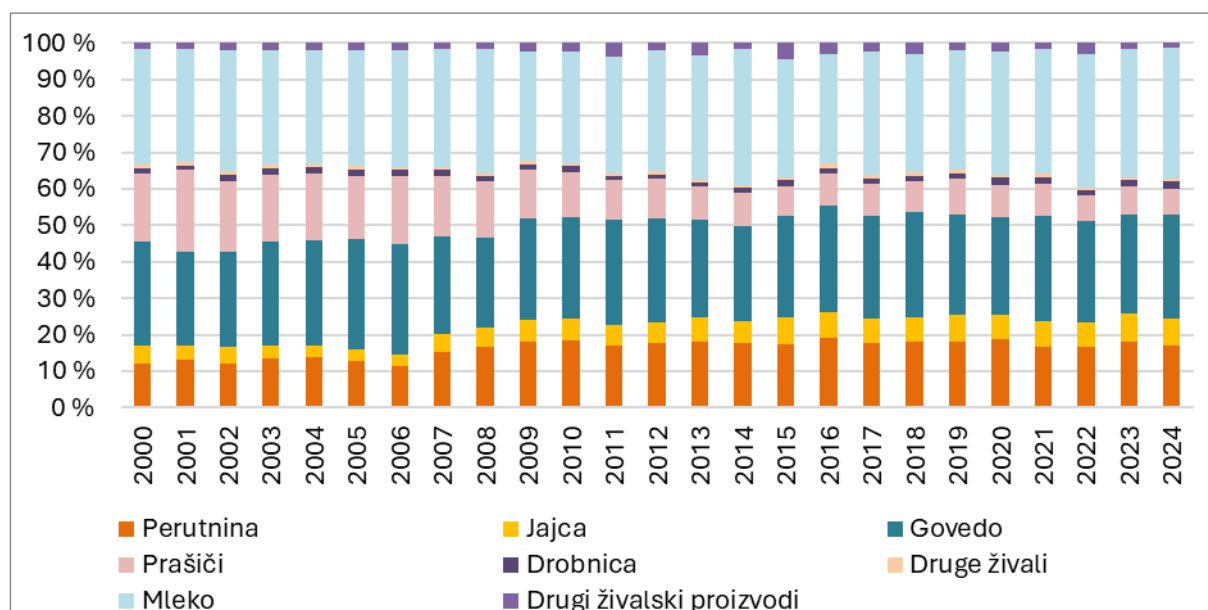
Slika 25: Delež priraje jajc v celotni kmetijski proizvodnji; 2000–2024

Vir: SURS (ERK), preračuni KIS

Tudi znotraj živinorejskih panog je priraje jajc pridobivala na pomenu. Leta 2000 je prispevala okoli 5 % k vrednosti živinoreje. Ta delež je do leta 2006 vztrajno padal (na okoli 3 %), po preobratu v letu 2007 (4,8 %) pa je delež vztrajno naraščal in v posameznih letih presegal 7 %. V letih 2023 in 2024 je bil s slabimi 8 % največji do sedaj.

Slika 26: Struktura vrednosti živinorejske proizvodnje (%); 2000–2024

Vir: SURS - ERK, preračuni KIS

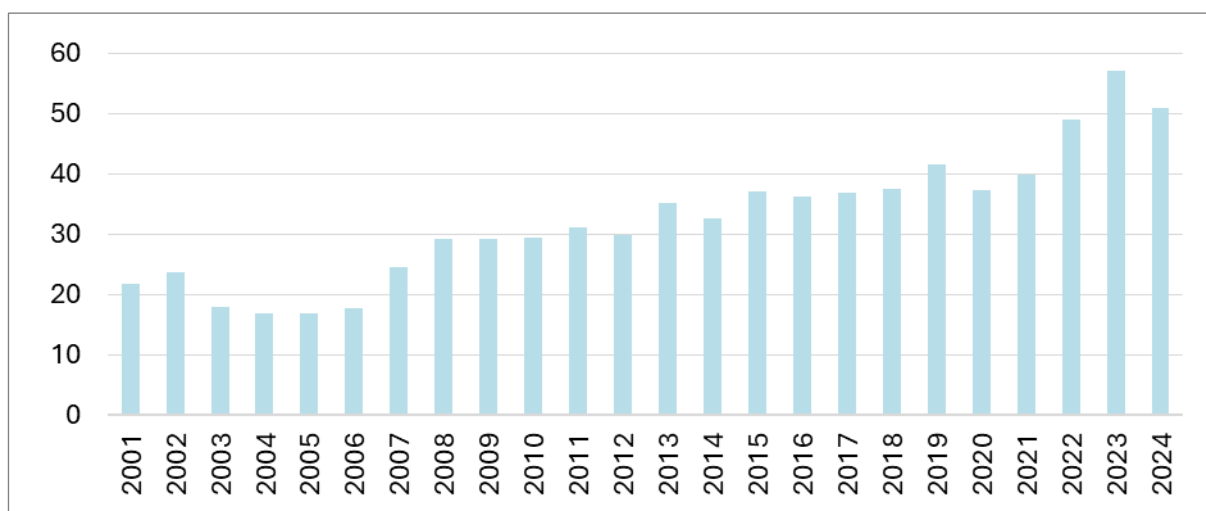
Pred dobrima dvema desetletjema je vrednost prireje jajc predstavljala okoli petino vrednosti prireje prašičjega mesa in okoli desetino vrednosti prireje mleka in govejega mesa.

Medtem ko se je tekom let razmerje med vrednostjo jajc in mleka ter govejega mesa le malenkost zožilo, pa se je v primerjavi z vrednostjo prašičjega mesa ožilo izraziteje (tudi zaradi težav v prašičereji), vse do izenačitve v letu 2023, kar je prirejo jajc postavilo ob bok vrednosti prašičerejske proizvodnje.

Kot rečeno, je bil delež v skupni vrednosti živinoreje v obdobju let 2000–2010 nizek, na ravni dobrih 4 %, v krajšem obdobju pa okoli 3 %. Razlog je v prestrukturiranju sektorja ter z njo povezanimi prenovami proizvodnih kapacitet, kajti po zaključku teh sta se število nesnic in z njo prireja jajc opazno povečala. Tako se je delež prireje jajc v vrednosti živinoreje opazno povečal in po letu 2015 večinoma presegal 7 %.

Vrednost prireje jajc v Sloveniji kaže izrazit nominalni trend, kar je posledica povečevanja prireje, še bolj pa povečevanja cen jajc na trgu. Vrednosti prireje jajc je v letu 2023 in 2024 presegla 50 milijonov EUR.

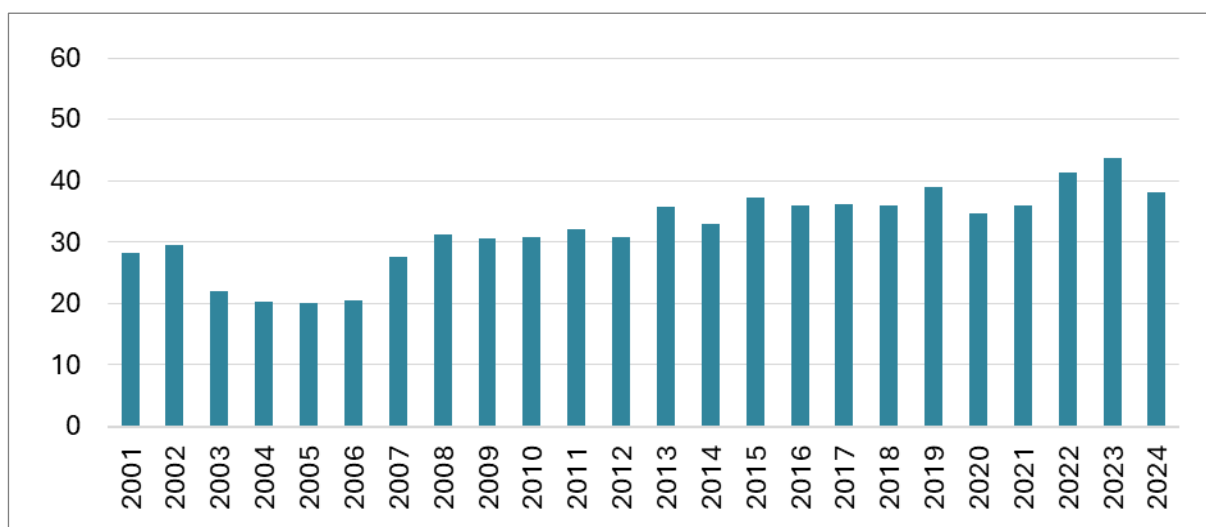
Slika 27: Vrednost prireje jajc (2001–2024; mio EUR; tekoče cene)

Vir: SURS-ERK, preračuni KIS

Tudi ob upoštevanju stalnih cen opazimo realno rast vrednosti prireje jajc, kar odraža okrepljeno stabilnost sektorja in večjo odpornost na cenovna nihanja. To nakazuje, da se proizvodnja ne odziva več zgolj na kratkoročne tržne pritiske, temveč se postopno utrjuje kot trajnejši in bolj predvidljiv del kmetijske proizvodnje, kar je z vidika dolgoročne vzdržnosti še posebej pomembno.

Slika 28: Vrednost prireje jajc (2001–2024; mio EUR; stalne cene)

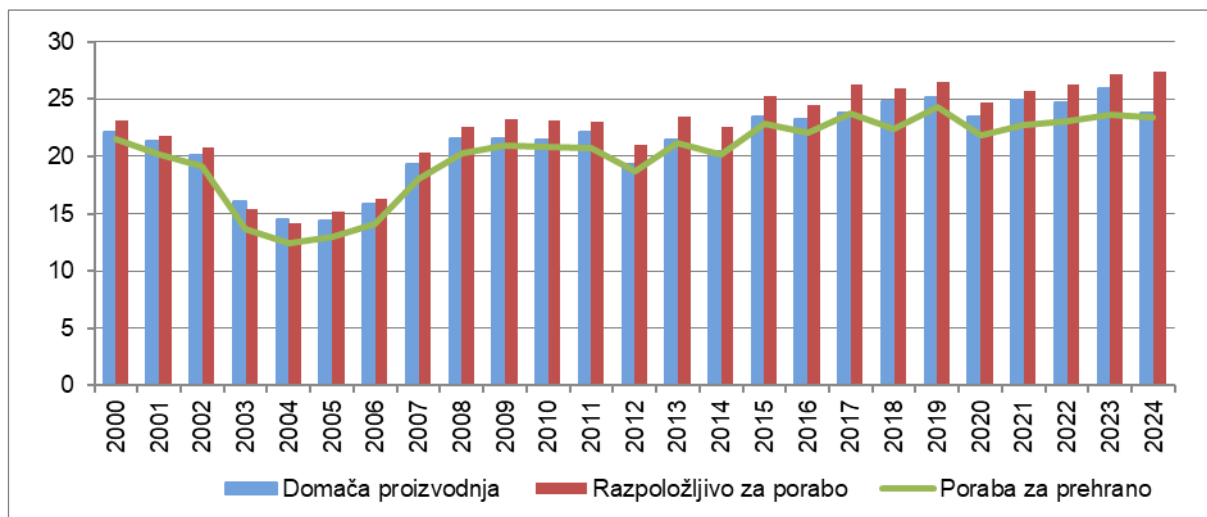

Vir: SURS-ERK, preračuni KIS

8 PORABA JAJC IN STOPNJA SAMOOSKRBE

Na manjšo zanesljivost statističnih podatkov o prireji jajc kažejo medletna močna nihanja števila živali in prireje ter odstopanja od podatkov TIS, ob dejstvu, da je prireja jajc v Sloveniji skoncentrirana na nekaj podjetij in zasebnikov (prireja valilnih jajc le pri podjetjih), ki so po pravilniku dolžna poročati podatke o prireji jajc za konzum in jajc za valjenje. Poleg tega bi takšna nihanja v proizvodnji jajc, v kolikor bi do njih dejansko prišlo, kazala na silne težave v prireji ali v poslovanju rejcev, kar pa na podlagi ekonomskih kazalnikov ni razvidno.

Slika 29: Prireja in poraba jajc (000 t; ekvivalent svežih jajc); 2000–2024

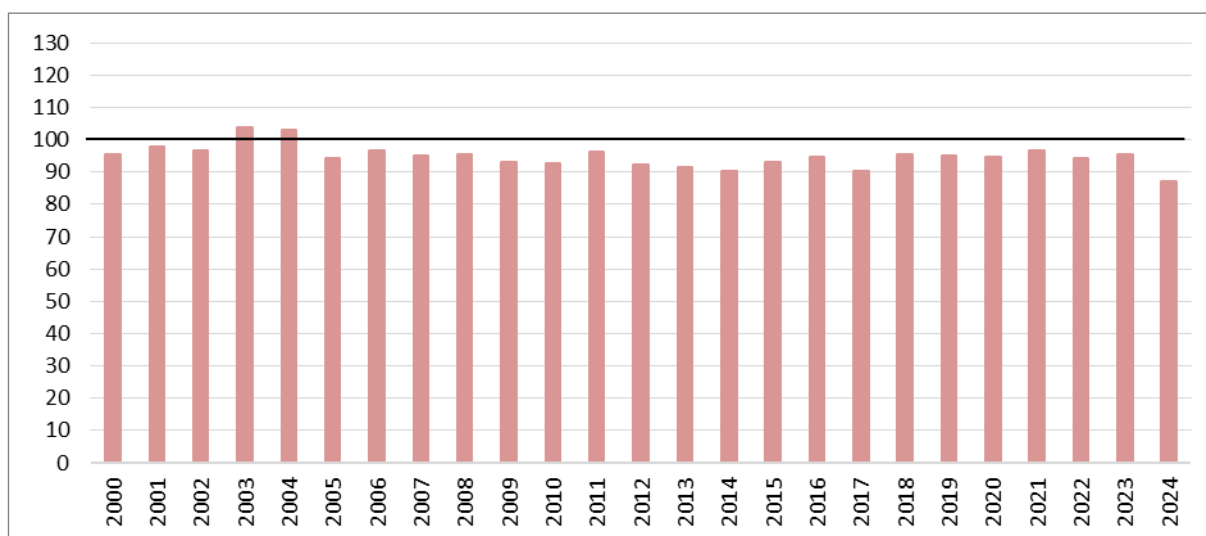

Vir: SURS, KIS

Ne glede na medletna močna nihanja proizvodnje je iz daljše časovne serije razvidno, da razpoložljiva količina jajc za porabo presega domačo proizvodnjo, in sicer za okoli 6 % v daljšem časovnem obdobju. Razlika med razpoložljivo količino jajc za porabo in jajc za prehrano ljudi so jajca, namenjena vzreji piščancev za meso.

Stopnja samooskrbe z jajci je bila po osamosvojitvi najvišja v obdobju 1992–1997, ko je domača prireja za desetino presegala domačo porabo (konzumna in valilna jajca). Po tem obdobju je stopnja samooskrbe presegala 100 odstotnih točk le še v letih 2003 in 2004, v večini preostalih let pa se je gibala na ravni 90 do 95 odstotnih točk.

Slika 30: Stopnja samooskrbe s prirejo jajc v Sloveniji (%); 2000–2024

Vir: SURS, preračuni KIS

Samooskrba z jajci v EU presega 100 %, kar pomeni, da je EU-27 neto izvoznica jajc in da proizvodnja presega domačo porabo. Največ jajc države članice izvozijo v Združeno kraljestvo, na Japonsko in v Švico, pri čemer ti trije trgi skupaj predstavljajo približno tri četrtine celotnega izvoza (Evropska komisija, 2025).

Tako v Sloveniji kot tudi v drugih državah članicah EU se razpoložljiva količina jajc na prebivalca povečuje. V zadnjih petih letih (2020–2024) je razpoložljiva količina jajc v Sloveniji znašala okoli 11 kg na prebivalca letno, v EU-27 pa nekaj manj kot 14 kg.

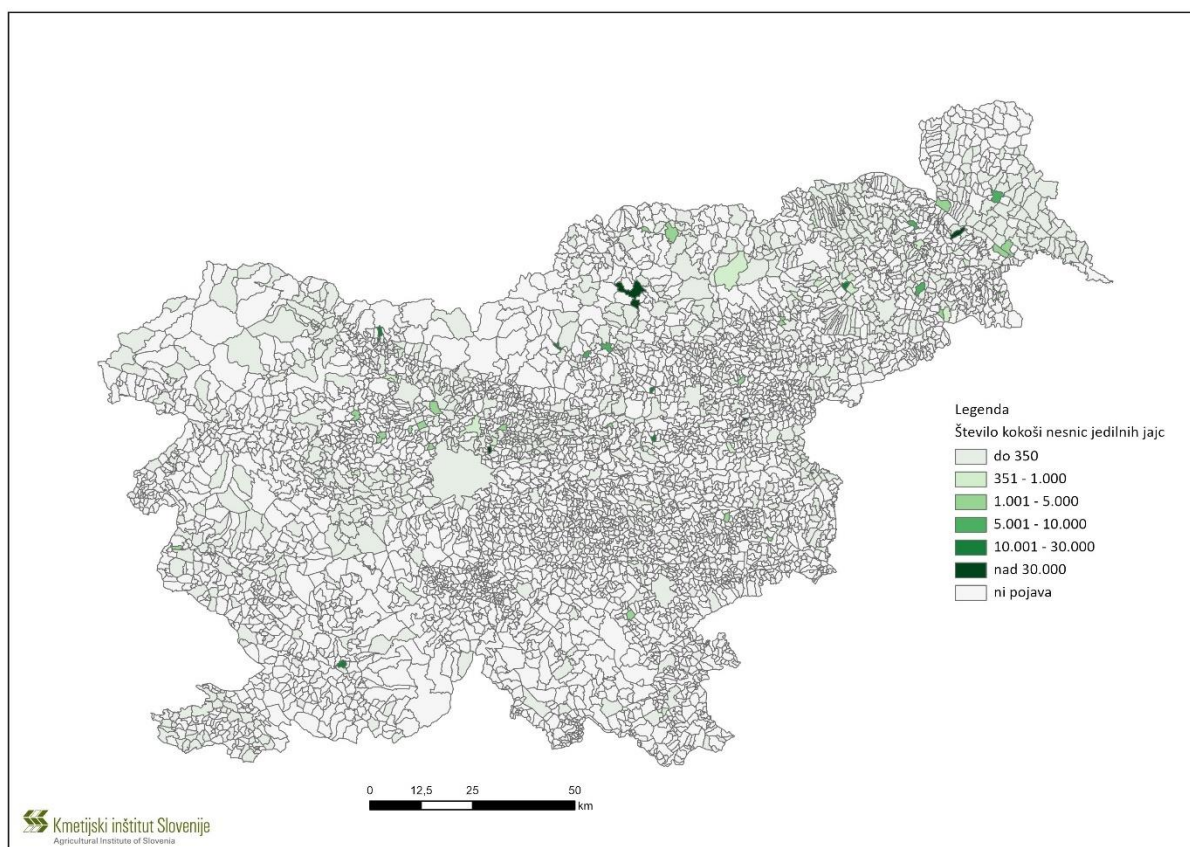
9 ZNAČILNOSTI REJE PRIREJE JAJC

Podobno kot prireja perutninskega mesa je tudi prireja jajc v Sloveniji v primerjavi z drugimi živinorejskimi panogami organizirana na drugačen način.

Glavnina prireje jajc sloni na nekaj podjetjih, pri čemer gre za vertikalno organiziran sistem. Ta sistem zajema rejo matičnih jat za prirejo valilnih jajc, vzrejo jarkic (tj. mladih kokoši, ki še ne nesejo) ter rejo kokoši nesnic. Manjši del prireje, predvsem vzreja jarkic, se izvaja tudi pri zunanjih izvajalcih (t. i. kooperantih).

Poleg vzreje jarkic in reje nesnic so del sistema tudi valilnice, veterinarske ambulante, mešalnice krme ter druge storitve (administrativne, nabavno-prodajne, skupine za izhlevljanje jat, prevozniki krme, živali ter izdelkov, itd.).

Slika 31: Prostorska porazdelitev rej s kokošmi nesnicami (leto 2024)

Vir: UVHVVR - EIRŽ, preračuni KIS

9.1 Struktura kmetijskih gospodarstev s kokošmi nesnicami

Po podatkih Statističnega urada Republike Slovenije se je število rej z nesnicami od leta 2000, ob vmesnem mirovanju, do leta 2020 skoraj prepolovilo. Zelo nenavadno pri tem je izrazito zmanjšanje števila kmetijskih gospodarstev z do 50 nesnicami v turnusu. Število kmetijskih gospodarstev z 50 do 500 se je v dveh desetletjih povečalo, kar pa zmanjšanja najmanjšega

velikostnega razreda še zdaleč ni kompenziralo. Zmanjšanje, vendar ne tako izrazito, je zabeleženo tudi pri srednjih velikostnih razredih, medtem ko je največjih rejcev kokoši nesnic v zadnjih letih stabilno.

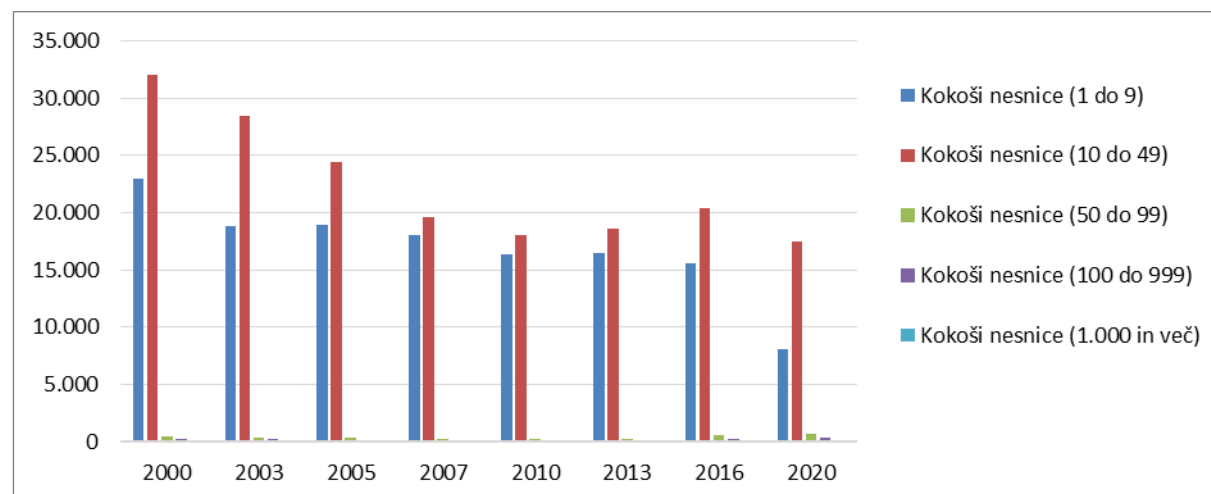
Preglednica 6: Število kmetijskih gospodarstev s kokošmi nesnicami

	2000	2003	2005	2007	2010	2013	2016	2020
Število nesnic v reji/turnusu								
1 - 49	55.049	47.233	43.286	37.595	34.386	35.018	35.951	25.441
50 - 99	400	386	335	184	260	280	522	670
100 - 499	180	165	129	114	125	140	172	279
500 - 999	33	23	28	17	9	11	11	16
1.000 - 2.999	42	39	19	26	21	18	24	17
3.000 - 4.999	17	12	9	15	14	9	8	13
5.000 - 9.999	33	20	3	16	13	9	12	6
>= 10.000	19	10	10	9	9	14	12	11
SKUPAJ	55.773	47.888	43.818	37.978	34.837	35.499	36.711	26.453

Vir: SURS

Iz strukture kmetijskih gospodarstev glede velikostnih razredov kokoši nesnic v reji je razvidno, da je v obdobju 2000–2020 imelo 98 % kmetijskih gospodarstev v reji največ 50 nesnic. Skupno je bilo v teh rejah v povprečju zabeležena slaba tretjina vseh nesnic, pri čemer pa se je v zadnjih letih skupni obseg reje v majhnih rejah zmanjševal in leta 2020 znašal le dobro petino vseh nesnic. Na drugi strani pa le približno 0,2 % vseh kmetijskih gospodarstev presega 1.000 kokoši nesnic v reji, kar kaže na zelo majhen delež večjih in intenzivnejših rej. Skupno so te reje po letu 2000 obvladovale dobro polovico vseh nesnic, ta delež pa se je skozi leta povečeval in v letu 2020 znašal 73 % vseh nesnic.

Slika 32: Število kmetijskih gospodarstev po velikostnih razredih kokoši nesnic

Vir: SURS, preračuni KIS

Z rejo nesnic se ne ukvarjajo le kmetijska gospodarstva. V zadnjih letih je mogoče opaziti številna nekmečka gospodinjstva z nekaj kokošmi nesnicami, tudi tista, ki so se še pred kratkim ukvarjala s katero izmed kmetijskih dejavnosti, po opustitvi pa z nekaj deset kokošmi nesnicami s prodajo na domu kupce iz okolice oskrbujejo z jajci.

Pregled različnih podatkovnih baz za kokoši nesnice kaže, da statistični podatki precej odstopajo od podatkov Evidence imetnikov rejnih živali (EIRŽ). Pričakovali bi, da EIRŽ obsega večje število rejcev in kokoši nesnic glede na popis kmetijskih gospodarstev (zajem podatkov nad določenim pragom ter zajem zgolj kmetijskih gospodarstev); podatki pa kažejo nasprotno.

V EIRŽ so se dolžni registrirati vsi rejci nesnic, glede na število nesnic in način prodaje pa tudi v Register obratov za primarno proizvodnjo živil. Tako si lahko razliko med statističnimi podatki in podatki EIRŽ lahko razlagamo le kot posledico neizvajanja obveznosti iz pravilnikov pri manjših imetnikih kokoši nesnic (prodaja jajc izven evidentiranih prodajnih poti).

9.2 Število kokoši nesnic

Ne glede na izrazito zmanjšanje števila rej z nesnicami, pa podatki o številu živali dokazujejo prestrukturiranje sektorja prireje jajc po letu 2000. Proces specializacije v prirejo jajc se je pospešil po letih 2004 in 2005, ko je zabeleženo najmanj (okoli milijon) nesnic v zadnjih 25-ih letih. K temu so botrovale številne investicije v posodobitev in izgradnjo novih proizvodnih kapacitet, pri čemer jih je bil del sofinanciran tudi preko ukrepov Skupne kmetijske politike EU.

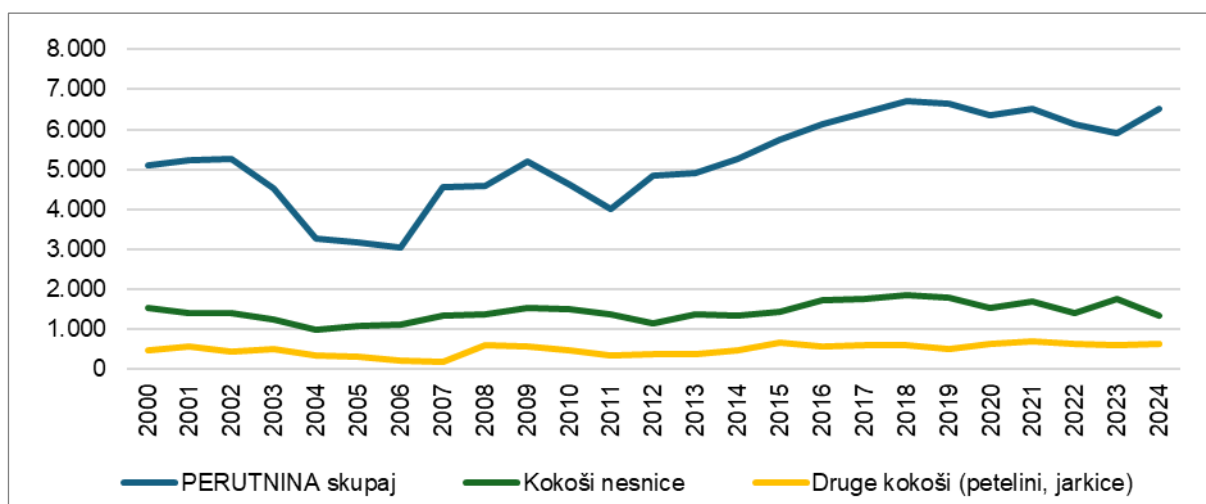
Preglednica 7: Število kokoši nesnic (popisi kmetijstva)

	2000	2003	2005	2007	2010	2013	2016	2020
Število kokoši nesnic v reji/turnusu								
1 - 49	598.246	529.239	458.510	375.809	349.579	363.899	400.510	337.603
50 - 99	23.183	22.399	19.080	11.666	15.039	15.661	29.124	38.457
100 - 499	34.600	28.360	26.821	19.534	21.851	21.757	28.535	47.578
500 - 999	20.520	18.901	21.673	11.255	5.930	8.538	7.648	10.486
1.000 - 2.999	67.128	59.262	30.369	43.235	40.900	35.014	45.665	28.530
3.000 - 4.999	62.104	45.704	36.845	58.749	53.121	32.659	29.502	47.603
5.000 - 9.999	208.260	135.289	16.547	107.805	82.060	58.992	85.448	45.800
>= 10.000	567.347	548.254	462.313	644.536	931.712	641.134	981.086	1.046.307
SKUPAJ	1.581.388	1.387.408	1.072.156	1.272.588	1.500.192	1.177.654	1.607.519	1.602.364

Vir: SURS

Če je po popisnih podatkih delež nesnic v rejah, večjih od 10.000 nesnic v turnusu, še leta 2000 znašal okoli tretjine, pa je dve desetletji kasneje dve tretjine nesnic vzrejalo 11 rej. Kot že uvodoma napisano, je zaradi neobveznega in pomanjkljivega evidentiranja manjših jat, realni delež verjetno nekoliko manjši, vseeno pa precej preko 60 %.

Slika 33: Število perutnine, kokoši nesnic ter petelinov in jarkic (000); 2000–2024

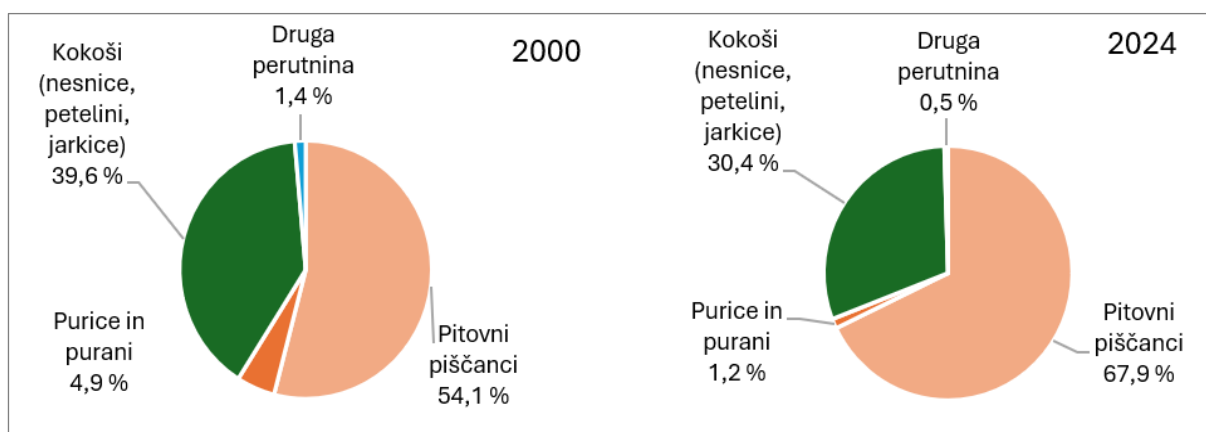

Vir: SURS, preračuni KIS

Po rednem statističnem raziskovanju ob koncu leta (1. december) se kljub nezanesljivosti podatkov v posameznih letih in kasnejšimi naknadnimi popravki kaže stabilnost in pa krepitev sektorja prireje jajc.

Delež pitovnih piščancev zajema v strukturi perutnine največji delež. Še leta 2000 je znašal dobro polovico, leta 2024 pa že dobri dve tretjini. Po obdobju 2004–2005, ko je bilo zabeleženo najmanjše število nesnic, se je število teh stabiliziralo. Delež kokoši nesnic v strukturi pa se je v dobrih dveh desetletjih zmanjševal zaradi povečevanja obsega prireje piščančjega mesa.

Slika 34: Delež števila perutnine po kategorijah, Slovenija (%)

Vir: SURS

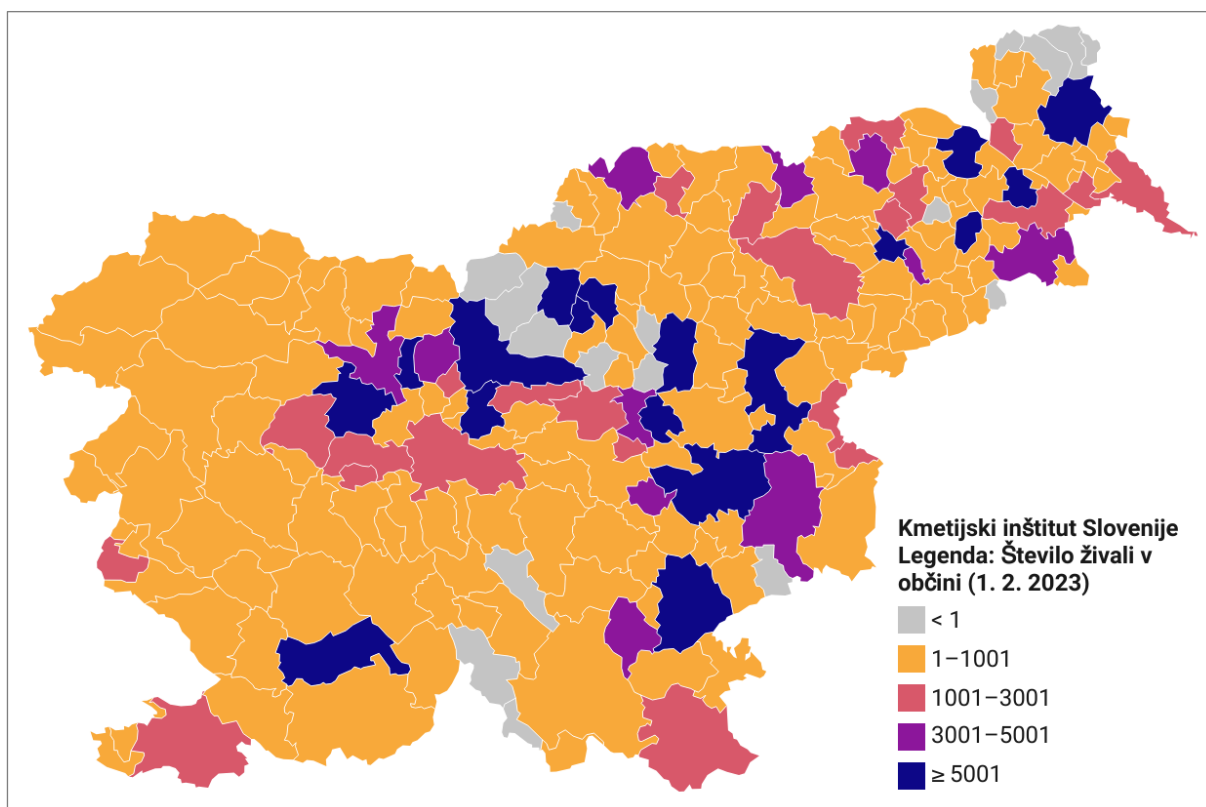
Drugačni kot pri nesnicah pa so razlogi za zmanjšanje deleža pri puranih. Ta se je po letu 2000 zmanjšal tudi zaradi manjšega obsega prireje in ne le zaradi večjega obsega reje piščancev.

Iz prostorske razporeditve rej kokoši nesnic je razvidno, da se reja izvaja v večini slovenskih občin (v 194 od skupno 212 občin). Ob tem je prav tako razvidno, da se večina rej s skupnim številom živali nad 5.000 nahaja le v 18 občinah. V teh se je v letu 2023 redilo skoraj 90 % vseh kokoši nesnic v Sloveniji.

Povsem drugačna je slika pri reji matičnih kokoši (za proizvodnjo valilnih jajc za nesnice). Ta je bila v letu 2023 zabeležena le v 10 občinah, pri čemer se večja in profesionalna reja pojavlja zgolj v treh občinah: Domžale, Mengeš in Laško. V teh treh občinah se je na dan 1. 2. 2023 redilo skoraj 22.000 matičnih kokoši oziroma 99,5 % vseh matičnih kokoši v Sloveniji.

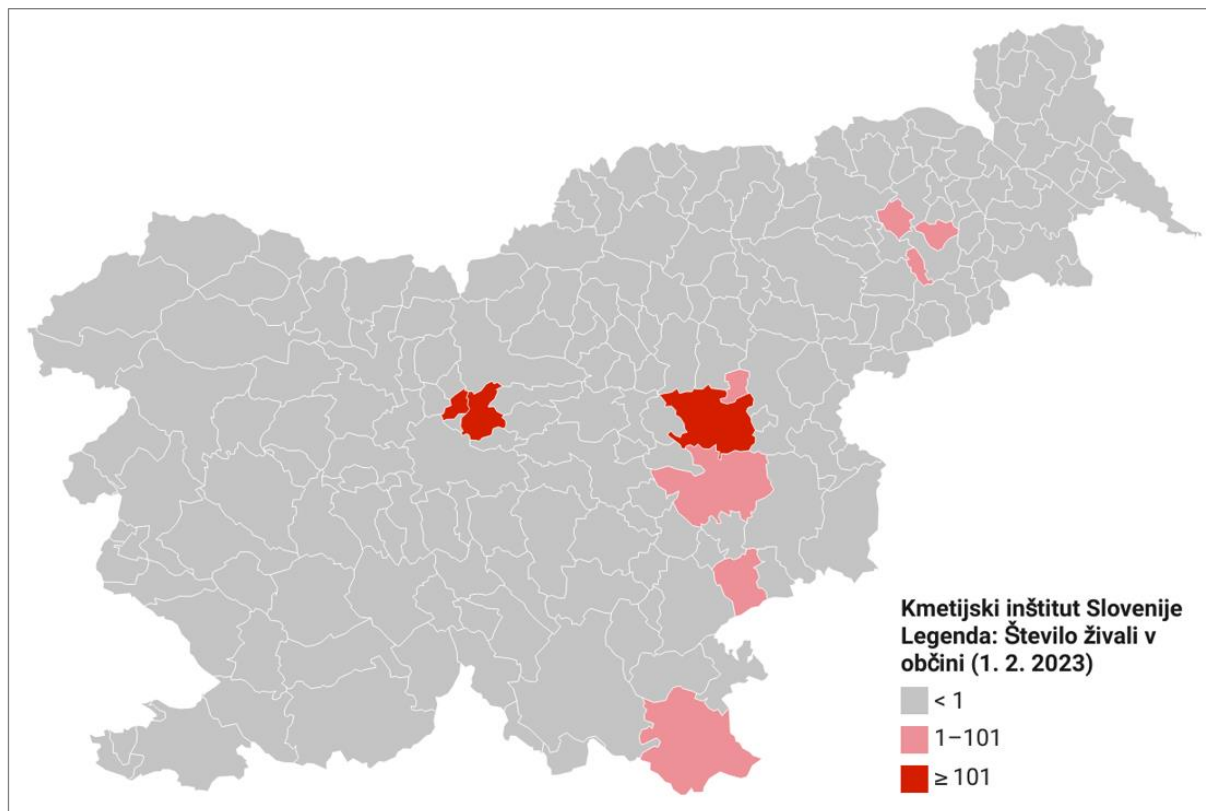
Na spodnjih dveh zemljevidih je prikazan skupni obseg reje kokoši po občinah, torej seštevek števila kokoši na presečni dan 1. 2. 2023. Pomembno je poudariti, da prikaz na zemljevidih ne odraža intenzivnosti reje, saj ne prikazuje povprečnega števila živali na rejca znotraj posamezne občine.

Slika 35: Kokoši nesnice (za jedilna jajca) - število živali na dan 1. 2. 2023

Vir: UVHVVR-EIRŽ, preračuni KIS

Slika 36: Matične kokoši (valilna jajca za kokoši nesnice) - število živali na dan 1. 2. 2023

Vir: UVHVVR-EIRŽ, preračuni KIS

9.3 Objekti za rejo matičnih jat in kokoši nesnic

Po podatkih UVHVVR je bilo leta 2024 v Evidenci imetnikov rejnih živali (EIRŽ) zabeleženo 2.213 rej s kokoši nesnicami konzumnih jajc. 142 rej je imelo v turnusu 200 ali več koši nesnic, več kot 500 nesnic v turnusu pa je imelo le 65 rejcev in podjetij. Z več kot 30.000 nesnicami v turnusu najbolj izstopajo dve reji v osrednji Sloveniji, reja v Prlekiji ter na območju Celja. Podrobnejši pregled rej med 1.000 in 30.000 kokoši nesnic kaže, da številne po naseljih razpršene reje pripadajo istim rejcem oz. podjetjem, skupni obseg pri teh pa presega 20.000 nesnic v turnusu. Ob podjetjih se s prirejo konzumnih jajc v večjem obsegu ukvarja tudi nekaj zasebnikov, večina teh rej pa je v severovzhodnem delu Slovenije.

Leta 2024 se je po EIRŽ 14 zasebnikov in podjetij ukvarjalo s prirejo valilnih jajc za nesnice, pri čemer izstopajo 3 reje z več kot 2.500 živali v turnusu. Dve največji reji se nahajata v osrednji Sloveniji, blizu največjega proizvajalca konzumnih jajc v Sloveniji, tretja pa se nahaja v Savinjski statistični regiji in je del ene izmed tamkajšnjih zadrug (glej prostorski prikaz za rejo matičnih kokoši; zgoraj).

Podobno je tudi pri prireji valilnih jajc za pitovne piščance. Od 20 evidentiranih rej po obsegu reje izstopajo 4 reje, vse pa so del podjetij, ki se v Sloveniji ukvarjajo s pitanjem piščancev.

V Sloveniji se je leta 2024 z vzrejo več kot 500 jarkic za nesnice konzumnih jajc ukvarjalo 22 rej, največja od teh pa se nahaja na območju Ljubljane. Število rej za vzrejo jarkic za valilnih jajc je le peščica in so povezana s podjetji, ki se ukvarjajo z vzrejo pitovnih piščancev.

Z vzrejo jarkic se predvsem ukvarjajo rejci ali podjetja, ki sami tudi prirejajo konzumna ali valilna jajca oziroma jih za njih vzrejajo kooperanti, nekaj rej pa je takšnih, ki vzrejajo jarkice za nadaljnjo prodajo manjšim rejam.

Rejci nesnic, ki na podlagi Pravilnika o zaščiti rejnih živali presegajo 350 kokoši nesnic konzumnih jajc, rejci s 50 do 350 kokoši nesnic, ki prodajajo jajca na tržnicah ali javnim ustanovam ter rejci nesnic matičnih jat so dolžni pri UVHVVR registrirati obrat. V registru obratov je bilo v letu 2023 zabeleženih 223 objektov z rejo kokoši nesnic pri 131 rejcih. Med njimi so tudi reje matičnih jat, ki ob viških jajc za valjenje te prodajo za konzum ali v obrat za predelavo jajc. Razlika v številu rej med EIRŽ in registrom izhaja v številu rej, ki so pod pragom, ki ga določa pravilnik in jajca porabijo ali prodajajo na mestu prireje.

Največja kapaciteta za prirejo jajc je v načinu hlevske reje (79 %). Precej manj, 14 %, je kapacitet v obogateni baterijski reji, najmanjše pa so kapacitete v prosti reji (4 %) in ekološki reji (dobra 2 %). Pri prosti in ekološki reji prevladujejo rejci prevladujejo manjše reje z nekaj sto nesnicami, le peščica pa je rej v večjem obsegu (med 1.000 in 5.000 nesnic).

Preglednica 8: Število objektov po načinih reje nesnic in prijavljeni maksimalni kapaciteti (2023)

Način reje	Število	Delež (%)
Število objektov		
Obogatene baterijske kletke	35	15,7
Hlevska	100	44,8
Prosta reja	61	27,4
Ekološka reja	27	12,1
Skupaj	223	100
Maksimalna prijavljena kapaciteta		
Obogatene baterijske kletke	222.900	14,3
Hlevska	1.233.900	79,2
Prosta reja	63.750	4,1
Ekološka reja	37.250	2,4
Skupaj	1.557.800	100

Vir: UVHVVR - EIRŽ

Pomemben doprinos k razvoju katerekoli panoge nedvomno pripomorejo tudi pomoči v obliki sofinanciranja naložb. Po podatkih MKGP je bilo v obdobju 2007 do 2023 v okviru dveh programskih obdobj PRP podprtih 28 naložb v rejo nesnic, od tega 23 v programskem obdobju PRP 2014–2020.

Skupna višina izplačanih sredstev dveh programskih obdobj je znašala zgolj 1,15 milijona EUR, od tega 71 % v programskem obdobju 2007–2013 (za 5 naložb). Povprečna izplačila na naložbo so bila namreč v programu PRP 2007–2013 mnogo višja (162 tisoč EUR) kot so bila v programu PRP 2014–2020 (slabih 15 tisoč EUR). Nižji povprečni znesek sofinanciranja v programu PRP 2014–2020 nakazuje le na manjše in nezahtevne investicije v posodobitve objektov ali opreme, morebitne nove investicije pa so rejci izvajali v 100-odstotno lastni režiji oziroma so bila sredstva lahko pridobljena izven kmetijskega proračuna. Glede na potrebe po

rejnih kapacitetah in posodobitvah objektov so izplačila iz skupne kmetijske politike občutno prenizka.

Razlog za slabo izkazan interes po sofinanciranju investicij verjetno ni v nezainteresiranosti ali kapitalske šibkosti posameznikov ali podjetij po gradnji novih kapacitet ali širitvi in obnovi obstoječih, temveč v številnih administrativnih ovirah in odklonilnemu odnosu lokalnih skupnosti do tovrstne panoge.

Podatki jasno kažejo na razvojni trend in razvojne potrebe pri reji nesnic. Pri tem se sektor sooča s spremembami v starostni strukturi rejcev in pomanjkanju rejcev, zahtevami sodobnega perutninarstva ter drugimi zahtevami (zakonske in okoljske omejitve, pričakovanja potrošnikov itd.). Poleg tega, pritiski za prehod na alternativne sisteme reje v perutninarstvu še dodatno povečujejo potrebe po prostoru, kar pogosto vodi v neracionalno rabo prostora, pod vprašaj pa postavlja tudi zdravstveno (ne)oporečnost jajc v takšnih sistemih. Alternativni sistemi pomenijo tudi slabšo izrabo resursov in slabšo produktivnost, vse skupaj pa vodi k dražji prireji, ki pa je potrošnik v pretežni meri ni pripravljen plačati.

Številne manjše reje kokoši nesnic, od tega večina neregistriranih, se izvaja bodisi v opuščeni hlevih za druge vrste živali ali drugih objektih oziroma prostorih, ki niso namenjeni reji živali, pri čemer pa pogoji reje precej odstopajo od okoljskih, veterinarskih in drugih zahtev, ki veljajo za sodobne tržno usmerjen reje.

9.4 Tehnologija reje matičnih jat in kokoši nesnic

Prireja jajc se izvaja v treh sistemih reje, znotraj nekaterih pa so posamezne variacije. Tako poznamo rejo v obogatenih baterijskih kletkah, hlevsko rejo in prosto rejo.

Najpomembnejša oprema hlevov za rejo nesnic so sistem za krmljenje (silos, verižni sistem za transport krme in krmilniki), sistem za napajanje (zalogovnik za prilagajanje temperature vode pred napajanjem, sistem za dovajanje vode, niplji za pitje), osvetljevalni in ogrevalni sistem ter sistem prezračevanja (sodobnejši omogočajo pametno prezračevanje s toplotnimi izmenjevalnikom-rekuperatorjem, kateri omogoča ogrevanje ali hlajenje zraka z mešanjem svežega zraka z izrabljenim, medtem pa se izrabljen zrak prečisti).

Ne glede na sistem reje pa krmo (krmne mešanice) za kokoši nesnice in jarkice sestavljajo žita in beljakovinska krma (najpogostejše iz oljnih tropin in lucernine moke), krmi pa so dodani še olja (najpogostejše rastlinska), maščobne kisline in aminokisline, vitamini in minerali ter kalcijev karbonat (apnenec) za čvrste kosti in jajčno lupino. Kokoši nesnice se krmi s popolnimi krmnimi mešanicami oziroma kombinacijo žita in dopolnilnimi krmnimi mešanicami v obliki drobljenca ali v obliki moke.

Tako imenovana *baterijska reja* poteka v obogatenih kletkah (po EU zakonodaji obvezne z letom 2012), ki je z vidika ekonomike, higiene jajc in delovnih pogojev rejcev najbolj tehnološko napredna. Poleg minimalno predpisanega prostora (750 cm²) ter dolžine krmilnika (12 cm) na nesnico, morajo kletke s krmilniki in napajalniki zagotavljati osnovnih etoloških potreb vsebovati še ločeno gnezdo s polnimi tlemi (ali skupno gnezdišče), grede, brusilnike krempljev

in nastilj za kljuvanje in brskanje. Krmljenje, čiščenje in pobiranje jajc poteka avtomatizirano večkrat dnevno.

Kljub temu jo, zaradi konsistentnega splošnega mnenja javnosti o dobrobiti kokoši nesnic, baterijsko rejo zamenjujejo nebaterijski (alternativni) sistemi reje. V teh sistemih uhlevitve imajo kokoši večjo svobodo gibanja in lahko izvajajo prašnate kopeli.

Hlevska reja kokoši nesnic poteka v zaprtem prostoru. Pri hlevski reji ta poteka v načinu talne reje ali pa nivojskem načinu reje - voljer. Ob krmilnikih, napajalnikih in gnezdih (ali skupnih gnezdiščih) imajo kokoši nesnice za zadovoljevanje etoloških potreb na voljo grede in na tleh nastilj, ki pa mora biti suh. V primeru voljer mora biti zagotovljeno prosto gibanje med nivoji, pri čemer iztrebki ne smejo padati na spodnje nivoje. Medtem, ko je za prirejo valilnih jajc, predvsem težjih pasem kokoši - valilna jajca za bojlerje, pogosta praksa talni način reje, je v tržno usmerjeni prireji konzumnih jajc uveljavljen način reje v voljerah. Po obeh načinih hlevske reje poteka tudi vzreja mladih kokoši (jarkic).

V primeru izpusta (ti. *prosta reja*, med katero sodi tudi ekološka reja) lahko nesnice del svojih prehranskih potreb pokrijejo z zauživanjem trav, peska, žuželk, deževnikov, ipd., vendar so ti na voljo dlje časa le v majhnih rejah in majhno gostoto živali na izpust, medtem ko se v večjih rejah in večjo gostoto živali v izpustu kmalu po vhlevljanju pojavi prepašenost, pregaženost in uničenje travne ruše.

Na nobenega od predpisanih sistemov ni mogoče gledati enoznačno, vsak sistem reje ima svoje prednosti in slabosti. Največje slabosti reje kokoši v izpustih (prosta reja in ekološka reja) so povečan pogin živali, slabše izkoriščanje krme in pogosto problematičen mikrobiološki status jajc. Večje je tveganje za pojav agresivnega kljuvanja perja in kanibalizma, medtem ko je zaradi stika s prostoživečimi pticami in njihovimi iztrebki zmanjšanja biovarnost in s tem večja bolezenska ogroženost živali, lahko pa tudi ljudi. Zelo veliko k poginu v sistemih z izpusti brez zaščite prispevajo napadi plenilcev.

Slabosti v hlevski reji, poleg že nekaterih omenjenih pri prosti reji, lahko izhajajo tudi iz nastilja. Premalo nastilja pomeni oteženo izvajanje prašne kopeli in večja koncentracija iztrebkov, s prevelikim nanosom nastilja pa se pojavijo nezaželene nesnosti jajc v nastilj ter poslabšanje klime za živali in zaposlene zaradi povečane koncentracije prašnih delcev, s tem pa možnosti za razvoj respiratornih bolezni.

Jajca, ki prihajajo iz obogatenih kletk ne pridejo v stik z iztrebki kokoši, nastilom ali blatom, zato je praviloma na njihovi lupini prisotno manjše število mikroorganizmov. Ekonomika prireje jajc pa je nedvomno na strani obogatenih kletk.

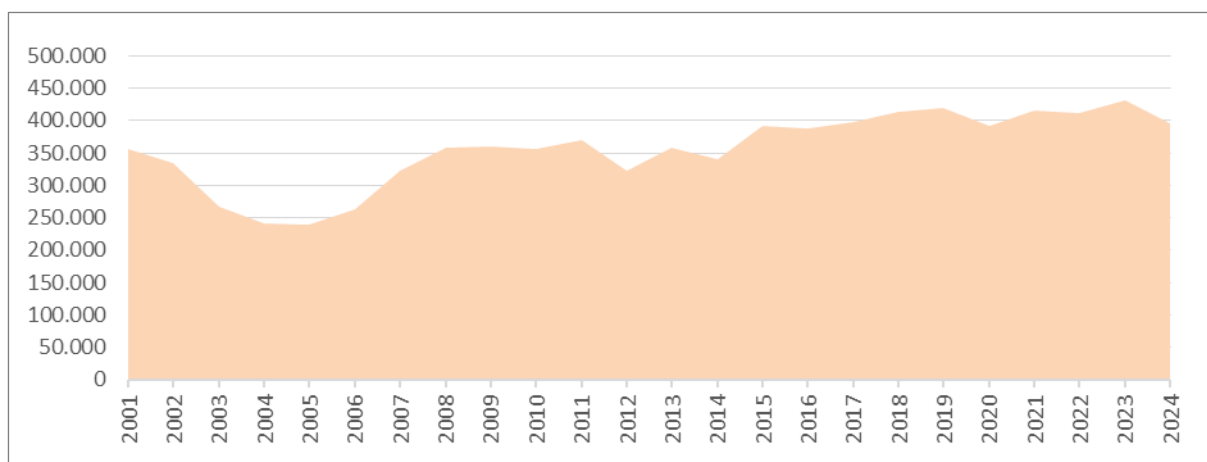
Ko analiziramo vpliv sistema uhlevitve nesnic na njihovo dobrobit, prirejo in kakovost jajc je treba poudariti, da ne gre za vpliv sistema kot takega, temveč kumulativni vpliv posameznih dejavnikov (npr. genotipa in starosti kokoši, prehrane, okoljskih dejavnikov, itn.), ki se navezujejo na ta sistem.

10 PRIREJA IN PRODAJA JAJC

10.1 Prireja jajc

Po letu 1991, ko je bilo v reji 2,4 milijona nesnic, se je število nesnic začelo zmanjševati, skladno pa se je zmanjševala tudi prireja konzumnih in valilnih jajc. Čeprav je bilo v letih 2004 in 2005 zneseno najmanjše skupno število jajc (letno okoli 240 milijonov), pa je bilo najmanj znesenih jajc za potrebe prehrane ljudi zabeleženo v letih 2009 in 2010, in sicer okoli 120 milijonov. Prirejanja jajc za nasad (valilna jajca) je bila najmanjša desetletje pred tem, kar kaže na kasnejše prestrukturiranja proizvodnje jajc za prehrano od proizvodnje valilnih jajc za potrebe pitanja piščancev.

Slika 37: Prireja jajc, število vseh znesenih jajc (000); 2000–2024

Vir: SURS

Izraženo v masi jajc se je domača proizvodnja v prvih letih po osamosvojitvi gibala na ravni 20–22 tisoč ton. V najbolj kriznih časih za prirejo jajc je znašala okoli 14 tisoč ton, nato pa se je prireja skozi obdobje do danes počasi povečevala in v letu 2018 prvič preseгла 24 tisoč ton, leta 2023 pa je dosegla raven 26 tisoč ton, kar je skoraj podvojitev količin v letu 2014.

Povprečna proizvodnja jajc (število znesenih jajc na nesnico) se je v obdobju 2000–2024 malenkost povečala. V povprečju obdobja 2000–2015 je znašala 243 jajc na nesnico, v povprečju obdobja 2016–2024 pa 248 jajc na nesnico.

10.2 Odkup jajc

Evidentirana prodaja jajc, z izjemo v posameznih letih, znaša približno polovica vseh znesenih jajc, pri čemer je bilo v prodajo konzumnih jajc v zadnjih dveh desetletjih zajeto v povprečju 43 % znesenih jajc.

Največ, slabih 90 % prodaje jajc zajemajo konzumna jajca, torej jajca za prehrano ljudi. Konzumna jajca se po masi razvrščajo v štiri razrede: najlažja so razred S, srednje težka sta razreda M in L, najtežja jajca pa se uvrščajo v razred XL. Glede na to, da rejci v prireji nesnic konzumnih jajc uporabljajo med seboj po proizvodnih rezultatih primerljive pasme in krmljenje

poteka na podlagi uravnoveženih krmnih mešanicah, je masa jajc predvsem odvisna od starosti kokoši v jati, delno pa tudi od zdravstvenega stanja jate in pogojev v reji, predvsem zaradi vpliva temperature in svetlobe.

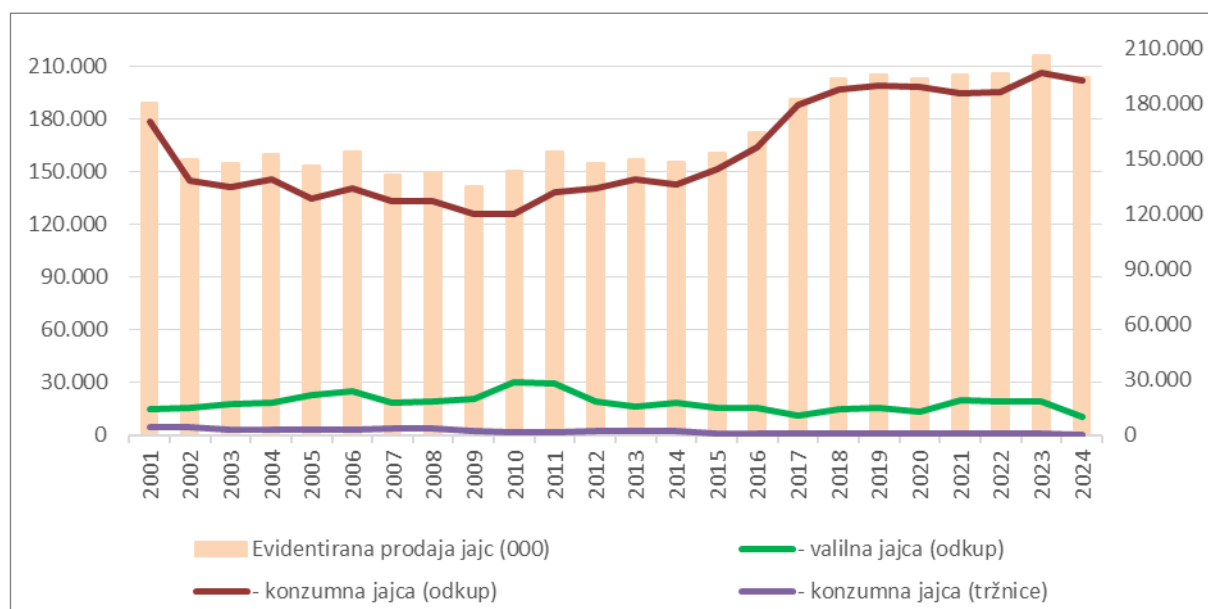
Približno 10 % jajc v evidentirani prodaji so valilna jajca, zanemarljiv delež (okoli 1 %) pa predstavljajo konzumna jajca, ki se prodajo na tržnicah.

Preglednica 9: Odkup jajc (000); 2000–2024

	2000	2005	2010	2015	2020	2021	2022	2023	2024
Evidentirana prodaja	155.605	153.131	150.562	160.511	202.937	205.247	205.607	215.670	203.244
- valilna (odkup)	8.317	22.045	28.611	15.072	12.949	19.131	18.591	18.456	10.313
- konzumna (odkup)	142.104	128.135	120.082	144.532	189.294	185.377	186.343	196.524	192.931
- konzumna (tržnice)	5.184	2.950	1.868	907	693	739	673	689	n.p.

n.p. - ni podatka.
Vir: SURS

Slika 38: Evidentirana prodaja jajc, skupaj in po kategorijah (000); 2000–2024

Vir: SURS

Po podatkih Tržno informacijskega sistema največji delež jajc v odkupu prihaja iz hlevske reje. V obdobju 2021–2024 znaša delež konzumnih jajc iz hlevske reje v povprečju okoli 85 %. Manj kot 8 % je v tem obdobju znašal odkup jajc iz rej v obogatenih baterijskih kletkah, deleža konzumnih jajc iz proste in ekološke reje pa znašata okoli 4 %.

Po predvidevanjih se bo v naslednjih nekaj letih delež jajc iz hlevske reje povečal in presegel 90 %, medtem ko se bosta deleža jajc proste in ekološke reje povečala manj intenzivno.

Statističen podatek o številu znesenih jajc poleg podatka poročevalskih enot zajema tudi oceno znesenih jajc iz manjših rej (do 350 kokoši nesnic), ki niso vključena v statistično opazovanje. Na podlagi informacij na statističnem uradu njihova ocena zajema približno 60 milijonov jajc iz manjših rej.

Preglednica 10: Masa odkupljenih konzumnih jajc in deleži po načinih reje; 2021–2024

	2021	2022	2023	2024
Masa (000 t)				
Obogatene baterijske kletke	12.366,1	9.930,6	14.611,6	11.624,6
Hlevska reja	133.173,3	137.159,4	133.606,7	123.825,6
Prosta reja	5.056,9	5.364,6	5.859,1	6.212,3
Ekološka reja	5.784,3	5.539,8	5.868,8	7.246,6
Skupaj	156.380,5	157.994,3	159.946,2	148.909,1
Delež (%)				
Obogatene baterijske kletke	7,9	6,3	9,1	7,8
Hlevska reja	85,2	86,8	83,5	83,1
Prosta reja	3,2	3,4	3,7	4,2
Ekološka reja	3,7	3,5	3,7	4,9
Skupaj	100	100	100	100

Vir: ARSKTRP - TIS (preračun KIS)

Izračuni pa kažejo, da je številka po vsej verjetnosti precej podcenjena in je dejanska količina teh jajc skoraj dvakrat več od statistične ocene. Pregled števila kokoši nesnic na kmetijskih gospodarstvih po razredih do vključno razreda 100–500 živali (povprečje popisnih let v obdobju 2007–2020 je okoli 170 kokoši/rejo) kaže, da je bilo v popisnih letih v obdobju 2007–2020 v majhnih rejah okoli 415 tisoč kokoši nesnic. Kljub majhnosti vzrejajo te reje le nesnice konzumnih jajc. Če zgolj predpostavimo slabšo produktivnost v primerjavi z večjimi rejami na ravni 75 %, potem je letno znesenih jajc v manjših rejah okoli 90 milijonov, kar je tretjino več od statistične ocene. Pri tem je potrebno upoštevati, da manjše reje jajca z napokano ali nekoliko zamazano lupino ravno tako porabijo ali prodajo ter se jim ne šteje v kalo, kar pa ne velja za večje specializirane komercialne reje. Da je znesenih jajc letno več kot to kažejo statistični podatki, pa govori tudi dejstvo, da statistični podatki v raziskavah zajemajo le reje na kmetijskih gospodarstvih, ne zajemajo pa nekmečkih rej kokoši.

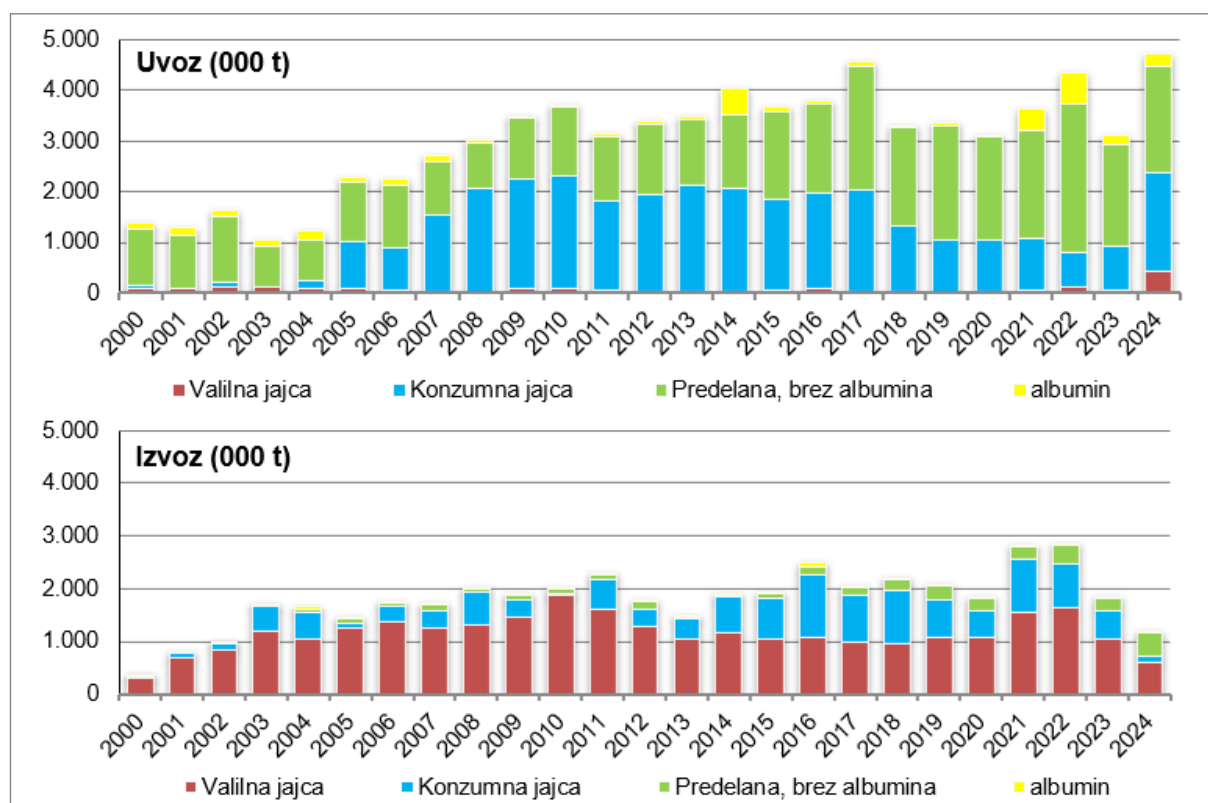
K razkoraku med podatki in dejanskim stanjem prispevajo tudi predpisi, ki omogočajo prodajo jajc brez davčne in veterinarske sledljivosti.

11 BLAGOVNA MENJAVA Z JAJCI

Slovenija je bila v prvih 15-ih letih po osamosvojitvi le občasno neto uvoznica jajc, od leta 2005 dalje pa je neto uvoznica ves čas. Obseg zunanje trgovine z jajci (uvoz in izvoz skupaj; v ekvivalentu svežih jajc) med leti niha. Od leta 1992, ko je znašal 5.700 ton, se je do leta 1999 zmanjševal in v tem letu dosegel najnižjo vrednost, in sicer 1.200 ton. Po tem letu se je obseg zunanje trgovine z jajci vztrajno povečeval. Leta 2008 je presegel 5 tisoč ton, leta 2022 pa rekordnih 7.200 ton.

Z naraščanjem uvoza jajc se je povečal tudi primanjkljaj v zunanji trgovini z jajci. Ta je med leti precej nihal, med 500 in 2,2 tisoč tonami, v letu 2024 pa je poskočil na 3,5 tisoč ton.

Slika 39: Uvoz in izvoz jajc (t); 2000–2024

Vir: SURS

Prvih šest let po osamosvojitvi je zunanja trgovina z jajci (v ekvivalentu svežih jajc) temeljila predvsem na izvozu jajc. Čeprav se je v teh letih izvoz jajc zmanjševal (iz 4,2 tisoč ton v letu 1992 na 2,2 tisoč ton v letu 1997), je zaradi zmanjševanja uvoza jajc izvoz v teh letih za trikrat presegal količino uvoženih jajc. V obdobju 1998–2002 je bil izvoz jajc na rekordno nizki ravni, najmanjši s 337 tonami v letu 2000. S tem letom se je začel izvoz jajc povečevati in že v letu 2002 dosegel skoraj tisoč ton, leto kasneje pa že skoraj 1.700 ton. Gibanje količin izvoženih jajc sovpada s stanjem v perutninarstvu v tistem obdobju, še posebno v prireji valilnih jajc. Leta 2010 je izvoz jajc prvič po kriznem obdobju dosegel 2 tisoč ton, na tej ravni pa je tudi povprečje zadnjega 15-letnega obdobja.

Bolj kot izvoz, pa se je z letom 2000 povečeval uvoz jajc. Po letu 1995, ko je bil uvoz jajc s 566 tonami najmanjši, je začel konstantno naraščati. Leta 2000 je dosegel skoraj 1.400 ton, nato pa se je vztrajno povečeval do rekordnih 4.700 ton v letu 2024.

V obdobju 2000–2010 je v strukturi obsega zunanje trgovine z jajci (izvoz in uvoz skupaj) delež valilnih jajc znašal približno tretjino, nato pa se je hitro zmanjšal in v 15-letnem povprečju znašal dobro petino. Podobno gibanje je bilo tudi pri predelanih jajcih (brez albumina), pri čemer se je v obdobju 2000–2010 delež iz 65 % zmanjšal na četrtno, kar je v povprečju obdobja pomenilo tretjinski delež. Po letu 2010 se je iz 25 % počasi povečeval in je v letih 2021–2024 znašal približno 45 %. Delež konzumnih jajc v skupnem obsegu zunanje trgovine z jajci pa le v obdobju 2000–2024 nihal. Od začetka obdobja je znašal 5 %, nakar se je v prvem desetletju povečal na 40 % in nato v letih 2013 do 2016 znašal približno polovico, po letu 2019 pa se giblje na ravni 30 %. Drugačni pa so deleži v strukturi uvoza in izvoza. V strukturi izvoza vseskozi prevladuje delež izvoza valilnih jajc. Ta se je po letu 2000, ko je znašal 90 %, a bil količinsko majhen (306 ton) kljub občasnim nihanjem zmanjševal in po letu 2019 obsega še okoli 50 % skupnega izvoza jajc. Čeprav je se je delež v izvozu zmanjševal, pa se je količina jajc povečevala in v posameznih letih presegla 1.500 ton. Odločitev enega izmed ponudnikov valilnih jajc v Sloveniji, da preneha z lastno vzrejo matičnih jat in prirejo valilnih jajc, se v letu 2024 kaže v izrazitem zmanjšanju izvoza valilnih jajc.

V obdobju 2000–2024 se je izvoz konzumnih jajc v prvem desetletju iz 6 % povečal na raven blizu 30 %, nakar je sledil nekajletni padec deleža in nato ponovna rast, ki se je ustalila na dobri tretjini skupnega izvoza. Izraženo v količinah izvoz konzumnih jajc ne presega izvoza valilnih. V celotnem obravnavanem obdobju je trikrat obsegal okoli tisoč ton, po letu 2010 pa so se količine gibale med 300 in 900 tonami.

V strukturi izvoza jajc obdobja 2000–2024 je delež predelanih jajc do leta 2019 znašal manj kot 10 %, po tem letu pa je opazno povečanje na raven 13-ih odstotkov. Leta 2024 je delež poskočil na 35 % skupnega izvoza jajc, kar pa ni zaradi večjega izvoza jajc za predelavo, temveč zmanjšanje izvoza valilnih jajc in jajc za konzum.

Na strani uvoza jajc uvoz valilnih jajc ni bil izrazit. Po letu 2000 je vseskozi zajemal le nekaj odstotkov skupnega uvoza jajc. Izjemoma nekoliko več je znašal delež v obdobju 2000–2004, vendar so bile količine majhne, na ravni okoli 100 ton. Zaradi ukinjanja matičnih rej enega izmed slovenskih rejcev perutnine za meso, je delež uvoza valilnih jajc odstopal tudi v letu 2024, a so bile količine znatno večje kot 20 let pred tem, približno 420 ton.

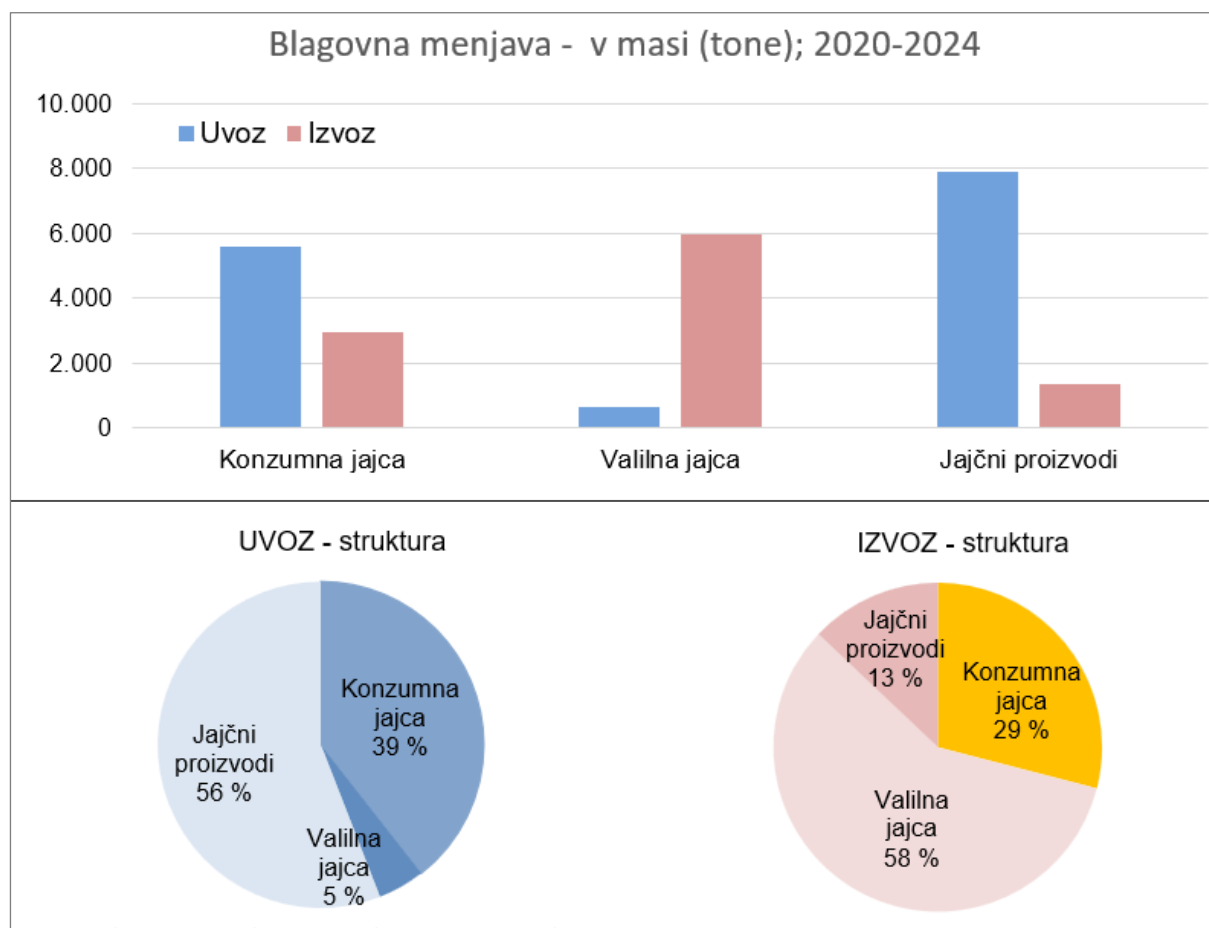
V obdobju 2000–2003 je v skupnem uvozu jajc izrazito prevladoval uvoz predelanih jajc (brez albumina). V povprečju 1.200 ton je pomenilo okoli 80 % skupnega uvoza. Čeprav se je delež nato leta 2008 več kot prepolovil, zaradi intenzivnega povečana uvoza konzumnih jajc, je bila količina uvoza predelanih jajc še vedno blizu tisoč ton. Po tem letu se je uvoz predelanih jajc z leti le še povečeval in leta 2019 prvič presegel 2 tisoč ton. Na tej ravni se je gibal do leta 2024, z izjemo skokovitega porasta v letu 2022, ko je uvoz dosegel skoraj 3 tisoč ton. Tako je po letu 2019 uvoz predelanih jajc predstavlja preko 60 % skupnega uvoza. Čeprav je na podlagi podatkov razviden re-izvoz predelanih jajc v posameznih letih, a ta ni velik, večji uvoz predelanih jajc izhaja iz večjih potreb prehrambene industrije.

Uvoz konzumnih jajc je bil v letih 2000–2004 skromen, povprečno 74 ton letno. V letu 2005 je sledilo izrazito povečanje uvoza konzumnih jajc (935 ton), leta 2007 pa je uvoz znašal že preko

1.500 ton, še leto kasneje pa že preko 2 tisoč ton. Tako je delež v skupnem uvozu jajc iz nekaj odstotkov porasel na 40 % (2005), v letu 2008 pa kar 67 %. Razlog za skok uvoza konzumnih jajc je deloma v izvajanju investicij in izpada prireje, deloma pa tudi večje povpraševanje po jajcih. Največji uvoz konzumnih jajc do sedaj je bil s 2.230 tonami v letu 2010. Po tem letu se je uvoz jajc gibal na ravni 1.300 ton do 2.100 ton, v obdobju 2019–2023 pa je bil precej manjši, 700 ton do 1.000 ton. Delež v skupnem uvozu se je zniževal in v letih 2019–2023 znašal manj kot tretjino skupnega uvoza. V letu 2024 je sledil ponovni skok uvoza. Uvoženo je bilo skoraj 2 tisoč ton konzumnih jajc, delež v skupnem uvozu pa se je povečal na dobrih 40 %.

Če gledamo uvoz in izvoz v obdobju zadnjih petih let (2020–2024), vidimo, da smo največ (56 %) uvozili jajčnih proizvodov (predvsem jajčni melanjž za prehrabeno industrijo). Temu sledi uvoz konzumnih jajc (39 %), najmanj pa smo uvozili valilnih jajc (5 %). Struktura izvoza je bila v enakem analiziranem obdobju precej drugačna (2020–2024). Valilna jajca v izvozu močno prevladujejo (58 %), sledi izvoz konzumnih jajc (29 %). Različni jajčni proizvodi v strukturi pa zajemajo 13-odstotni delež.

Slika 40: Uvoz in izvoz jajc in jajčnih proizvodov (v masi); povprečje 2020–2024

Vir: SURS, preračuni KIS

Regionalna menjava – Podrobnejši pregled zunanje trgovine z jajci (brez albumina) po državah po letu 2010 kaže, da pretežni del trgovine z jajci poteka regionalno. Konstantno največji delež v skupni masi uvoženih jajc predstavlja uvoz jajc iz Italije (povprečje 2010–2024: 43 %). Uvoz jajc iz drugih držav je v obdobju 2010–2024 potekal ob precejšnjih nihanjih. Tako

je delež uvoza jajc iz Litve, kot druge najpomembnejše uvozne partnerice za konzumna jajca, leta 2010 znašal petino, nato pa je znašal le nekaj odstotkov do leta 2015, ko je delež porasel in vse do leta 2022 v povprečju znašal dobro petino. Uvoz jajc (med 10 in 20 % skupnega uvoza jajc) je bil zabeležen le v obdobju 2013–2018. Velik delež pri uvozu valilnih jajc je bil iz Nemčije le v obdobju 2011–2015. Po letu 2010 je bilo občasno več jajc uvoženo tudi iz Madžarske, Latvije, Slovaške in zadnja leta tudi iz Hrvaške.

V Slovenijo se je v obdobju 2010–2024 največja masa konzumnih jajc uvozilo iz Litve (povprečno 31 %), Italije (povprečno 21 %), z letom 2019 pa tudi iz Hrvaške (povprečno 24 %). Izrazito visok delež v uvoženi masi konzumnih jajc je s povprečno 59 % zajemal uvoz konzumnih jajc iz Nemčije.

Med državami, od koder je Slovenija po letu 2010 uvozila največ valilnih jajc (izraženo v masi), izstopata Avstrija (povprečno preko 40 %) in Nemčija, daljše obdobje pa je bil velik uvoz tudi iz Madžarske, Nizozemske, Romunije in Slovaške. V letu 2024 opazno izstopa uvoz valilnih jajc iz Nemčije (89 % skupnega uvoza valilnih jajc), od koder naj bi v bodoče zaradi ukinitve lastne matične jate uvažalo eno izmed perutninarskih podjetij.

Pri uvozu jajčnih proizvodov, kot so na primer jajčni melanž, rumenjaki ali cela jajca v prahu za potrebe prehranske industrije, s povprečnim deležem 68 % v obdobju 2010–2024 prednjači uvoz iz Italije. V obdobju 2010–2018 je bil pomemben tudi uvoz jajčnih proizvodov iz Avstrije, medtem ko je uvoz iz nekaterih drugih držav zanemarljivo majhen.

Izvoz jajc je v obdobju let 2010–2024 najintenzivneje potekal na Hrvaško. V letu 2010 je delež v skupni masi izvoženih jajc znašal 29 % in je tekom let naraščal. V letu 2020 je znašal 81 %, nakar se je zmanjšal in po letu 2020 v povprečju obsegal 71 %. V posameznih letih je iz Slovenije potekal izvoz tudi v Avstrijo in Italijo (pri obeh v obdobju 2010–2018), nekaj več pa občasno tudi na Poljsko, Nizozemsko in v Litvo. V letu 2024 izstopa tudi izvoz jajc v Bosno in Hercegovino (26 % mase izvoza jajc).

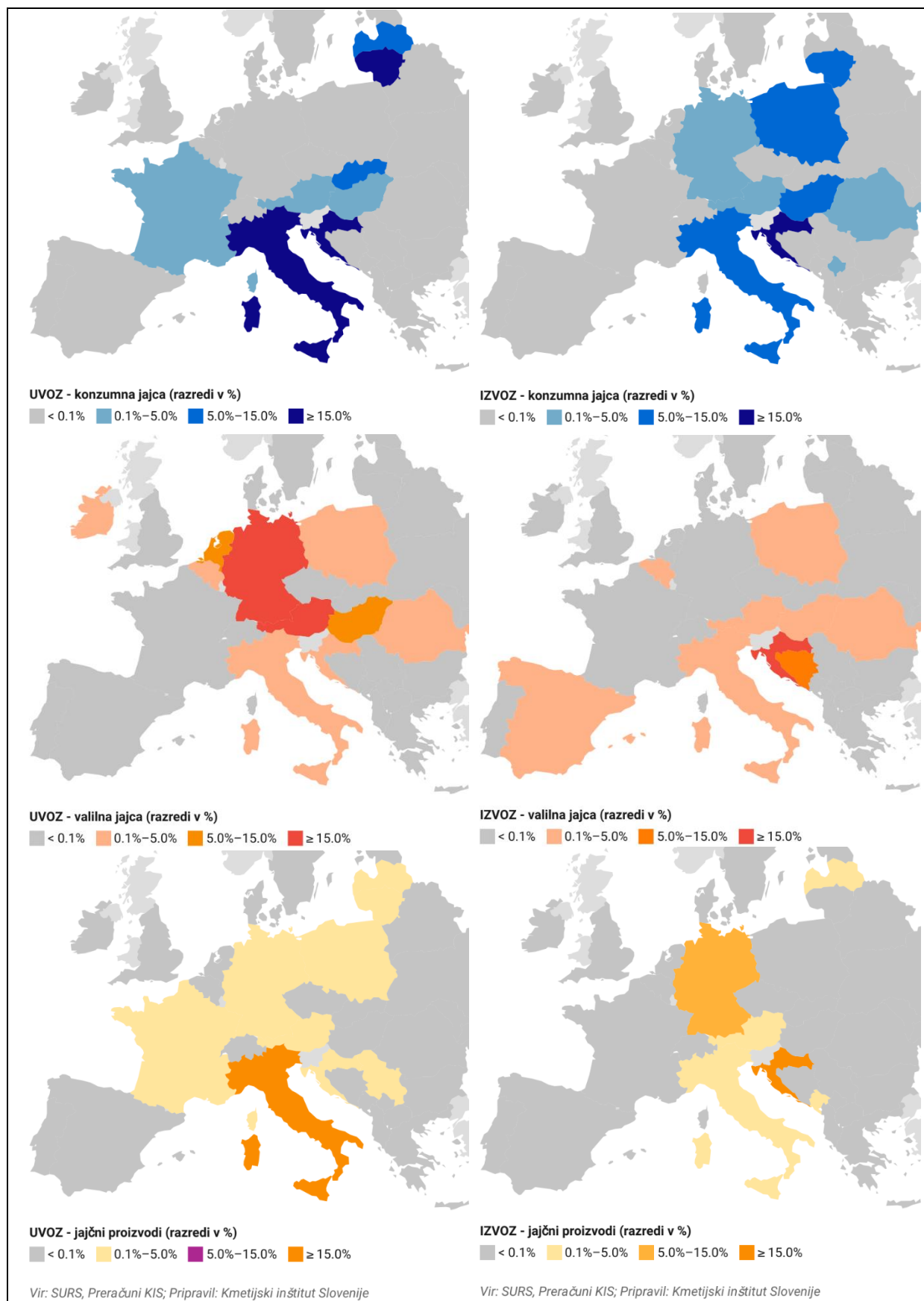
Izvoz na Hrvaško prednjači pri izvozu vseh treh kategorij jajc. Medtem ko je bil izvoz valilnih jajc v Avstrijo, Na Madžarsko, v Italijo in na Nizozemsko zabeležen le v posameznih letih, je po letu 2020 precej porasel izvoz valilnih jajc v Bosno in Hercegovino, kar je povezano z re-izvozom jajc.

Izvoz konzumnih jajc je v letih 2010–2024 poleg izvoza na hrvaški trg večinoma potekal tudi na Madžarsko (občasno tudi do 25 % skupne mase izvoza konzumnih jajc) in v Italijo, v posameznih letih pa tudi Na Poljsko, v Litvo in v Bosno in Hercegovino.

V posameznih letih, ko izvoz jajčnih proizvodov na Hrvaško ni prevladoval, so bili ti izvoženi v Avstrijo, v Nemčijo, v letu 2012 pa tudi v Litvo.

V obdobju 2000–2024 Slovenija praktično ni izvažala jajčnega albumina (jajčna beljakovina v prahu), v posameznih letih zgolj nekaj ton. Je pa na drugi strani jajčni albumin uvažala, pri tem pa so bile letne količine na ravni nekaj deset ton (najmanj leta 2020; 33 ton), v posameznih letih pa tudi nekaj sto ton (največ leta 2014; 518 ton). Najpomembnejši trgovinski partnerici pri uvozu jajčnega albumina sta Italija in Nizozemska, občasno pa se jajčni albumin uvozi tudi iz Hrvaške, Madžarske in Španije.

Slika 41: Regionalna menjava jajc v uvozu in izvozu; povprečje 2020–2024

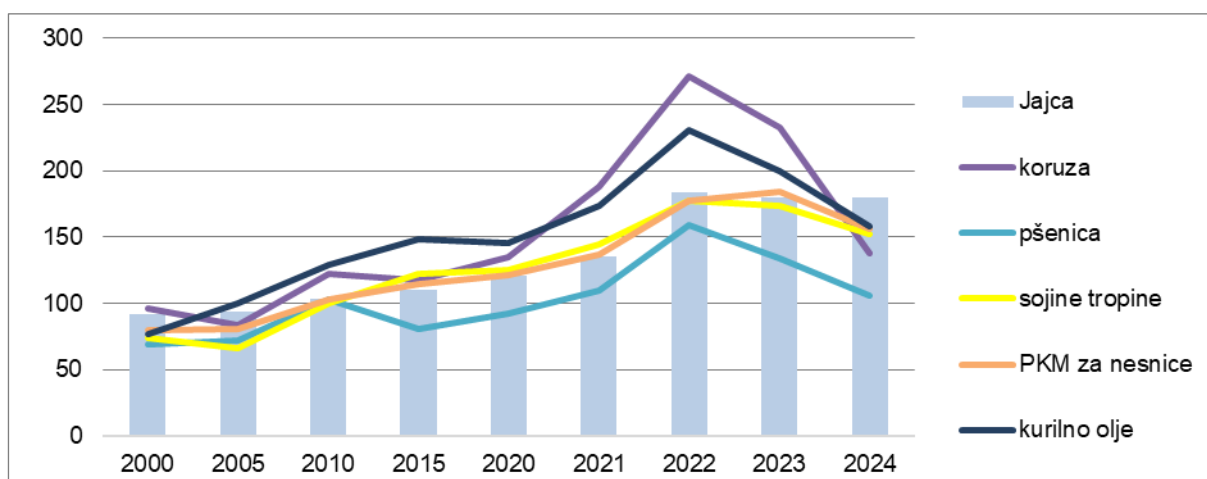
Vir: SURS, preračuni KIS

12 CENE JAJC

Zaradi regionalne vpetosti na mednarodni trg in odvisnost od nabave ter gibanja cen surovin na tujih trgih se odkupne cene jajc pri nas gibajo podobno kot v EU, pri čemer pa intenzivnosti gibanja cen pogosto odstopa od gibanja v drugih državah. Občutljivost trga z jajci na spremembe cen surovin se najbolj odraža pri krmi, saj ta v skupnih stroških prireje obsega preko 40 %, posredno pa se ta odraža tudi v stroških vzreje jarkic.

Cene surovin za krmo so po letu 2020 naraščale, med leti pa so bila občasno precejšnja nihanja. Globalno so cene koruze in sojinih tropin, nekoliko manj pa tudi pšenice, pod precejšnjim vplivom gibanja cen energentov. Dodatno na cene koruze in pšenice vplivajo pridelovalne in tržne razmere na regionalnih in lokalnih trgih, tako da cene v regiji ne sledijo vedno enako intenzivno svetovnim cenam.

Slika 42: Gibanje cen jajc, krme za nesnice in kurilnega olja; Slovenija, 2001–2024 (leto 2010=100)

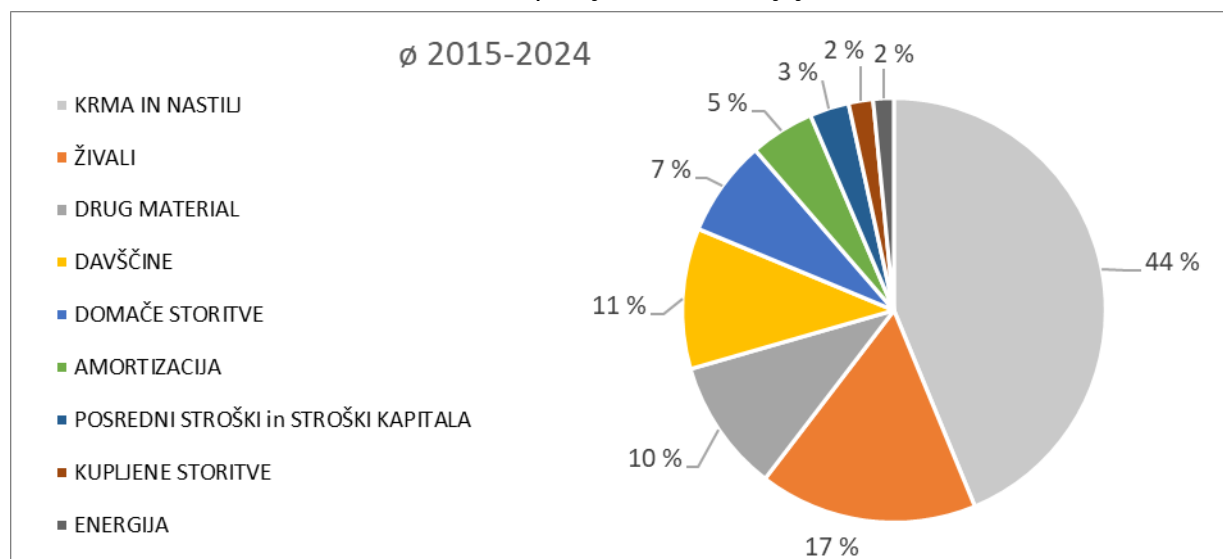

Vir: SURS, preračuni KIS

Tako kot sektor prireje perutninskega mesa sodi tudi prireja jajc med sektorje, ki najbolj obvladujejo tveganja. K obvladovanju tveganj sodi tudi zelo organiziran nakup surovin, ki pretežno temelji na terminskih pogodbah.

Razrez lastne cene – Slabo polovico skupnih stroškov prireje konzumnih jajc predstavlja strošek krme in nastilja, sledi mu strošek vhlavljanja jarkic, kateri se giblje med 15 in 20 %. Okoli desetino skupnih stroškov predstavljajo različne davščine, v podobnem obsegu pa tudi vsota stroškov za investicijsko vzdrževanje, ohranjanje primernih sanitarnih (npr. razkuževanje) ter bivalnih pogojev (osvetlitev, oprema za zaposlitev in zagotavljanje etoloških potreb...), itd. Glavnino stroška domačih storitev, ta zajema okoli 7 % skupnih stroškov, predstavlja plačilo za delo rejca oziroma zaposlenih oseb. Iz obveznosti iz dela izhaja tudi poglavitni del davščin.

Slika 43: Struktura stroškov v lastni ceni prireje konzumnih jajc

Vir: modelne kalkulacije KIS

Tržno usmerjeni rejci perutnine so z vidika obdavčitve dohodka rejcev obravnavani drugače kot je obravnavana glavnina kmetijske in gozdarske dejavnosti, med katere sicer sodi tudi reja manjšega obsega perutnine, za katero je večina krme pridelana na kmetijskem gospodarstvu. Večji rejci perutnine so tako obdavčeni po sistemu ugotavljanja davčne osnove po dejanskih prihodkih in odhodkih.

Med stroške z manjšim deležem (pod 5 %) v skupnih stroških spadajo tudi strošek amortizacije, strošek vzdrževanja in drobnega materiala, posredni stroški in stroški kapitala ter strošek energije.

Strošek energije za same rejce ne predstavlja velike neposredne obremenitve (i. e. v primerjavi s stroškom krme ali jarkic), ima pa velik posreden vpliv na skupne stroške reje. Cene energentov pomembno vplivajo na gibanje cen surovin za krmo, tako zaradi vpliva na strošek mineralnih gnojil, na strošek strojnih storitev in na strošek sušenja, kot tudi vpliv na borzne cene. Energenti so zelo pomembna stroškovna postavka v proizvodnji krme, zato pomembno vplivajo tudi na stroške prireje valilnih jajc. Nadalje, pod močnim vplivom cen energentov so tudi strošek valjenja jajc ter nekatere storitve (transport, veterinarske storitve). Če strnemo, se cene energentov posredno najbolj odražajo v ceni krme in ceni dan starih piščancev, manj pa tudi v cenah storitev.

Preglednica 11: Cene jajc

	Ø 2000–04	Ø 2005–09	Ø 2010–14	Ø 2015–19	2020	2021	2022	2023	2024
Odkup - 000 jajc (SURs)									
Konzumna jajca	73,1	84,3	102,8	105,6	109,1	109,2	135,5	153,2	154,0
Valilna jajca	151,2	179,8	196,2	198,0	193,4	187,6	224,7	274,5	238,9
Jajca v pakirnih centrih - t (TIS)									
Slovenija*	1.218,4	1.215,5	1.347,1	1.396,7	1.401,5	1.507,1	1.689,7	2.290,0	2.241,1
EU	968,3	1.050,6	1.291,2	1.301,4	1.283,1	1.305,4	1.869,2	2.342,6	2.172,6

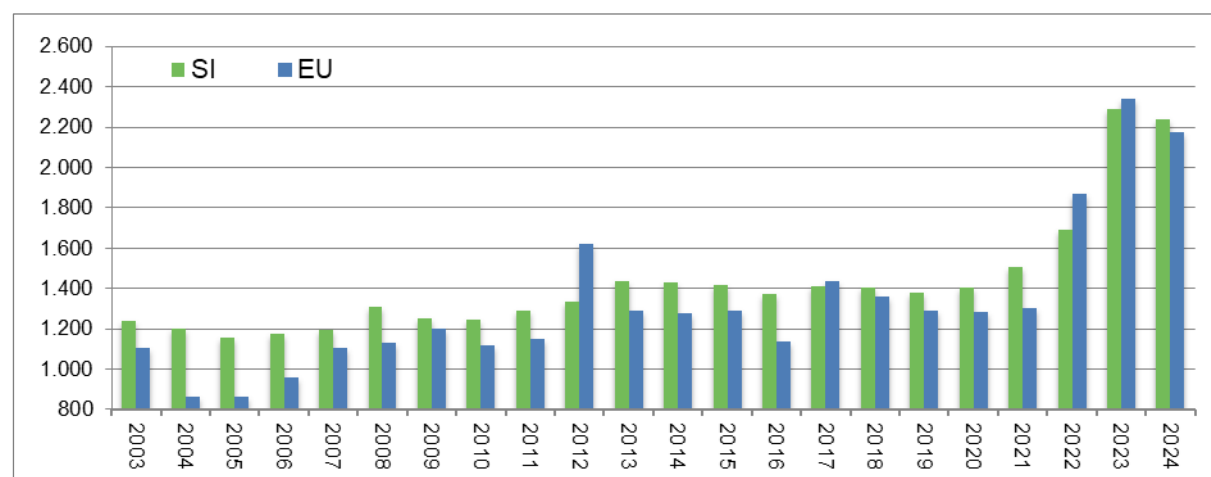
* Ø 2003–04.

Vir: SURS, TIS

Po statističnih podatkih se je odkupna cena konzumnih jajc po osamosvojitvi države opazno znižala, kar je bila predvsem posledica nastanka tržnih viškov z izgubo trgov na območju nekdanje Jugoslavije. Po drastičnem zmanjšanju števila nesnic in zmanjšanju pritiska v ponudbi jajc so se cene teh stabilizirale in po letu 1993 začele naraščati. Po prehodu v novo tisočletje in liberalizaciji trgovine s prehranskimi proizvodi pred pristopom Slovenije k EU je prišlo do znižanja cen jajc (sočasno s precejšnjim znižanjem cen na evropski ravni), s tem pa do kratkotrajne krize, ki se je odrazila tudi z zmanjšanjem prireje jajc. Z letom vstopa Slovenije v EU (leta 2004) so bile cene jajc v konstantni rasti in so zmerno rasle do leta 2014, ko so se nekoliko znižale, nato pa vse do leta 2021 stagnirale. Sledila je skokovita rast cen jajc, ki se je leta 2023 ustalila na rekordno visoki ravni (153 EUR/000 jajc) in bila na podobni ravni tudi v letu 2024.

Neposredna primerjava podatkov o cenah jajc na slovenskem trgu in cenami na trgu EU je mogoča z letom 2003 po uveljavitvi Tržno-informacijskega sistema (TIS) za jajca in perutninsko meso. Po podatkih TIS je bil največji razkorak med povprečno ceno konzumnih jajc na slovenskem trgu in povprečno ceno na evropskem trgu v obdobju 2004–2006 ter v letu 2021.

Slika 44: Primerjav cen jajc; Slovenija in EU, 2003–2024

Vir: TIS, EK

Slovenija sodi med države članice EU z višjimi odkupnimi cenami jajc od evropskega povprečja. V obdobju 2003–2024 so bile cene v Sloveniji nižje od evropskega povprečja le štirikrat, najbolj (za 18 %) v letu 2012, za 10 % v letu 2022, v letih 2017 in 2023 pa le za 2 %.

Na splošno so razlike v cenah konzumnih jajc med državami članicami EU zelo velike (v zadnjih letih je najvišja cena približno dvakratnik najnižje), kar kaže na razmeroma zaprt trg s svežimi jajci. Trg v Sloveniji se tako prilagaja predvsem domači porabi, delno pa tudi razmeram za pridelavo krme v regiji. Zaradi pokvarljivosti blaga in s tem povezanih zahtev poteka glavnina trgovanja s konzumnimi in valilnimi jajci med bližnjimi državami članicami EU, širše pa je zunanja trgovina omejena na predelane proizvode.

Največji delež v odkupu konzumnih jajc zajemata masna razreda L in M. Oba razreda sta do leta 2004 predstavljala dve tretjini odkupljenih konzumnih jajc, po tem letu pa predstavljata v skupnem odkupu povprečno 87-delež. Preostalo so jajca masnih razredov S in XL. Razmerja med cenami jajc različnih masnih razmerjih zelo nihajo in iz podatkov ni mogoče razbrati nikakršnega pravila. V splošnem velja pravilo, da so cene jajc M razreda višje od cen jajc razreda S in cene jajc razreda XL višje od cene jajc razreda L, v obeh primerih v zadnjem desetletju za okoli 30 %. Razmerje med cenami jajc razredov L in M pa je ozko in pravilo, da so težja jajca razreda L dražja od jajc razreda M, ne velja. V zadnjem desetletju so bile cene jajc razreda L višje od cen jajc razreda M v povprečju za 6 %, pri čemer so v posameznem letu bile tudi nižje ali enake.

13 VIRI IN LITERATURA

Statistični podatki

Eurostat, Main tables. Različne objave s področja kmetijstva.

<https://ec.europa.eu/eurostat/web/main/data/database>

https://agridata.ec.europa.eu/extensions/DataPortal/agricultural_markets.html

Evropska komisija (EC). Agri-food Data Portal.

<https://agridata.ec.europa.eu/extensions/DataPortal/home.html>

Statistični urad Republike Slovenije (SURS). Različne objave s področja kmetijstvo, gozdarstvo in ribištvo ter drugih področij (ekonomski odnosi s tujino, BDP in nacionalni računi, cene in inflacija).

<https://pxweb.stat.si/SiStat/sl>

Drugi viri

AJPES. Pregled perutninarskih podjetij

ARSKTRP. Tržna poročila za perutninsko meso in jajca. Letna poročila za obdobje 2003–2024.

EC (2023), EU agricultural outlook for markets, 2023-2035. European Commission, DG Agriculture and Rural Development, Brussels

https://agriculture.ec.europa.eu/system/files/2024-01/agricultural-outlook-2023-report_en_0.pdf

KTBL. Betriebsplanung Landwirtschaft. 2002/2003, 2004/2005, 2010/2011, 2015, 2016/2017

MKGP. Podatki o investicijah v perutninarstvu.

OECD. 2025. OECD-FAO Agricultural Outlook 2025–2034.

https://www.oecd.org/en/publications/oecd-fao-agricultural-outlook-2025-2034_601276cd-en.html

Uprava Republike Slovenije za varno hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin (UVHVVR). Evidenca imetnikov rejnih živali - EIRŽ.

Interna gradiva KIS iz več letnih serij spremljanja podatkov

